

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

MOJCA TAVČAR

**ODNOS MED KATOLIŠKIM POJMOVANJEM SPOLNOSTI IN
POJAVOM SPOLNIH ZLORAB OTROK V RKC**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2006

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

MOJCA TAVČAR

Mentor: doc. dr. Marjan Smrke

**ODNOS MED KATOLIŠKIM POJMOVANJEM SPOLNOSTI IN
POJAVOM SPOLNIH ZLORAB OTROK V RKC**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

ODNOS MED KATOLIŠKIM POJMOVANJEM SPOLNOSTI IN POJAVOM SPOLNIH ZLORAB OTROK V RKC

Problem spolnih zlorab otrok v RKC je neločljivo povezan z obveznim celibatom duhovščine, ki izvira iz katoliškega pesimističnega pojmovanja spolnosti. Celibat se kaže kot vzrok za nadproporcionalno visok delež storilcev spolne zlorabe nad otroki med duhovščino, in sicer kot sredstvo priložnosti in krinke, kot pribežališče pred soočanjem z lastno seksualnostjo ali s strahom pred njo in, najpomembneje, kot vzrok psihoseksualne in emocionalne podrazvitosti duhovnikov. V celibatu tudi leži razlog za način, na katerega se je RKC tega problema lotevala. Z namenom izogibanja škandalu in varovanja lastnega ugleda ter vzdrževanja moralnega primata na področju spolnosti je namreč problem spolnega nasilja duhovnikov nad otroki zanikovala ter ga prikrivala pred javnostjo kot tudi pred civilnimi avtoritetami, ga skratka zavijala v plašč skrivnostnosti. Pomemben vidik spolnega nasilja duhovnikov nad otroki je tudi zloraba duhovnikovega položaja v družbi, temelječega na njegovi zaobljubi celibatu. Gre za zlorabo celibata, poleg tega pa tudi za zlorabo položaja zaupanja, spoštovanja, odgovornosti, moralne in duhovne avtoritete.

Ključne besede: *rimskokatoliška cerkev (RKC), etika spolnosti, celibat, spolna zloraba otrok, zloraba položaja, teorije spolnih zlorab otrok.*

THE RELATIONSHIP BETWEEN CATHOLIC UNDERSTANDING OF SEXUALITY AND CHILD SEXUAL ABUSE IN ROMAN CATHOLIC CHURCH

The problem of child sexual abuse in Roman Catholic Church is inseparably linked with obligatory celibacy of clergy, which derives from pessimistic catholic comprehension of sexuality. Celibacy is the cause of particularly high share of child sexual abusers among clergy, as a means of opportunity and disguise, as a refuge from facing one's own sexuality or fear of it, and most importantly, as the cause of psychosexual and emotional underdevelopment of priests. Celibacy also defines the manner in which Roman Catholic Church has been handling the issue of child sexual abuse. In order to evade scandal, to protect its good name, and to keep its moral primacy over domain of sexuality, Roman Catholic Church has been denying the problem and keeping it secret from public and even more, from civil authorities. In short, the problem has been kept in secrecy. Abuse of power by clergy, based upon its vow of celibacy, is another important view of clergy child sexual abuse. It is an abuse of celibacy and moreover, an abuse of trust, respect, accountability and moral as well as spiritual authority.

Key Words: *Roman Catholic Church, Sexual Ethics, Celibacy, Child Sexual Abuse, Abuse of Power, Theories of Child Sexual Abuse.*

Kazalo:

1.	UVOD	6
2.	METODOLOŠKI UVOD	8
2.1	Cilj raziskave	8
2.2	Oprelitev predmeta proučevanja	9
2.3	Hipoteze	9
2.4	Uporabljena metodologija	10
2.5	Oprelitev temeljnih raziskovalnih pojmov	11
2.5.1	Pedofilija in efebofilija	11
2.5.2	Spolna zloraba otroka	12
2.5.2.1	Kaznivost spolne zlorabe otroka	14
	Po Kazenskem zakoniku Slovenije	15
	Po zakonih ZDA	16
	Po Zakoniku cerkvenega prava	17
3.	KATOLIŠKO POJMOVANJE SPOLNOSTI	18
3.1	RKC in etika spolnosti	18
3.2	Izvor negativnega stališča do spolnosti v RKC	21
3.3	Razvoj celibata v RKC	24
3.4	Oprelitev celibata po RKC in njegova praktična dimenzija	26
3.5	Vloga in položaj duhovnika v družbi	28
4.	SPOLNA ZLORABA OTROK IN RKC	30
4.1	Oprelitev problema spolnih zlorab otrok v RKC	30
4.1.1	Ugovori zoper problematičnost spolnih zlorab otrok v RKC	30
4.1.2	Vsebinski vidik problema spolnih zlorab otrok v RKC	32
4.1.3	Statistični vidik problema spolnih zlorab otrok v RKC	34
4.1.3.1	Odmevnejši primeri spolnih zlorab otrok v RKC	37
	ZDA	37
	Kanada	40
	Brazilija	40
	Evropa	41
4.1.4	Ali si cerkev pred spolnimi zlorabami otrok zatiska oči?	45
4.1.4.1	Zgodovina soočanja RKC s problemom spolnih zlorab otrok	45
4.1.4.2	Poskusi ukrepanja RKC glede problema spolnih zlorab otrok	53
4.2	Posledice spolnih zlorab otrok v RKC	56
4.2.1	Zmanjšano zaupanje v cerkev, izguba vere in sekularizacija	56
4.2.2	Odstavitve duhovnikov, (nad)škofov in kardinalov	58
4.2.3	Finančna škoda RKC	59
4.2.4	Izguba družbene moči RKC	60
5.	VZROKI ZA POJAV SPOLNIH ZLORAB OTROK V RKC	60
5.1	Značilnosti storilcev in duhovnikov storilcev	60
5.1.1	Biološke značilnosti storilcev	60
5.1.2	Spol storilcev	61
5.1.3	Demografske značilnosti storilcev in njihov psihološki profil	61
5.1.4	Krog spolne zlorabe otroka – odločitev in nadaljevanje	64
5.1.5	Strategije storilcev (priprava, dvorjenje in opravičevanje)	65
5.1.6	Odnos storilca ter njegove okolice do žrtve	67
5.2	Vrste spolnih zlorab otrok, starost in spol žrtve	68

5.3	Teorije o vzrokih za pojav pedofilije, efebofilije in spolnih zlorab otrok.....	70
5.3.1	Genska in biološka teorija	70
5.3.2	Psihodinamična teorija	71
5.3.3	Vedenjska (behavioristična) teorija.....	72
5.3.4	Teorija navezanosti	73
5.3.5	Kognitivno-behavioristična teorija.....	74
5.3.6	Moralna teorija	75
5.3.7	Integrirana teorija	75
5.4	Teorije o vzrokih spolnih zlorab otrok v RKC.....	77
5.4.1	Genska teorija.....	77
5.4.2	Psihodinamična teorija	78
5.4.3	Družbena/situacijska teorija	79
5.4.4	Moralna teorija in teorija institucionalne hierarhije RKC.....	81
5.5	Povezava med celibatom oz. negativnim pojmovanjem spolnosti v RKC in vzroki spolnih zlorab otrok v RKC	82
6.	SKLEP.....	85
7.	VIRI.....	89
7.1	Knjige in članki	89
7.2	Internetni viri.....	91
8.	PRILOGE	101

1. UVOD

Namen te zapovedi pa je ljubezen, ki izvira iz čistega srca, dobre vesti in odkritosrčne vere. Nekateri so se od tega oddaljili in zašli v besedičenje. Hočejo biti učitelji postave, pa sploh ne razumejo, kaj govorijo, niti tega, kar tako vneto zagovarjajo. (1 Tim 1, 5-7)

Duh razločno pravi, da bodo v kasnejših časih nekateri odpadli od vere, da se bodo vdajali varljivim duhovom in demonskim naukom takih, ki so hinavski in lažejo in imajo že v svojo vest vžgano znamenje. Ti bodo branili ženitev in uživanje nekaterih jedi, ki jih je ustvaril Bog, da bi jih s hvaležnostjo uživali tisti, ki verujejo in so spoznali resnico. Zakaj vse, kar je ustvaril Bog, je dobro in ničesar ne smemo zametavati, le da to s hvaležnostjo uživamo. Saj vse posvečuje božja beseda in molitev. (1 Tim 4, 1-5)

Timotej že v Novi zavezi Svetega pisma svari pred tistimi, ki bodo branili ženiti se, pred tistimi, ki učijo določene nauke, pa jih niti ne razumejo. Kljub njegovemu svarilu dandanes duhovniki RKC na podlagi cerkvenega spolno-moralnega nauka pridigajo o spolnosti, a je sami zaradi življenja v celibatu in s tem zaradi obljube večnemu devištvu v resnici ne morejo v celoti razumeti. Duhovnikom je namreč zapovedana prepoved ženitve, njihovo življenje mora biti celibatsko in posvečeno večnemu devištvu.

Vendar na populaciji duhovnikov ameriške RKC pridobljeni podatki Richarda Sipa, da le 10 odstotkov vseh duhovnikov dejansko živi v celibatu, medtem ko jih ima 40 odstotkov občasne spodrsaljaje, kar 50 odstotkov duhovnikov pa ne živi v celibatu njihovi zaobljubi navkljub, kažejo, da je morda z rimskokatoliškim sistemom celibata nekaj hudo narobe. Dejanja duhovnikov, ki s heteroseksualnimi (s poročenimi ali samskimi ženskami) in homoseksualnimi spolnimi odnosi, spolnim eksperimentiranjem, masturbacijo in spolnimi odnosi z otroki in mladostniki v celoti ne upoštevajo zaobljube celibata, so sicer v očeh cerkve grešna, a predstavljajo le moralni padec posameznega duhovnika, ki se navsezadnje svoje spozabe in greha lahko odreši v spovednici in tako deklarativno še naprej živi celibatno življenje. (Balboni, 1998: 164; Sipe, 1995: 68-71) Za družbo pa zlasti spolni odnosi duhovnikov z otroki in mladostniki predstavljajo ne le grešna, pač pa dejanja, ki jih je vsekakor potrebno obsojati, kaznovati in v največji možni meri preprečevati.

Morda si v Sloveniji niti dobro ne predstavljamo, kako izgleda spolna zloraba otroka, niti kako izgleda takšna zloraba s strani duhovnika. Poročanje domačih medijev o slovenskem

duhovniku, obtoženem več kaznivih dejanj spolnega nasilja nad mladoletnimi, je sicer vzburkalo nekaj nemirnih duhov, ki so želeli zadevo raziskati in problemu priti do dna, a se je prah kaj hitro polegel in čez mesec ali dva je bilo vse tiho. Cerkev se je umaknila, prav tako mediji, takisto žrtve. V Avstriji je bil nasprotno odgovor vernikov na spolne škandale v cerkvi namesto tišine njihov izpis. Avstrijska RKC je v zadnjih petnajstih letih tako izgubila kar desetino vseh vernikov (Internet 5).

Da je spolno nasilje duhovnikov nad otroki veliko bolj problematično, kot nekateri avtorji poskušajo prikazati – npr. z ugovorom, da gre pri spolnosti z mladostnikom le za homoseksualni odnos med najstnikom in duhovnikom, da je med duhovniki mnogo več spolne aktivnosti z mladostniki kot z otroki v predpubertetni dobi ali pa da je spolna zloraba otroka sploh neškodljiva in da nima negativnih posledic za žrtev – si pogledajmo izsek iz pričanja proti duhovniku ameriške RKC, ki je pol stoletja nemoteno izvajal spolno nasilje nad otroki:

»Zaklenil je vrata in me posedel na zofo poleg njega. Položil je roko na moje koleno in rekel: »Mi zaupaš?« Da. Potem je položil svojo roko na moje mednožje in hihitajoč stisnil. Na tej točki mi je odpel hlače in me božal do erekcije. Medtem je odpel svoje hlače in položil mojo drobno dlan na njegov nabrekli penis in mi pokazal, kako naj ga božam. Masturbirala sva drug drugega. Izdal je moje zaupanje, mojo vero, mojo ljubezen in spoštovanje do njega« (Internet 52).

Čeprav je problem spolnih zlorab otrok oz. mladostnikov najbolj izrazit v ZDA, kjer so postali javno znani prvi primeri teh kaznivih dejanj, problem spolnih zlorab mladoletnikov nikakor ni omejen le na ameriško RKC, pač pa je vsekakor prisoten tudi v mnogih rimskokatoliških cerkvah drugje po svetu, od Kanade, Južne Amerike, Avstralije, do Evrope. Kot nima geografskih meja, problem ni omejen niti na sedanji zgodovinski kontekst. Spolne zlorabe otrok so bile v RKC prisotne že vse od začetka njene formacije kot uradne religije od četrtega stoletja naprej. Po Boswellu so namreč prav duhovniki tisti, ki so pederastijo iz obdobja rimskega imperija prek dejanj ohranili vse do današnjih dni, čeprav ji ravno oni načeloma najbolj nasprotujejo, pri čemer gre za neskladnost teorije in prakse, govora in vedenja. (Feierman, 2000)

Kot dokaz za obstoj spolnega nasilja nad otroki s strani duhovnikov v začetku formiranja državne RKC je kanon 71 iz prvega znanega koncila v Elviri leta 309, ki za tiste, ki spolno

zlorablajo dečke, določa ukrepe, kot so npr. izključitev iz cerkve ali pa prepoved sprejemanja obhajila. Kljub uradni uveljavitvi celibata v 12. stoletju je tudi znano, da je imel npr. papež Julij III. še v 16. stoletju spolne odnose s petnajstletnim dečkom, katerega je imenoval za kardinala. Duhovniki so bili tudi prvi, ki so uvedli šolanje za dečke, v samostanih pa so jim bili dečki v celoti zaupani. V Frančiškanskem samostanu v Kaliforniji, v ZDA, je bila tako npr. od leta 1964 do leta 1987 kar več kot četrtnina vseh duhovnikov spolno aktivnih s fanti med enajstim in sedemnajstim letom. (Sipe, 1995: 10)

Ne glede na zgodovinsko razsežnost pojava spolnega nasilja duhovščine nad otroki in morebiti ravno zaradi njegove geografske neomejenosti, gre po mnenju mnogih avtorjev prav v današnjem času za najresnejšo moralno krizo RKC v stoletjih, ki ji botrujejo razkrite spolne zlorabe otrok s strani duhovščine. Tako tudi Andrew Greeley meni, da so odkrite spolne zlorabe mladoletnikov »morda največji škandal v zgodovini religije v Ameriki in od časa reformacije nemara največja kriza, s katero se srečuje katolicizem« (Greeley v Internet 91).

Bistveno vodilo raziskave pred vami pa se tiče vpliva katoliške spolne etike, in točneje celibata, na problem spolnih zlorab otrok v RKC. Problem spolnih zlorab otrok v RKC je namreč večplasten, sprva se odpira njegova duhovna dimenzija, kajti predstavlja neskladnost vedenja duhovščine s cerkvenim naukom, »/s/polna aktivnost duhovnika, ki se javno predstavlja, da živi v celibatu, je /namreč/ protislovje, moralna dvoumnost in zloraba cerkvene moči« (Sipe, 1995: 30), nato pa še dimenzija dvakratnega problematičnega vedenja, ki vključuje tako spolno nasilje duhovščine nad otroki kot neprimeren odziv mnogih cerkvenih voditeljev nanj, pri čemer se odpira zanimivo vprašanje, kako je z vsako od treh vidikov krize povezan celibat kot tak ali pa njegova družbena razsežnost.

2. METODOLOŠKI UVOD

2.1 Cilj raziskave

Poglavitna cilja raziskave sta opredelitev problema spolnih zlorab otrok znotraj RKC in vpogled v morebitno povezavo med pojavom spolnega nasilja nad otroki v RKC in njenim odnosom do spolnosti, kjer ima korenine celibat duhovščine.

V prvem delu naloge se bom lotila pregleda spolne etike RKC in iskanja izvira negativnega stališča RKC do spolnosti. Raziskala bom tudi razvoj celibata v RKC, ga opredelila, kot ga razume RKC ter se dotaknila še njegove praktične dimenzije. Zadnji cilj tega dela naloge pa je ugotoviti, kakšno vlogo in položaj ima v družbi duhovnik, ki živi v celibatu.

V drugem delu naloge bom opredelila problem spolnih zlorab otrok v RKC, in sicer bom najprej pregledala ugovore zoper njegovo problematičnost, nato pa bom raziskovala njegovo vsebinsko oz. duhovno razsežnost. Nadalje bom ugotavljala, ali je delež duhovnikov, ki spolno zlorablajo otroke, manjši, enak, ali višji od deleža tistih, ki spolno zlorablajo otroke v splošni populaciji. Raziskovala bom tudi, kje vse se problem pojavlja, kakšen je bil odgovor cerkve nanj ter kakšne posledice prinašajo spolne zlorabe otrok s strani duhovščine RKC sami cerkvi in kakšne posledice ima ta pojav za širšo družbo.

V tretjem, zadnjem delu naloge pa se bom osredotočila na možne razlage, zakaj v RKC prihaja do spolnih zlorab otrok. S pregledom značilnosti storilcev in duhovnikov-storilcev, njihovih žrtev in vrst zlorab, nadalje pa še s pregledom teorij o vzrokih za pojav pedo-, efebofilije in spolnih zlorab otrok na splošno in posebej v RKC, bom poskušala ugotoviti, ali obstaja povezava med obveznim celibatom duhovščine (kot posledico spolne etike RKC) in spolnimi zlorabami otrok v RKC.

2.2 Opredelitev predmeta proučevanja

Predmet proučevanja diplomskega dela je odnos do spolnosti RKC (ter celibat, ki izvira iz njega) in pojav spolnih zlorab otrok in mladostnikov v populaciji duhovnikov RKC ter morebitna povezava med njima.

2.3 Hipoteze

Hipoteza 1: *RKC ima do spolnosti negativen in zavračujoč odnos, zato devišтво in spolno askezo vrednostno postavlja nad spolnost in zakonsko zvezo. Posledica tega je obvezen celibat duhovščine, ki v tradicionalnih okoljih duhovnikom prinaša poseben status v družbi.*

Hipoteza 2: *Spolno nasilje duhovnikov nad otroki vključuje tudi pomemben vidik zlorabe položaja.*

Hipoteza 3: *Delež duhovnikov v RKC, ki spolno zlorablajo otroke, je višji kot delež ljudi, ki spolno zlorablajo otroke, v splošni populaciji.*

Hipoteza 4: *Odločilen vzrok za visok delež duhovnikov, ki spolno zlorablajo otroke, leži v obveznem celibatu duhovništva, ki izvira iz rimskokatoliškega zavračajočega odnosa do spolnosti.*

Hipoteza 5: *Eden izmed dejavnikov razsežnosti problema spolnih zlorab otrok v RKC je način, na katerega se je RKC lotevala njegovega reševanja, in sicer z zanikovanjem in prikrivanjem.*

Hipoteza 6: *Spolne zlorabe otrok v RKC prinašajo posledice tako za cerkev samo kot za širšo družbo.*

2.4 Uporabljen metodologija

Postavljene hipoteze bom preverjala teoretično, pri čemer je najpomembnejše zbiranje relevantnih virov, in sicer tako primarnih (dokumenti, poročila in baze podatkov) kot sekundarnih. Kriza, ki jo RKC doživlja zaradi odkrivanja in razkrivanja spolnih zlorab otrok s strani duhovnikov, se najizraziteje kaže v ZDA, tako je tam omenjen problem najbolj izpostavljen javnosti ter s tem tudi najbolje predstavljen v literaturi. Iz tega razloga se podatki, pridobljeni iz internetnih virov ter, najpogosteje ameriških, samostojnih publikacij, večinoma nanašajo na ameriško realnost krize RKC. Podatki o spolnih zlorabah otrok znotraj RKC drugje po svetu, npr. v Nemčiji, Avstriji ali na Irskem, so sicer dostopni, a niso tako natančno opredeljeni kot prav v ZDA. Tako naj omenim, da se pričujoča raziskava nekoliko bolj kot evropske ali južnoameriške, sploh pa avstralske ali afriške, dotika krize ameriške RKC. Kljub temu pa je s trenutno krizo na preizkušnji celoten sistem celibata in družebene moči RKC, tako da je rezultat te naloge kljub vsemu lahko v manjši ali večji meri reprezentativen za celotno RKC.

Poleg samostojnih publikacij sem kot sekundarne vire uporabila še časopisne članke, mnoge internetne naslove ter članke, dostopne prek internetnih strani. Tudi v tem primeru se pridobljeni viri in podatki nanašajo predvsem na ZDA, izjemoma na Južno Ameriko (Brazilijo), Kanado in Evropo (Irsko, Avstrijo, Francijo, Italijo, Anglijo in Wales ter Slovenijo).

Sledila je analiza in interpretacija pridobljenih virov, za tem pa še analiza ter primerjava statistik. Besedilo sem uredila v programu Microsoft Word XP.

2.5 Opredelitev temeljnih raziskovalnih pojmov

Za korektno uporabo temeljnih pojmov, ki jih bom uporabljala tekom raziskave, se mi zdi najbolje, da jih jasno opredelim na samem začetku naloge. Tako bom pojasnila razlikovanje med pedofilijo in efebofilijo ter, kar je morda še pomembneje, razliko med tema dvema pojmomoma in spolno zlorabo oz. spolnim nasiljem otrok oz. mladostnikov. Pri tem me bo zanimalo tudi, kakšno zakonodajo glede kaznivosti spolne zlorabe otrok imajo posamezne države in pa RKC.

2.5.1 Pedofilija in efebofilija

Pedofilija

Pedofilija je »*spolno nagnjenje do otrok, ki so v predpubertetni ali zgodnji pubertetni dobi* (v poševni tisk dala M.T.)« (Tomori in Zihlerl, 1999: 284), pri čemer je puberteta fizični oz. biološki razvoj posameznika, trajajoč nekje od devetega do trinajstega leta. Obstajata dva tipa pedofilije: izključujoči (osebo privlačijo samo otroci) in neizključujoči tip (osebo poleg otrok privlačijo tudi odrasli) (Berlin, 1997; [Internet](#) 67). Človek s pedofilnim nagnjenjem (oz. pedofil, tj. »kdor je nagnjen k pedofiliji« (Veliki slovar tujk, 2002: 861)) je lahko moškega ali ženskega spola, ne glede na spol pa je lahko spolno nagnjen le do dečkov ali le do deklic, redkeje do otrok obeh spolov. Glede na spol otroka, ki je objekt spolnega nagnjenja, ljudi s pedofilnimi nagnjenji torej lahko delimo v tri skupine, in sicer na heteroseksualne, homoseksualne in biseksualne pedofile. (Tomori in Zihlerl, 1999: 284) Nikakor pa ni mogoče vzpostaviti povezave med homoseksualno pedofilijo in običajno homoseksualnostjo, kajti homoseksualen človek si za objekt poželenja vedno izbere odraslo osebo istega spola, nikoli otroka, nasprotno pa homoseksualnega pedofila spolno privlačijo ravno otroci istega spola in ne odrasle osebe istega spola.

Efebofilija

Efebofilija je v razliko od pedofilije *spolno nagnjenje do otrok enega ali drugega spola, lahko tudi obeh spolov, ki so že v pubertetni dobi ali po njej, skratka, ki so v adolescentni dobi oz. dobi mladostništva*¹ (torej do mladostnikov in/ali mladostnic). Poimenovanje tega pojava

¹ Adolescenca ali mladostništvo se začne s puberteto, ki je obdobje spolnega dozorevanja, in sicer nekje okrog desetega do dvanajstega leta starosti, konča pa se okoli devetnajstega oz. dvajsetega leta. Medtem ko je puberteta

namreč izhaja iz besede efēb, ki izvira iz grške besede *éphēbos* (mladenič) in pomeni lep mladenič, v zloženkah pa nosi pomen mladostnik, mlad moški (Veliki slovar tujk, 2002: 251). Veliki slovar tujk efebofilijo opredeli kot spolno navezanost na mladostnike, mlade dečke, efebofila pa kot homoseksualca (moškega), ki za spolne partnerje išče mladostnike, mlade moške (Veliki slovar tujk, 2002: 251). Podobno kot pedofili so efebofili lahko tako moškega kot ženskega spola, so ljudje s spolnim nagnjenjem do mladostnikov, ki so lahko (prav tako kot pri pedofiliji otroci) obeh spolov. Tako se tudi efebofile lahko deli na homoseksualne, heteroseksualne in biseksualne.

Seveda pa tudi med homoseksualno efebofilijo in homoseksualnostjo ni očitne povezave, saj gre v prvem primeru za spolno nagnjenje do mladostnikov istega spola, v drugem primeru pa gre za spolno privlačnost do odrasle osebe istega spola.

2.5.2 Spolna zloraba otroka

Spolna zloraba otroka, ali kot pojem natančneje opredeli Katja Bašič, spolni napad na otroka, je, ko oseba, ki je večja, močnejša, starejša ali od katere je otrok odvisen, zlorabi otroka kot spolni objekt za zadovoljevanje svojih spolnih potreb ali želja, pri čemer otrok zaradi neenakih moči v odnosu med njim in drugo osebo nima možnosti, da bi izbral, zanimal ali privolil v spolno aktivnost ([Internet](#) 59; Bašič, 1996). Storilec je lahko odrasla oseba ali mladostnik, pri čemer je pomembna nesorazmerna razlika med starostjo ali zrelostjo storilca in njegove žrtve, katero uporabi za lastno spolno vzburjenje ali potešitev svoje spolne sle. Prav tako je lahko žrtev otrok v predpubertetni, zgodnji pubertetni, pubertetni dobi ali popubertetni dobi. Mladostnik je torej lahko ali storilec ali pa žrtev – v prvem primeru bi izvedel spolno nasilje nad otrokom, ki je od njega neprimerno mlajši (npr. starejša sestrična spolno zlorabi mlajšo sestrično ali mlajšega bratranca), medtem ko bi bil v drugem primeru žrtev od njega neprimerno starejše osebe (npr. učitelj zlorabi svojo učenko, ki je v adolescentni dobi). Spolna zloraba je lahko homoseksualne ali heteroseksualne narave, storilec kot tudi žrtev pa sta lahko tako moškega kot ženskega spola.

V praksi spolni napad pomeni vsakršno dejanje, v katerem odrasla oseba otroka uporabi za zadovoljevanje svojih spolnih potreb ali želja, ta pa so:

le fizični oz. biološki razvoj posameznika, adolescenca pomeni njegov psihološki in socialni prehod med otroštvom in odraslostjo. Tudi Slovar slovenskega knjižnega jezika adolescenco opiše kot dobo »človekovega razvoja med puberteto in zrelostjo, mladostno dobo« (SSKJ, 1997: 3), kdor je v adolescenci, pa se imenuje mladostnik oz. adolescent. ([Internet](#) 42)

- nesramne pripombe odrasle osebe o spolnosti ali o otrokovem telesu
 - golota odrasle osebe (npr. če odrasli hodi gol po stanovanju v prisotnosti ostalih družinskih članov)
 - slačenje odrasle osebe pred otrokom
 - razkazovanje genitalij odraslega otroku
 - prikrito ali odkrito opazovanje otroka pri slačenju, kopanju, iztrebljanju ali uriniranju
 - fotografiranje otroka v erotičnih položajih (pornografija)
 - uporaba pornografije (kazanje pornografske literature ali filmov otroku)
 - poljubljanje ali ljubkovanje otroka na način, ki otroku povzroča nelagodje, sram ali zadrego
 - otipavanje intimnih delov otrokovega telesa (prsi, trebuh, zadnjico, genitalno področje, notranjo stran stegen, itd, lahko se zgodi tudi med kopanjem)
 - siljenje otroka k dotikanju intimnih delov telesa odrasle osebe (spolnih organov, prsi, trebuha, zadnjice, itd., prav tako se lahko zgodi med kopanjem)
 - dotikanje otrokovega telesa s spolnim udom odrasle osebe (dotikanje ali drgnjenje s spolnim udom ob genitalno področje, ob otrokovo zadnjico, ob notranjo stran stegen ...)
 - masturbacija² (otrok gleda odraslega, kako masturbira ali obratno, odrasli gleda otroka masturbirati ali pa mora otrok masturbirati odraslega ali odrasli masturbira otroka)
 - oralni spolni odnos (otrok se mora z usti dotikati spolovila odrasle osebe ali pa se odrasla oseba z usti dotika spolovila otroka)
 - penetracija (vstavljanje penisa, prstov ali drugih predmetov v nožnico ali zadnjik otroka)
 - prisilni spolni akt z živaljo (drgnjenje spolovila živali ali spolni odnos otroka z živaljo)
- (Bašič, 1997: 145-150; Bain in Sanders, 1996: 13-14).

Predvsem je pomembno razlikovanje med psihološkim stanjem in vedenjem, torej med spolnim nagnjenjem do otrok, ki bodisi še niso v pubertetni dobi (pedofilija) ali pa so jo že dosegli (efebofilija), ter med dejansko izvršenim dejanjem spolnega nasilja nad otrokom, ki pa je v prvi meri zloraba moči, avtoritete in zaupanja odrasle osebe ter je kaznivo dejanje. Odrasli, ki otroka spolno zlorabi, je z njim navadno v odnosu poznanstva, zaupanja, moči in avtoritete, konkretno pa so to lahko njegovi starši, sosed, duhovnik, učitelj, vodja tabornikov, zdravnik ipd. »Spolna zloraba je zloraba moči odraslega nad otrokom« (Bain in Sanders,

² Slovar slovenskega knjižnega jezika pojem masturbacije opredeljuje kot (spolno) samozadovoljevanje, masturbirati pa (spolno) samozadovoljevati se (SSKJ, 1997: 527). Vendar gre v kontekstu spolne zlorabe lahko tudi za odnos med dvema osebama, tako je težko govoriti o samozadovoljevanju, zato raje uporabljam tudi v literaturi uporabljena izraza masturbacija oz. masturbirati.

1996: 13) ali kot pravi Katja Filipčič: »/.../ vodilni motiv /za spolno zlorabljanje otrok ni/ želja po spolnosti in intimnosti, ampak želja po uveljavljanju in dokazovanju moči« (Filipčič, 2002: 153), otrok pa navadno osebo, ki ga spolno zlorabi, pozna, in sicer v kar 80% primerov in mu torej (prvotno) v veliki meri zaupa, tako govorim tudi o zlorabi oz. izdaji otrokovega zaupanja (Bain in Sanders, 1996: 24).

V luči jasnega razlikovanja med omenjenimi pojmi tako lahko trdim, da vsak pedofil/efebofil torej dejansko še ne zlorablja nujno otrok, razmišljamo pa lahko tudi v obratno smer, in sicer, da ni vsak človek, ki spolno zlorablja otroke, nujno tudi pedofil/efebofil (Berlin, 1997; [Internet](#) 45). Kajti spolno nasilje nad otrokom je bolj kot posledica potrebe po spolni zadovoljitvi posledica potrebe po obvladovanju, prav otrok pa je najlažje obvladovan.

Glede na to, da se v uporabljeni literaturi za pojav spolnih zlorab otrok mnogokrat uporablja termin pedofilija, za spolno zlorabo mladostnikov pa nekoliko manj pogosto poleg prvega še termin efebofilija, sem ju, kjer je bilo jasno, da gre za spolni napad na otroka oz. mladostnika, ne pa za spolno nagnjenje do otrok ali mladostnikov, v nalogi enotno uporabila kot termin »spolna zloraba otroka«. Izraz spolna zloraba otroka pa se tekom naloge nanaša tako na otroka pred, v kot po puberteti, torej tako na otroka kot na mladostnika, uporabljen pa bo tudi termin spolna zloraba mladoletnika, ki se prav tako nanaša tako na otroka kot na mladostnika. Pri tem ne smemo pozabiti, da ne glede na to, ali je žrtev otrok pred, v ali po pubertetni dobi, torej ali je žrtev otrok ali mladostnik, je spolno nasilje nad njim kaznivo dejanje. Pomembno je še opozoriti, da se izraz spolna zloraba otroka kot tudi spolna zloraba mladoletnika nanašata na žrtve tako moškega kot ženskega spola. Bistvena je namreč starost žrtve, in ne njen spol, najsi gre za spolno nasilje nad otrokom pred, v ali po pubertetni dobi (Guido, 2002).

2.5.2.1 Kaznivost spolne zlorabe otroka

Norme, vrednote in pričakovanja neke družbe se vedno odražajo v njeni zakonodaji, zato bom v nadaljevanju pojasnila še kaznivost spolne zlorabe otrok po zakonih Slovenije, ZDA in cerkvenem pravu RKC. Slovenski zakoni namreč izražajo norme slovenske kulture in menim, da jih je zaradi razumevanja moralnih postav v domači državi smiselno predstaviti, nenazadnje pa se spolne zlorabe otrok dogajajo tudi v slovenski RKC. Poznavanje kaznivosti spolnih zlorab otrok v zakonih ZDA pa se mi zdi nujno potrebno zaradi dejstva, da je znotraj ameriške RKC problem spolnih zlorab otrok pač najbolj pereč. Klerika pa za spolno zlorabo otroka prav posebej kaznuje tudi Zakonik cerkvenega prava.

Po Kazenskem zakoniku Slovenije

Kazenski zakonik Slovenije v sedmem členu kot kaznivo dejanje, ki pomeni protipravno dejanje, katerega zakon zaradi njegove nevarnosti določa kot kaznivo dejanje in hkrati določa njegove znake in kazen zanj, določa tudi spolni napad na otroka, in sicer v 183. členu (prvi odstavek) govori o kaznivosti spolne zlorabe otroka, ki še ni dopolnil 15 let, z zaporom od šestih mesecev do petih let. V tretjem odstavku pa kot o posebni hujši obliki tega kaznivega dejanja govori o spolnem napadu na še ne 15-letnega otroka z zlorabo položaja storilca oz. glede na posebne lastnosti storilca, ki mu zlorabo položaja omogočajo. To dejanje je tudi strožje kaznovano, in sicer z zaporom od enega do osmih let, a z možnostjo omilitve do treh mesecev, mogoča pa je tudi pogojna obsodba. Zlorabo položaja se razume v primeru, da je žrtev storilcu zaupana v oskrbo, varstvo, vzgojo ali učenje, kaže pa se v »izkoriščanju posebnega nadrejenega položaja nad otrokom, ki zadostuje za otrokov pristanek na spolne odnose oziroma je vzrok za takšen pristanek« (Deisinger, 2002: 256), storilec pa lahko odnos nadrejenosti izkorišča tudi z dajanjem ali obljubljanjem materialnih oz. drugačnih koristi ali pa z grožnjami, da se bo osebi poslabšal položaj, če ne pristane na spolne odnose. Dejanje je tako storjeno brez odpora žrtve in lahko tudi brez grožnje žrtvi, prav tako ni nujno, da pride do fizične povezave med storilcem in otrokom, pač pa Kazenski zakonik navaja različna spolno nedostojna ravnanja (ki so istovetna z že naštetimi oblikami spolne zlorabe otroka) in omenja še, da gre lahko tako za »dejanja, ki so namenjena za zadovoljitev storilčeve spolne pohote pred otrokom, kot tudi za zadovoljevanje takšne pohote s tem, da otrok opravlja določena spolna dejanja« (Deisinger, 2002: 258). (Deisinger, 2002: 253-264)

Spolni napad na otroka (183. člen)

1. Kdor spolno občuje ali stori kakšno drugo spolno dejanje z osebo drugega ali istega spola, ki še ni stara petnajst let, pri čemer obstaja očitno nesorazmerje med zrelostjo storilca in žrtve, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

3. Učitelj, vzgojitelj, skrbnik, posvojitelj, roditelj, duhovnik, zdravnik ali druga oseba, ki z zlorabo svojega položaja spolno občuje ali stori kakšno drugo spolno dejanje z osebo, ki še ni stara petnajst let in mu je zaupana v učenje, vzgojo, varstvo in oskrbo, se kaznuje z zaporom od enega do osmih let (v krepki tisk dala M.T.).

4. Kdor v okoliščinah iz prvega, drugega in tretjega odstavka tega člena kako drugače prizadene spolno nedotakljivost osebe, ki še ni stara petnajst let, se kaznuje z zaporom do treh let. (Deisinger, 2002: 253-264)

O spolnem napadu s pomočjo storilčeve zlorabe položaja osebe, ki je že dopolnila 15 let, Kazenski zakonik govori v 184. členu, kaznovan pa je z zaporom do treh let. V primeru, da je žrtev, ki je že dopolnila 15 let, storilcu zaupana v vzgojo, varstvo, oskrbo ali učenje, je kazen strožja, in sicer se takšno dejanje kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let. Pri drugem odstavku tega člena gre za isto obliko kaznivega dejanja kot pri tretjem odstavku 183. člena, le da gre tu za osebo, starejšo od 15 let. Večinoma gre tu za mladoletnike, stare več kot 15 let, saj je oseba storilcu zaupana v oskrbo, varstvo, vzgojo ali učenje, vendar pa se lahko obravnava kaznivo dejanje po tem odstavku tudi če je oseba že polnoletna, a je storilcu še vedno zaupana v omenjena stanja. Vsekakor pa je še vedno najpomembnejše dejstvo, da za pristanek žrtve na spolne odnose zadostuje že storilčevo izkoriščanje posebnega nadrejenega položaja. (Deisinger, 2002: 264-267)

Kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja (184. člen)

1. Kdor zlorabi svoj položaj in tako pripravi osebo drugega ali istega spola, ki mu je podrejena ali od njega odvisna, k spolnemu občevanju, ali da stori oziroma trpi kakšno drugo spolno dejanje, se kaznuje z zaporom do treh let.

2. Učitelj, vzgojitelj, skrbnik, posvojitelj, roditelj ali druga oseba, ki z zlorabo svojega položaja spolno občuje ali stori kakšno drugo spolno dejanje z osebo, staro nad petnajst let, ki mu je zaupana v učenje, vzgojo, varstvo in oskrbo, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let (v krepki tisk dala M.T.). (Deisinger, 2002: 264-267)

Po zakonih ZDA

Ameriški zvezni zakon v 18. naslovu (Kriminal in kriminalni postopki), poglavju 109A (Spolna zloraba), ločuje dejanje spolnega napada na otroka in dejanje spolnega napada na mladoletnika ali varovanca. V prvem primeru gre za 2241. člen (Nasilni spolni napad), po katerem je storilec kaznovan, če zavedno napade ali namerava napasti otroka, mlajšega od 12 let, ali pa otroka, ki je že dosegel 12, ne pa še 16 let (in je vsaj 4 leta mlajši od storilca) ter je spolni napad spremljala sila, grožnja ali omamljanje z raznimi substancami. Dejanje pa se kaznuje z zaporom za določen čas ali z doživljenjskim zaporom ali z obojim, pri čemer mora Vlada v sodnem postopku dokazati, da se je obtoženi zavedal, da oseba, s katero se je zapletel v spolni odnos, še ni dopolnila 12 let.

Po 2243. členu (Spolna zloraba mladoletnika ali varovanca), odstavek A, kjer se obravnava spolno zlorabo mladoletnika, pa se dejanje, kjer se oseba zavedno zaplete v spolni odnos z drugo osebo, ki je že stara 12 let, a še ni dopolnila 16 let in je od prve osebe vsaj 4 leta mlajša, kaznuje z globo po tem členu ali zaporom do 15 let ali z obojim. Odstavek B pa govori o spolni zlorabi varovanca, kar je primerljivo s 184. členom Kazenskega zakonika Slovenije, ki govori o zlorabi položaja v namen spolnega napada. Kdor se tako zavestno zaplete ali se namerava zaplesti v spolni odnos z osebo, ki je v uradnem priporu ali pod njegovo varstveno, skrbniško, zaporniško, nadzorovalno ali disciplinsko avtoriteto, bo kaznovan z globo po tem členu (2243., odstavek B) ali z zaporom do enega leta ali z obojim. Pri tem mora obramba za oprostitev dokazati, da je obtoženec utemeljeno verjel, da je druga oseba že dopolnila 16 let, ali pa da sta bili osebi v času dejanja poročeni. Vlada pa mora v sodnem postopku dokazati (prosecution), da se je obtoženi zavedal starosti druge osebe ali pa da je med osebama obstajala zahtevana starostna razlika. (Internet 41)

Vendar pa 18. poglavje Zveznega zakona v ZDA velja le za območje posebne obmorske ali kopne pristojnosti sodne oblasti Združenih držav in v Zveznem zaporu, kajti vsaka država znotraj ZDA ima svojo zakonodajo in torej svoje zakone, po katerih se ravna v primeru spolne zlorabe otroka ali mladoletnika. Kazni za to dejanje se tako razlikujejo od države od države, prav tako tudi starost privolitve v spolni odnos, in sicer je slednja v ZDA navadno med 16. in 18. letom starosti. Tako npr. splošni zakoni Massachusettsa v četrtem delu, prvem naslovu, 265. poglavju, odstavku 22A in 23 določajo, da bo z doživljenjskim zaporom ali z zaporom za določen čas kaznovan, kdor ima spolni odnos ali nenaravni spolni odnos z otrokom, ki še nima 16 let in pri tem uporabi silo ali grožnjo ali pa ima z otrokom, ki še ni star 16 let, nezakonski ali nenaravni spolni odnos in ga zlorabi. Po 272. poglavju, četrtem odstavku pa je kaznovan tudi tisti, ki napelje osebo, ki še ni dopolnila 18 let in živi deviško, k nezakonskim spolnim odnosom, in sicer z ne več kot tremi leti zapora ali pa z določeno globo. (Internet 56) Kalifornijski zakon pa ima pri spolni zlorabi po 269. členu, odstavek A, otrokovo starostno mejo postavljeno na komaj 14 let, pri čemer mora biti otrok tudi vsaj 10 let mlajši od obtoženega spolnega napada na otroka (Internet 55).

Po Zakoniku cerkvenega prava

Po drugem odstavku kanona 1395 Zakonika cerkvenega prava je kaznivo dejanje spolnega nečistovanja klerika z osebo, mlajšo od 16 let, kaznovano s pravično kaznijo, ki pa je zakonik

konkretnije ne obrazloži, doda le, da je morebitna kazen lahko tudi odstavitev od duhovniškega poklica. (Zakonik cerkvenega prava, 1999: 543)

Kanon 1395, drugi odstavek:

Klerik, ki se je drugače pregrešil proti šesti božji zapovedi,³ a je kaznivo dejanje storil z nasiljem ali grožnjo ali javno ali z osebo pod šestnajstim letom starosti, naj se kaznuje s pravično kaznijo, ne izvzemši odslovitev iz kleriškega stanu, če primer to zahteva (v krepki tisk dala M.T.)« (Zakonik cerkvenega prava, 1999: 543).

Prvi odstavek kanona 1389 pa govori o zlorabi položaja, kazen zanjo pa je lahko tudi odslovitev iz duhovniškega poklica. (Zakonik cerkvenega prava, 1999: 541)

Kanon 1389, prvi odstavek:

»Kdor zlorabi cerkveno oblast ali nalogo, naj se kaznuje po teži dejanja ali opustitve, ne izvzemši odvzem službe, razen če je za to zlorabo v zakonu ali ukazu kazen že določena« (Zakonik cerkvenega prava, 1999: 541).

Kljub temu da je cerkev nad svojimi člani stoletja poskušala obdržati ekskluzivno legalno zakonodajno pravico RKC, dandanes rimskokatoliški kleriki nikjer po svetu niso izključeni iz državnih zakonov ([Internet](#) 46).

3. KATOLIŠKO POJMOVANJE SPOLNOSTI

3.1 RKC in etika spolnosti

»Spolnost je področje človeškega življenja, ki je postalo na specifičen način žrtev prav posebne oblike teološke znanosti, lahko celo rečemo: posebnega izrastka teologije, namreč moralne teologije« (Ranke Heinemann 1992: 336). RKC tako z moralno teologijo, ki se v največji meri loteva etike spolnosti, poskuša uravnati področje človeške spolnosti – leta 1906 je moralni teolog Göpfert tako npr. zapisal, da »navadni, neizobraženi ljudje ne morejo razlikovati med čistostjo, čutnostjo, nečastnostjo« (v Ranke Heinemann 1992: 337). Zato jih cerkev s svojim naukom usmerja v pravilno delovanje: »Kristjan prejema moralne napotke v branju Božje besede, v svoji cerkveni skupnosti pod vodstvom cerkvenega učiteljstva«

³ Ne nečistuj, op. M.T.

(Rocca, 2001: 95). Na vprašanje, zakaj cerkveno učiteljstvo posega na nravno področje, pa Katekizem katoliške cerkve odgovarja, da »/z/ato, ker je naloga cerkvenega učiteljstva oznanjati vero, ki jo je treba verovati in uresničevati v življenju. Ta naloga se razteza tudi na specifične predpise nravne postave, ker je njihovo izpolnjevanje potrebno za zveličanje« (Kompendij Katekizma katoliške cerkve, 2005: člen 430).

Po nauku RKC je zapovedana monogamija,⁴ ločitev (razen izjemoma) ni možna.⁵ Spolni odnos je dovoljen le v okviru zakona, med moškim in žensko, ter z namenom spočetja. Cerkev prepoveduje tudi vrsto spolnih praks, ki so po njenem mnenju nenaravne – ki niso namenjene spočetju: predzakonska spolnost, spolnost izven zakona oz. prešuštvo, spolnost med menstruacijo ali med nosečnostjo, analni in oralni spolni odnos ter sploh vsako nenavadno obliko spolnega odnosa (ki po mnenju cerkve otežuje spočetje), homoseksualnost, masturbacijo, nenazadnje pa tudi prostitucijo, posilstvo in incest.⁶ Poleg tega prepoveduje tudi vsakršno obliko kontracepcije, razen v encikliki papeža Pavla VI. *Humanae Vitae* iz leta 1968 edine dovoljene naravne metode uravnavanja rojstev (ne pa preprečevanja zanositve), tj. metoda štetja plodnih in neplodnih dni. (Kompendij Katekizma katoliške cerkve, 2005: člen 487 – 530; Parrinder, 1982: 224-225, 236-238)

Predvsem pa etika spolnosti v okviru RKC temelji na pojmu čistosti, pri kateri gre za »pravilno uporabo in vrednotenje spolnosti in telesne ljubezni tako v zakonu kot v devištvu« (Ipavec, 1999: 86). Gre torej za čistost ali posvečeni celibat, zakonsko čistost in čistost v vzdržnosti (tistih, ki niso poročeni) (Kompendij Katekizma katoliške cerkve, 2005: člen 491). Katekizem katoliške cerkve čistost opredeljuje takole: »Čistost je uspela integracija (vključitev) spolnosti v osebo. Spolnost postane resnično človeška, kadar je na pravilen način zajeta v odnos od osebe do osebe. Čistost je nravna krepost, božji dar, milost, sad delovanja Duha« (Kompendij Katekizma katoliške cerkve, 2005: člen 488). Grehi proti čistosti, ki se jim mora vernik ogibati, pa so po Katekizmu katoliške cerkve:

Grehi, ki vsak po naravi svojega predmeta hudo nasprotujejo čistosti, so: prešuštvo, masturbacija (samozadovoljevanje), nečistovanje, pornografija, prostitucija, posilstvo, homoseksualna dejanja. Ti grehi so izraz glavnega greha

⁴ Cerkev se pri tem sklicuje na Jezusovo priporočilo o enosti moškega in ženske (Parrinder, 1982: 215).

⁵ Katekizem katoliške cerkve tako v členu 338 pravi: »Po prvotnem božjem načrtu je zakonsko zedinjenje nerazvezljivo, kakor potrjuje Jezus Kristus: "Kar je Bog združil, tega naj človek ne ločuje" (Mr 10, 9)« (Kompendij Katekizma katoliške cerkve, 2005: člen 338).

⁶ Cerkev že od drugega stoletja dalje uravnava spolno življenje tako laikov kot klerikov, skozi stoletja pa so nauk spolnih prepovedi cerkveni očetje neprestano dopolnjevali in urejali, npr. sv. Avguštin v 5. stoletju, v 7. Teodor Kanterburški, v 13. Tomaž Akvinski, itd. (Parrinder, 1982: 224-225).

nečistosti. Če so zagrešeni nad mladoletnimi, so takšna dejanja še hujša, ker so napad na njihovo fizično in nravstveno integriteto (neokrnjenost) (Kompendij Katekizma katoliške cerkve, 2005: člen 492).

V katoliškem nazoru že vse od 5. stoletja dalje o spolnosti prevladuje ideja, da spolna sla nikoli ne more biti brez greha. S spolnim aktom oz. točneje, s spolno slo, se namreč prenaša izvorni greh, s katerim je rojen vsak človek⁷ (in je z njega spran ob krstu). Edino upravičena, a še vedno ne brez greha, je povsem naravna spolnost, ki vodi k spočetju, seveda v okviru zakona, ob samem spolnem aktu pa morata zakonca čutiti čim manj sle, kajti: »/o/dločilna je stopnja občutenja sle. Kdor začuti slo, ima majhen greh, kdor se z ugodjem predaja sli, stori smrtni greh« (Müller v Ranke Heinemann, 1992: 161). Po Foucaultu je »"protinaravno" /.../ pri tem gotovo imelo znak posebne odvratnosti« (Foucault, 2000: 42). Poleg tega se je zaradi ideje o spolnem aktu kot grešnem v krščanstvu v 5. stoletju s svetim Avguštinom počasi pričela uveljavljati ideja o Mariji kot devici, ki je Jezusa spočela in tudi rodila kot devica, Jezus pa je tako lahko postal edini človek, ki se je rodil brez madeža izvirnega greha. Po Uti Ranke Heinemann zahteva po spolnosti brez sle pomeni sovraštvo do nje, sovraštvo do sle torej vodi v sovraštvo do spolnosti, ki vodi v sovraštvo do zakonske zveze. Ker le-ta vključuje spolnost, ki je seveda grešna, je življenje brez zakonske zveze in posledično brez spolnosti, življenje v celibatu, boljše in večvredno. (Parrinder, 1982: 222-223; Ranke Heinemann, 1992: 5-6, 78, 138-139)

Danes je sicer katoliška cerkev do spolnosti le nekoliko tolerantnejša in spolnega odnosa znotraj zakona zaradi spolne sle ne obravnava več kot grešnega (seveda ob predpostavki, da se ne preprečuje zanositve), pač pa kot medsebojno podaritev zakoncev. (Ipavec, 1999: 80; Katekizem katoliške cerkve, 1993: 587; Parrinder, 1982: 241; Ranke Heinemann, 1992: 146-147) Še vedno pa Katekizem katoliške cerkve v členu 2339 v okviru čistosti govori o človekovem obvladovanju samega sebe, o obvladovanju njegovih strasti,⁸ kar mu bo omogočilo dosego miru in sreče. Če namreč človek pusti, da ga zaslužijo strasti, postane nesrečen. (Katekizem katoliške cerkve, 1993: 582)

⁷ »Izvorni greh, v katerem se rodijo vsi ljudje, je stanje pomanjkanja prvotne svetosti in pravičnosti. Je greh, ki smo si ga "nakopali", ne "storili"; je stanje rojstva, ne osebno dejanje. Zaradi enote izvira vseh ljudi izvorni greh prehaja na Adamove potomce s človeško naravo "ne po posnemanju, ampak po razmnoževanju". To prenašanje izvirnega greha je skrivnost, ki je ne moremo v polnosti razumeti« (Kompendij Katekizma katoliške cerkve, 2005: člen 76).

⁸ Katekizem katoliške cerkve strasti ali čustva absurdno razlaga kot »takšne vzburkanosti ali vzgibe čutnosti, ki nagibljejo človeka, da deluje ali da ne deluje v smeri tistega, kar čuti ali si predstavlja kot dobro ali zlo« (Katekizem katoliške cerkve, 1993: 461).

Spolnost torej ostaja področje človekovega življenja, ki ga cerkev s svojo spolno etiko močno uravnava še dandanes, in nedvomno se še vedno kaže nekdanji izraziti krščanski seksualni pesimizem, če ne drugače, lahko njegove posledice vidimo v celibatu duhovščine. Kljub temu da morda danes cerkev ne izraža jasnega mnenja, da je devišstvo višje od prakticiranja spolnosti, pa čeprav znotraj zakona, je namreč sovražstvo do spolne sle (strasti), spolnosti in do zakona po Uti Ranke Heinemann imelo »posledice tudi za duhovniški način življenja, ki ga je bilo treba obvarovati pred moralnimi nižinami človeškega življenja. Sovražna naravnost zoper zakonsko zvezo je logično vodila do celibatistične življenjske oblike duhovništva« (Ranke Heinemann, 1992: 7).

3.2 Izvor negativnega stališča do spolnosti v RKC

»Sovražstvo do sle in telesa ter seksualni pesimizem /krščanstva/ sta /.../ dediščina antike, ki jo je krščanstvo v pretirani obliki ohranilo vse do danes« (Ranke Heinemann, 1992: 9). Medtem ko krščanski izhaja iz prekletstva grešnosti in kaznovanja pregrehe, antični seksualni pesimizem izhaja iz medicinskih predstav, da je spolni akt (za moškega) izguba energije, da je nevaren, težko obvladljiv, zdravju škodljiv in potraten – tako so nanj gledali npr. filozofi Ksenofon, Platon, Aristotel in zdravnik Hipokrat. (Ranke Heinemann, 1992: 9-10)

Tudi po Foucaultu zdravniki v prvih dveh stoletjih krščanstva priporočajo abstinenco in svetujejo devišstvo, saj v tem času prihaja do vedno strožjega presojanja in redukcijo spolne aktivnosti, na kar je po Uti Ranke Heinemann bistveno vplivala stoa, vodilna filozofska šola med leti 300 pr.n.št. in 250 n.št. (Ranke Heinemann, 1992: 10). Stoiki so nasprotno kot pred njimi grški filozofi poželenje odklanjali, s tem se spolni odnos omeji na zakonsko zvezo, vendar pa je spolni odnos tudi v zakonu upravičen le takrat, ko je njegov namen spočetje, ne pa zadostitev spolne sle. A hkrati s tem, ko postaneta sumljiva poželenje in telesna sla, vprašljiva postane tudi zakonska zveza sama. Naenkrat postane manj vredna od samskega življenja. (Ranke Heinemann, 1992: 9-14, 19) »Že stoa naznačuje natančno vrednostno prioriteto samskega stanu in spolne abstinence pred zakonom, ki se dopolni v krščanskem idealu deviškosti« (Ranke Heinemann, 1992: 11).

Tik pred začetkom našega štetja pa z Vzhoda začne na Zahod vdirati gibanje gnoza (kar pomeni spoznanje), ki s svojim pesimizmom še dodatno vpliva na že negativno oceno spolne sle in spolnosti same, ki tu že vlada. Gnozo namreč obvladuje globok pesimizem, ideja o kozmičnem dualizmu in o prekletstvu sveta. Svet je po gnostičnem nauku razdeljen na dva

dela – svet teme, materialnega, mesenega, ki ga obvladujejo demoni, del njega je tudi človekovo telo, le-to je za gnostike »s čuti obdarjeno truplo, grob, ki ga nosiš s seboj naokrog« (Ranke Heinemann, 1992: 15) in svet svetlobe, duhovnega, to je svet dobrega boga, iz katerega prihaja kot iskra »le človekova duša, tj. njegovo lastno sestvo, njegov Jaz« (Ranke Heinemann, 1992: 15). Gre torej predvsem za dualizem telesa in duše, za katerega kasnejši razvoj je že v 4. stoletju pred našim štetjem podal nastavek grški filozof Platon. Človekova duša torej izvira iz boga svetlobe, ujeta pa je v ječi telesa v sovražnem ji okolju in neprestano zapeljevana z radostmi sveta, ki se jim mora človek odpovedovati v izogib nevarnosti, da njegova duša ne bi več našla poti nazaj k svojemu izvoru, bogu svetlobe. Gnoza tako prakticira spolno askezo in zastopa ideal samstva, po katerem so neporočeni vrednostno nad poročenimi, kar je bilo odločilno za razvoj krščanske spolne morale. (Južnič, 1998: 79; Parrinder, 1982: 204, 206; Ranke Heinemann, 1992: 14-19, 26)

Ideji, ki sta obvladovali prvi dve stoletji in sta imeli odločilen vpliv na izoblikovanje katoliške spolne morale, sta torej ideja stoikov o zakonu, namenjenemu izključno zaplojevanju, in pa gnostična pesimistična, do vsega telesnega sovražno nastrojena idealizacija deviškosti. »Poveličevanja deviškosti ni iznašlo krščanstvo samo, saj to poveličevanje ne izvira od Jezusa, ampak se je krščanstvo prilagodilo svojemu okolju in potem ideal deviškosti vlačilo s seboj vse do 20. stoletja – proces, ki mu še ni videti konca – kot oznako resničnega in izvirnega krščanstva /.../« (Ranke Heinemann, 1992: 47).

Dokončno je v 5. stoletju našega štetja sovraštvu do sle in spolnosti združil s krščanstvom v sistematično celoto največji cerkveni oče, sveti Avguštin. Po Uti Ranke Heinemann je zgodovino krščanske seksualne etike oblikoval prav on, »/č/e govorimo o sovraštvu do spolnosti, govorimo torej o Avguštinu. Bil je teološki mislec, ki ni utrl miselne poti le prihodnjim stoletjem, ampak tisočletjem« (Ranke Heinemann, 1992: 76). Avguštin je pred njegovo spreobrnitvijo v krščanstvo sicer pripadal gnostični sekti manihejcev, ki so obsojali in zanikovali spočetje, saj za njih pomeni zapiranje duhovnega človeka v ječo telesa. Človek je namreč delček luči, ki je ujeta v telesu, le-to je spočeto od demona, zaplojevanje pa je hudičev akt. Maniheizem je tako terjal popolno spolno askezo, vendar le od polnopravnih, t.i. izvoljenih, članov, ki so tega bili sposobni. Ostali pripadniki so sicer lahko živeli v zakonu oz. s partnerico, a so se zavezali, da bodo preprečevali zanositev. »Po njegovi spreobrnitvi /pa/ je iz zagovornika sle in zanikovalca spočetja iz manihejskega obdobja nastal nasprotnik sle in zagovornik spočetja: iz manihejca je postal kristjan. /.../ /K/ristjani in manihejci so bili enaki v tem, da so samsko življenje povzdigovali nad zakon preprostih poročenih vernikov (s

spočetjem pri kristjanih, s preprečevanjem zanositve pri manihejcih» (Parrinder, 1982: 206-207; Ranke Heinemann, 1992: 81).

»Avguštin prenos izvirnega greha, ki ima v njegovem odrešenjskem sistemu tako veliko vlogo, teološko poveže s slo pri spolnem aktu« (Ranke Heinemann, 1992: 76). Izvirni greh se namreč po njegovem mnenju iz roda v rod prenaša ravno s spolno slo, katera zato zanj predstavlja zlo in greh ter se ji je potrebno poskusiti v kar največji meri ogniti. Spolni akt – seveda v okviru zakonske zveze – tako nikakor ni upravičen zaradi spolne sle, temveč edinole zaradi želje po spočetju. Vsakršna oblika preprečevanja zanositve je zato za Avguština nedovoljena. Če je namreč ob spolnem aktu prisotna volja po spočetju, to omili njegovo grešnost, ki jo sicer zaznamuje zaradi izvirnega greha uničujoča moč sle. Zakon in spolni akt znotraj zakona pa poleg spočetja upravičuje tudi zvestoba, torej spolni akt iz zakonske dolžnosti kot preprečevanje prešuštva. (Parrinder, 1982: 222-223; Ranke Heinemann, 1992: 76-96) »Brez krivde je spolnost le tedaj, kadar služi zaploditvi. Apostol zaradi blagra zvestobe odpušča tudi zakonski spolni akt iz sle; ta torej ni čisto brez krivde, ampak je mali greh« (Ranke Heinemann, 1992: 95).

Z zanj karakteristično grozo pred slo Avguštin tako poveže stoiški ideal zaploditve, brezstrastnosti in samoobvladovanja. Vendar pa je sovraštvo do sle zanj pomembnejše od njegovega poudarjanja ploditvenega pomena pri vsakem spolnem aktu, kajti krščanska zakonca naj bi bila v idealnem smislu naravnana na večno življenje, seveda ob zaničevanju tega smrtnega združevanja – čim večja je ljubezen do neminljivega, tem večja je namreč sovražnost do minljivega. (Ranke Heinemann, 1992: 91-99) Avguštin se s tem zavzema za popolno vzdržnost v zakonu, saj zanj »/.../ stoji deviškost nravno višje kot zakon, zakon brez spolnega odnosa pa ponovno višje kot zakon s spolnostjo. Če se zakonca skupaj odrečeta spolnosti, se nravno razvijata« (Ranke Heinemann, 1992: 98).

Poleg Avguština je glavna avtoriteta krščanske spolne morale še Tomaž Akvinski, njegove ugotovitve glede spolne etike so namreč ostale odločilnega pomena vse do današnjih dni. V njih večinoma povzema Avguštinove ideje o povezavi spolnosti z izvirnim grehom, tako tudi on sle spolnega odnosa v zakonu ne označuje za brezpogojno grešno, kajti sla je kazenska posledica izvirnega greha. Zakon in zakonske spolne odnose pa opravičujeta le spočetje (ki je edina naloga spolnega akta) in izpolnjevanje zakonske dolžnosti (z namenom preprečevanja zakončevega nečistovanja) – kakor pri Avguštinu v 5. stoletju, tako tudi pri Tomažu Akvinskem v 13. stoletju. Prav tako slednji tudi sledi Avguštinovemu zgledu glede naštevanja najtežjih grehov proti naravi (najhujši je spolni odnos z odklonom od normalnega položaja, sledijo mu samozadovoljevanje, občevanje z živalmi, homoseksualnost, analni in oralni spolni

odnos ter coitus interruptus, poleg tega pa tudi prešuštvo). Zakon brez mesenih odnosov je svetejši tudi za slednjega, saj »spolni akt ovira "duhovne akte" in je napoti "večji spodobnosti"« (Ranke Heinemann, 1992: 196). Tako Bog poročenim ljudem namenja le tridesetodstotno, medtem ko deviškim stoo odstotno milost oz. plačilo. (Parrinder, 1982: 225-226; Ranke Heinemann, 1992: 186-202)

Krščanski seksualni pesimizem je tako z idealom deviškosti, spolnim aktom izključno znotraj zakona in le z namenom spočetja, seveda pa ob čim manjši prisotnosti spolne sle oz. najraje sploh brez nje, skozi dolgoletno tradicijo sovraštva do spolnosti in spolne sle dokončno zapečaten vse do današnjih dni.

3.3 Razvoj celibata v RKC

Katoliški celibat ima poganske korenine, kajti po Deschnerju je bližina z Bogom že po prastarem verovanju pogojena s spolno abstinenco in zato se je bilo potrebno že v času pred Kristusom za obisk templja vsaj en dan prej vzdržati spolnega odnosa (Deschner v Ranke Heinemann, 1992: 100). Vendar pa gre tu za pojem čistosti, ki ga RKC izenačuje s celibatom, na podlagi tega pa tudi zakon z nečistostjo. (Ranke Heinemann, 1992: 100-101) »Zaradi sovraštva do zakonske zveze in spolnosti pri vodilnih teologih in zlasti pri papežih je prišlo do prisilnega samstva pri katoliškem duhovništvu, kakršno vlada še danes« (Ranke Heinemann, 1992: 101).

Po Uti Ranke Heinemann je zametke celibatistične odpovedi telesnosti moč najti že v prvih stoletjih našega štetja, vendar pa sta se razvoj pravne oblike celibata in še dlje njegova praktična uveljavitev zavlekla daleč v naslednje tisočletje.

Že kanon 33 s prvega znanega koncila v Elviri iz začetka 4. stoletja je določil, naj se duhovniki, škofi, diakoni in ostali kleriki vzdržijo zakonskega razmerja s svojimi ženami in naj ne spočenjajo otrok, sicer bodo izključeni iz kleriškega stanu. Vendar pa ta kanon klerikom ne zapoveduje, da morajo biti samski ali da morajo zavreči svoje soproge, tako še ne gre za pravi celibat, je pa zanj storjen prvi korak. Že leta 402 je tako v kanonu 3 na rimski sinodi papeža Inocenca I. določeno, da »/š/kofje, duhovniki in diakoni ne smejo biti poročeni« (Ranke Heinemann, 1992: 103). Kljub temu so v praksi v duhovnike še vedno posvečali tudi poročene moške in od njih zahtevali le zakonsko vzdržnost. Na nemškem koncilu leta 742 so za spolne pregrehe klerikov celo določili kazni, in sicer od bičanja do zapora. Kljub temu je bila okrog leta 1000 še vedno večina klerikov poročena. (Ranke Heinemann, 1992: 101-107)

Na nasprotovanja celibatu kaže tudi razkol med zahodno in vzhodno cerkvijo leta 1054, ko je kardinal Humbert slednji zaradi njenega nesprejemanja celibata izrekel izobčenje. Istega leta se prične t.i. gregorijansko reformistično gibanje,⁹ ki poleg krepitve papeške moči pomeni tudi zaostrovanje celibata. (Ranke Heinemann, 1992: 107-108)

Po letu 1139 je duhovniški zakon dokončno prepovedan, kajti papež Inocenc II. je na drugem lateranskem koncilu tega leta določil, da so po posvetitvi sklenjene zakonske zveze neveljavne. Tako poročenih moških, če je cerkev vedela za njihovo zakonsko zvezo, niso več posvečali v duhovnike. Vendar tega pred letom 1563 niso povsod izvajali, če so se duhovniki namreč pred posvetitvijo na skrivaj poročili, so bili še vedno veljavno poročeni duhovniki. Na tridentinskem koncilu (1545-1563) pa so uvedli obvezni obred za sklenitev zakonske zveze in s tem preprečili, da bi bili skrivoma poročeni moški posvečeni v duhovnike. (Ranke Heinemann, 1992: 101-111) »Od leta 1139 dalje je bilo duhovnikom prepovedano skleniti zakonsko zvezo; od Tridenta dalje je bilo poročenim prepovedano stopiti v duhovniški stan« (Ranke Heinemann, 1992: 101).

Od 13. stoletja dalje so tako le s težavo uveljavljali celibat duhovščine. (Ranke Heinemann, 1992: 112) Sinoda v Bremenu iz leta 1266 celo določa: »Poddiakonom in višjim klerikom, ki si z nazivom žene vzamejo priležnico in z njo dejansko sklenejo zakonsko zvezo, je treba za vedno odvzeti cerkveno službo. Potomci takšnih nedovoljenih zvez nimajo pravice do premoženja svojih očetov, in vse, kar le-ti ob smrti zapustijo, naj se razdeli med mesto in škofa« (Ranke Heinemann, 1992: 113). S to zahtevo se tudi kaže ena od vlog celibata v RKC: »preprečeval naj bi utemeljevanje duhovnikove družine in tako možni "odtujitvi" cerkvene posesti, v idealnem smislu pa naj bi večal duhovnikovo posvečenost in koncentriranost na verske zadeve« (Južnič, 1998: 231). Podobno meni Groome, in sicer naj bi po njegovem razlogi za celibat poleg plemenitega motiva boljšega služenja ljudem ležali tudi v skrbi za dedovanje cerkvene lastnine in pa tudi v negativni teologiji človeške spolnosti (Groome, 2002).

Duhovniki so se celibatu upirali še tekom nadaljnjih stoletij, v 16. stoletju se je kot odpor proti celibatu pričela tudi protestantska reformacija (Ranke Heinemann, 1992: 113-115). Kljub temu da je bilo v tem času komaj najti tri ali štiri duhovnike od stotih, ki ne bi živeli v konkubinatu ali zakonski zvezi, je bilo na tridentinskem koncilu razglašeno: »Vsakdo, ki pravi, da ni bolje in Bogu všečnejše ostati deviški in zunaj zakona, kot pa živeti v zakonskem stanu, naj bo izobčen« (Ranke Heinemann, 1992: 115).

⁹ Imenovano po reformatorskem papežu Gregorju VII., ki je bil glavni borec za celibat duhovščine (Ranke Heinemann, 1992: 101, 107-109).

Razsvetljenje in francoska revolucija celibatu sicer nista bila naklonjena, a je bil že v začetku 19. stoletja celibat s konkordatom med Napoleonom in papežem Pijem VII. zopet oživiljen. Tako je devetnajsto stoletje poleg mariološkega (leta 1854 sprejeta dogma o Marijinem brezmadežnem spočetju) in papističnega (leta 1870 sprejeta dogma o papeški nezmotljivosti) postalo tudi stoletje celibata. Seveda pa se zgodovina celibata nadaljuje tudi še v dvajseto stoletje, najprej s konkordatom med Vatikanom in italijansko vlado leta 1929, ki določa, da (poročeni in zato izključeni iz duhovniške službe) duhovniki ne smejo biti sprejeti v državno oz. javno službo brez dovoljenja pristojnega škofa, nadalje pa s še vedno prisotno idejo o človeškem telesu kot nečem slabem, čemur se morajo tisti, ki so Bogu blizu, osvoboditi. (Ranke Heinemann, 1992: 117-118)

3.4 Opredelitev celibata po RKC in njegova praktična dimenzija

Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika je celibat »obvezna neoženjenost, zlasti duhovnikov nekaterih veroizpovedi, brezženstvo« (SSKJ, 1997: 81), pri čemer slovar ne omenja spolne neaktivnosti znotraj celibata, pač pa to, da človek v celibatu le ostaja neporočen. Prav tako celibat razume Marijan Košiček, ko pravi, da je celibat »prepoved rimskokatoliškim duhovnikom, da sklepajo zakon« (Košiček, 1986: 27). Veliki slovar tujk pa ima za celibat dve razlagi, in sicer: »1. prepoved ženitve« ter »2. samski stan, življenje v čistosti, življenje brez spolnega udejstvovanja (rel.)« (Veliki slovar tujk, 2002: 151), kar je pomembno za naše razumevanje celibata, saj bom v nadaljevanju naloge poskušala natančneje opredeliti pojem celibata, kot ga RKC razume na eni strani ter prakticira na drugi. Je celibat duhovnikov le neporočenost ali dejansko življenje brez udejstvovanja v spolnosti?

Celibat duhovščine, kakor ga razume RKC, je pravno definiran v Katoliškem žepnem slovarju in enciklopediji, ki je izšel leta 1906, in sicer je po njem celibat »zakon cerkve, ki poročenim osebam prepoveduje, da bi bili posvečeni v duhovniški stan ter osebam v svetih redovih, da bi se poročile« (v Sipe, 1995: 59). V kanonu 277 Zakonika cerkvenega prava pa je v opredelitev celibata vključena tudi ideja spolne vzdržnosti: »Kleriki so dolžni ohranjati popolno in trajno zdržnost zaradi nebeškega kraljestva in jih zato veže celibat, ki je poseben božji dar, saj se morejo z njim posvečeni služabniki z nedeljenim srcem lažje oklepati Kristusa in se svobodneje posvečati službi Bogu in ljudem« (Zakonik cerkvenega prava, 1999: 141). Duhovnik z zavezanostjo celibatu izraža Kristusovo ljubezen do cerkve, ki jo RKC primerja z ljubeznijo med ženinom in nevesto in katera za duhovnika postane vir njegove pastoralne

učinkovitosti, tj. njegove pastirske, voditeljske ljubezni do vernikov. S celibatom duhovnik pridobi duhovno, a resnično očetovstvo z vesoljno razsežnostjo, z odrekanjem spolnosti se tako predaja neprecenljivi službi ljubezni in razdajanju samega sebe drugim. (Kongregacija za duhovščino, 1994: 48-49; Sipe, 1995: 58-59)

Vendar pa ideal te popolne predanosti Bogu, življenja, v celoti predanega božanski ljubezni, ter predanosti službi za človeštvo ni vedno resničnost. Kljub temu da zakon namreč jasno prepoveduje vsakršno spolno aktivnost, to še ne pomeni, da je tako tudi v praksi. Predpostavka, da človek, ki živi v celibatu, zgolj ni poročen, je problematična, ker po Sipu dejansko ne izključuje njegove spolne aktivnosti. Sipe tako meni, da RKC celibat razume kot spolno vzdržnost oz. omejevanje spolnosti (kot npr. znotraj zakonske zveze ali pa v obdobju odraščanja), ne pa kot popolno odpoved spolnosti. Duhovnik, ki živi v celibatu, je torej občasno lahko spolno nevzdržen, a ostaja zvest svoji izbiri, da se ne poroči. Postane morda grešnik ali le izkazuje svojo človeškost, »Oče je /namreč/ le človek« (Sipe, 1995: 34), vendar obdrži svojo duhovniško službo in deklarativno ostaja v celibatu. Uživa torej pravice in privilegije, ki jih le-ta prinaša, hkrati pa ohranja tudi svobodno raziskovanje spolnosti. Po mnenju Sipa to zlahka privede do tega, da nekateri duhovniki postanejo do svoje spolne aktivnosti preveč popustljivi ter verjamejo, da njihovi občasni spodrsaljaji glede spolne aktivnosti znotraj življenja v celibatu še ne pomenijo kršitve same zapovedi celibata, pri čemer se primerjajo s poročenim človekom, ki prekrši svojo spolno vzdržnost, npr. kot posledico prisilne ločitve. (Sipe, 1995: 55-60; 116-117) Vendar pa spolna aktivnost v primeru duhovnikov, ki se javno predstavljajo, kot da živijo v celibatu, ni le običajen lapsus, kajti v tem primeru gre za notranjo samoprevaro, kjer duhovnik »krši samo naravo tega, kar trdi, da je« (Sipe, 1995: 117), gre pa tudi za »protislovje, moralno dvoumnost in zlorabo cerkvene moči« (Sipe, 1995: 30).

Sipe meni, da le 50% duhovnikov, zavezanih celibatu, tudi dejansko živi po tem načelu.¹⁰ Nek cerkveni predstojnik je ob tem podatku vztrajal, da v celibatu nasprotno živi kar 95% vseh duhovnikov. Izjavil pa je še, da en ali dva spodrsaljaja na leto še ne naredita človeka spolno aktivnega. (Sipe, 1995: 61) Ob tem se mi je, kot tudi Sipu, takoj porajalo vprašanje, če znotraj celibata eno ali dve dejanji spolne zlorabe otroka na leto prav tako še ne pomenita spolne aktivnosti oz. kaznivega dejanja in, še pomembneje, ali ne puščata za seboj žrtev in posledic. Za ljudi, ki ne živijo v celibatu, bi takšno dejanje kljub njegovi redkosti pomenilo, da so spolno aktivni, njihovo dejanje bi bilo kaznivo in bi kot tako zagotovo imelo tudi hude pravne

¹⁰ Tudi glede na raziskavo o spolni aktivnosti brazilskih duhovnikov jih le 60% v celoti spoštuje celibat (Modic, 2006: 53).

posledice. Žrtve pa so prisiljene soočiti se s posledicami spolne zlorabe ne glede na status storilca. (Sipe, 1995: 61)

3.5 Vloga in položaj duhovnika v družbi

Duhovniki zaradi njihovega življenja v celibatu v družbi uživajo poseben status, ki jim prinaša določene naloge pa tudi mnoge privilegije. (Wills, 2002) Po Kennedyju je namreč celibat del človeškega filozofskega pogleda, ki ločuje ljudi na nižji in višji del, na fizično (meseno) na eni strani in duhovno na drugi (Kennedy v Goodman, 2002: 2). Duhovniki so se kot celibaterji fizičnemu odrekli, da bi se predali izključno duhovnemu, in se s tem ločili od navadnih ljudi. (Goodman, 2002: 2) Za vse duhovnike se tako smatra, da živijo deviško in celibatsko življenje, da so čisti in imajo višji poklic (Kennedy, 2002).

RKC opredeljuje, da sta duhovnikovo življenje in služba »nadaljevanje življenja in delovanja samega Kristusa« (Janez Pavel II. v Kongregacija za duhovščino, 1994: 14), s tem je najpomembnejša naloga duhovnika, da ljudi poučuje o verskih resnicah (tj. nauku cerkve), ki človeka odvrta od greha, ter kako te resnice prevesti v konkretno življenje. Moralno in duhovno oblikovanje ter vodenje vernikov so torej duhovnikove prvenstvene naloge, kajti ob posvečenju duhovnik v dar prejme »duhovno oblast« (Janez Pavel II. v Kongregacija za duhovščino, 1994: 14), njegovo služenje nauku pa mora biti

»celovito in dobro utemeljeno, z jasno teološko, liturgično in moralno vsebino; posebej pozorno na konkretne potrebe ljudi, ki jih je treba doseči. Pri tem je čisto jasno, da ne smemo popustiti skušnjavi razumarstva (intelektualizma), kar bi prej zatemnilo kot razsvetlilo krščanski um, ampak opravljati pravo »intelektualno dobrodelnost« s pomočjo trajnih in potrpežljivih katekez o temeljnih verskih in moralnih resnicah in o njihovem vplivu na duhovno življenje« (Kongregacija za duhovščino, 2000: 29).

Duhovnik kot voditelj kristjanov, ki so mu zaupani, postane »pastir božje črede« (Kongregacija za duhovščino, 2000: 15), pri čemer mora »s/krb za duhovno življenje /.../ čutiti duhovnik sam, in sicer kot veselo dolžnost, pa tudi kot pravico vernikov, ki iščejo v njem, zavestno ali podzavestno, božjega moža, svetovalca, srednika miru, zvestega in modrega prijatelja, vodnika, na katerega se zanesejo v najbolj trpkih trenutkih življenja, da bi

našli pri njem uteho in varnost« (Kongregacija za duhovščino, 1994: 35). Kot »človek za druge« (Kongregacija za duhovščino, 2000: 9) duhovnik med verniki vzbuja občutek predanosti, zanesljivosti, poštenosti, iskrenosti, ponižnosti, skrbi in ljubezni.

»Tako se bo duhovnik, postavljen za službo božjemu ljudstvu, predstavil kot izvedenec v človečnosti, kot mož resnice in občestva, kot priča edinega Pastirja za vse ovce in za vsako posamezno. Občestvo pa lahko zanesljivo računa na njegovo vnemo, razpoložljivost, neumorno delavnost pri evangelizaciji in predvsem na njegovo brezpogojno in zvesto ljubezen. Svoje duhovno poslanstvo bo torej duhovnik izvrševal ljubeznivo in čvrsto, ponižno in v duhu služenja, s srcem, zmeraj odprtim za sočutje in soudeležnost pri trpljenju, ki v raznih oblikah duhovne in materialne, stare in nove bede zadeva ljudi« (Kongregacija za duhovščino, 1994: 28-29).

Pri vzbujanju zaupanja med ljudmi je bistvenega pomena cerkvena obleka duhovnika, ki že na zunaj kaže njegovo identiteto. »Skupnost /naj/ duhovnika kot božjega moža in delivca božjih skrivnosti razpozna ravno po obleki, ki jo nosi kot nedvoumno znamenje svoje predanosti in svoje identitete nosilca javne službe« (Janez Pavel II. v Kongregacija za duhovščino, 1994: 53).

Poleg zaupanja in odgovornosti, ki ju duhovniki uživajo v družbi, pa jim njihov status (ki se torej izraža že s samo obleko) zaradi duhovnikovih (nemalokrat samoumevno) pričakovanih lastnosti prinaša ugled in spoštovanje, seveda pa tudi položaj duhovne in moralne avtoritete. Vsi omenjeni privilegiji in vloga duhovnika se lepo kažejo v nazivu, s katerim ga verniki poimenujejo: Oče. (Kennedy, 2002; Wills, 2002)

4. SPOLNA ZLORABA OTROK IN RKC

4.1 Opredelitev problema spolnih zlorab otrok v RKC

4.1.1 Ugovori zoper problematičnost spolnih zlorab otrok v RKC

Rembert Weakland je že leta 1993 dejal: »V cerkvi imamo danes problem pedofilije (spolnih zlorab otrok, op. M.T.) in z njim se moramo soočiti. Ni dovolj, da rečemo, da imamo manj pedofilije kot v drugih skupinah v družbi. Kar imamo, je resnično in ovira naše duhovništvo kot tudi cerkev. Postaviti si moramo težko vprašanje, kako se s pedofilijo spopasti, kako jo odkriti pri procesih včlanitve v semenišča, kako ustvariti pravo ozračje za dober psihosocialni razvoj naših kandidatov in še mnogo drugih, s tem povezanih, tem« (v Sipe, 1995: 182-183). Pravzaprav torej morda odstotek duhovnikov, ki spolno zlorablajo otroke, sploh ne bi bil tako zelo pomemben, pač pa bi večjo težo moralo nositi dejstvo, da se spolne zlorabe otrok, zapeljevanje mladoletnikov ter druge spolne zlorabe (spolni stiki z odraslimi, oploditev, splav) v RKC sploh dogajajo (Allen in Schaeffer, 2001; Cipriano, 2005; Sipe, 1995: 169). Uradna cerkev pa nasprotno trdi, da so spolne zlorabe otrok le odklon nekaj deviantnežev, katerih odstotek je enak odstotku spolnih deviantnežev v drugih družbenih skupinah oz. kar v splošni populaciji in naj kot tak ne bi bil problematičen (Sipe, 1995: 169). Tako meni tudi Philip Jenkins, ko pravi, da v RKC sicer je nekaj spolnega nasilja nad otroki, ki še niso v pubertetni dobi (pri čemer uporablja termin »pedofilija«), a ne v večji meri kot v drugih poklicih in v enaki meri kot v drugih cerkvah (npr. v protestantski), le da se katoliško cerkev pri tem problemu bolj izpostavlja (Jenkins, 1996: 50-52). Leslie Lothstein pa nasprotno iz svojih kliničnih izkušenj sklepa, da je med rimskokatoliškimi duhovniki problem spolnega nasilja nad otroki izrazito bolj prisoten kakor med kleriki drugih cerkva (protestantske in judovske), med pacienti je namreč imela več kot 200 katoliških duhovnikov, ki so spolno zlorabljali otroke oz. mladostnike – v primerjavi s petdesetimi kleriki drugih veroizpovedi, ki so bili pri njej na posvetovanju in so imeli v večini razmerja z odraslimi ženskami (Berry in Renner, 2004: 7; DiGiulio, 2002). Nemški pomožni škof Hans-Jochen Jaschke meni podobno, saj trdi, da je občutno več spolnih zlorab otrok v katoliški kakor v evangeličanski cerkvi (Internet 87).

Jenkins opozarja tudi, da problem, kot rečeno, obstaja, a ne v tolikšni meri, kot se trdi, kar pojasnjuje z argumentom, da se je povečala le (panična) zavest ljudi o problemu spolnih zlorab otrok, ni pa znotraj RKC ta problem nikakor dejansko narasel. Jenkins tako govori o

»moralni paniki« (Jenkins, 1996: 169), ki je »nenadna manifestacija pretiranega strahu javnosti in zaskrbljenosti zaradi navidezno nove grožnje« (Jenkins, 1996: 169). (Jenkins, 1996) Ob tem je pomembno upoštevati tudi dejstvo, da so družbeni problemi resda le socialni konstrukt in kot takšni morda izgledajo novi, čeprav dejansko ne predstavljajo novonastale grožnje,¹¹ a se imenujejo družbeni prav iz razloga, da je »na njih potrebno opozoriti, jih poimenovati, opisati njihove vzroke in značilnosti. /.../ "Družbeni problem" je etiketa, ki jo damo nekemu družbenemu stanju in prav ta etiketa neko stanje, ki ga imamo za samoumevnega, spremeni v nekaj, kar se nam zdi zaskrbljujoče« (Hopper, 2006). Poleg tega so družbeni problemi rezultat tega, kar ljudje počnejo, svoje vzroke pa imajo v družbeni ureditvi. (Hopper, 2006)

Napihovanje problema v medijih po letu 1980 ter ustvarjanje podobe »duhovnika pedofila« (Jenkins, 1996) je po Jenkinsu tudi posledica tako antikatoliške tradicije, ki se izraža v ustvarjanju do RKC negativne družbene klime, kot oportunističnega ravnanja s takšnimi ali drugačnimi cilji (političnimi, finančnimi ipd.) (Jenkins, 1996: 27). Podobno mnenje je kardinal Ratzinger oz. sedanji papež Benedikt XVI. izrazil leta 2002, ko je »govoril o načrtni medijski kampanji proti katoliški cerkvi, ki da jo podpirajo ameriški politični in finančni mogotci, ker se cerkev ni prilagodila ameriški politiki proti terorizmu in ker po svoje gleda na palestinsko vprašanje« (Hočevar, 2002). Vendar Wills pri tem opozarja, da je to le način izogibanja soočenja s problemom, antikatoliško družbeno klimo pa pojasnjuje z razlago, da so bile civilne avtoritete kot tudi tisk RKC v preteklosti naklonjeni, ko pa so z njo prenehali sodelovati v prikrivanjih, pa se je to razumelo kot ustvarjanje protikatoliške družbene klime (Wills, 2002).

Jenkins poskuša krizo, v kateri se je znašla RKC, omiliti tudi z argumentom, da je v RKC več kot spolnih zlorab predpubertetnih otrok spolnih odnosov duhovščine z otroki, ki so že v pubertetni dobi (po Jenkinsu efebofilije), kar pa po njegovem mnenju ni več problematično vedenje. V primeru homoseksualne spolne zlorabe mladostnika (efebofilije) naj namreč ne bi šlo za pravo spolno zlorabo otroka (naj ne bi šlo za pravega pedofila), kajti mladostnik v takšnem razmerju po njegovem ni več tako nebogljen in gre že za večjo mero sporazumnosti. (Jenkins, 1996: 7, 80-82) Vendar pa pri tem ne upošteva dejstva, da je tudi to spolna zloraba in s tem kaznivo dejanje (Cozzens, 2002; McNamara, 2002). Jenkins prav zaradi tega, ker meni, da spolna zloraba mladostnika in določeno vedenje, npr. žgečkanje in vprašljiv jezik,

¹¹ Tako pederastija (»spolna nagnjenost moškega do dečkov« (SSKJ, 1997: 828) oz. efebofilija, kot pojav imenujemo danes) v antični Grčiji ni bila smatrana za družbeno problematično, kot jo pojmujejo danes, pač pa je veljala za najlepšo in najbolj popolno obliko izobrazbe (Bullough v Feierman, 2000).

nista problematična (a sta v resnici prav tako spolna zloraba otroka) zavrača ocene drugih avtorjev (Sipa, Berryja, itd.) o deležu ali podanemu številu duhovnikov, ki spolno zlorablajo otroke. (Jenkins, 1996: 7, 80-82) Po čikaški študiji, ki sicer obravnava le duhovnike čikaške škofije, pa še to le med leti 1963 in 1991, povzame oceno, da otroke spolno zlorablja manj kot 2% vseh ameriških duhovnikov, pri čemer poudarja, da gre pri tej oceni še večinoma za homoseksualne efebofile (torej gre za spolno nasilje nad mladostniki, ne pa nad otroki), ne pa za prave pedofile (še vedno pa izključuje vedenje, ki ga smatra za neproblematično) (Jenkins, 1996: 82). Leta 2005 je bilo v čikaški škofiji znanih ne le 39 duhovnikov, ki spolno zlorablajo otroke in iz katerih sklepa Jenkins na celotno populacijo ameriških duhovnikov, pač pa kar 53, poročilo iz leta 2006 pa jih navaja že 85 (Internet 47; Internet 1). Jenkins torej sklepa, da otroke spolno zlorablja le 1,7% duhovnikov (Jenkins, 1996: 81). Novejši podatki pa medtem kažejo, da je delež čikaških duhovnikov, ki spolno zlorablajo otroke, že višji od štirih odstotkov.

4.1.2 Vsebinski vidik problema spolnih zlorab otrok v RKC

»Spolna zloraba je izdaja zaupanja in zloraba moči.«

Suzanne M. Sgroi (v Bain in Sanders, 1996: 16)

Kakorkoli že, bistvo problema nikakor ni v tem, da se RKC kakorkoli opravičuje s statistiko, z izgovarjanjem na družbo na splošno ali na druge cerkve, kjer da se spolne zlorabe otrok tudi dogajajo, s politično situacijo ali celo z omejevanjem krize z izključitvijo spolnih zlorab mladoletnikov. Katoličanov namreč dejstvo, da se spolne zlorabe otrok dogajajo tudi v drugih delih družbe, ne tolaži prav zaradi »/.../ moralne postave cerkve, vloge duhovnikov in škofov pri zagotavljanju moralnega usmerjanja (vodenja) znotraj cerkve, obveze duhovnikov in škofov, da bodo otroke in mlade ljudi spodbujali pri moralnem in duhovnem razvoju /.../« (USCCB, 2004: 19) in prav te postave cerkve, vloge in obveze duhovnikov so najbolj nezdržljive s spolnim nasiljem nad otroki znotraj RKC (USCCB, 2004: 19). Tako meni tudi Andrej Saje, tiskovni predstavnik Slovenske škofovske konference: »Če dejanje spolne zlorabe zagreši duhovnik, je to večje moralno zlo, kot če ga zagreši kdo drug. Cerkev je namreč tista, ki si poudarjeno prizadeva za plemenite zadeve in zahteva moralno ravnanje« (Saje v Ivelja, 2006: 2).

Bistvo problema in same krize RKC leži v dejstvu, da imajo duhovniki v družbi poseben položaj, in sicer zaradi njihovega življenja v celibatu, katerega od njih zahteva RKC. In prav ta njihov status duhovniki še posebej zlorabljuje ravno s spolnim nasiljem nad otroki. Starši namreč rast svojih otrok v moralnih vrednotah, v duhovnem in moralnem zdravju tako zaupajo prav duhovniku, ki pa svoj položaj, ki ga starši jemljejo kot samoumevnega, zlorabi. Poleg tega duhovnik vero in svoj status dodatno izkoristi za pritisk nad otrokom s ciljem utišanja. »Storilci so morali uporabiti svojo avtoriteto kot duhovniki, da so te mlade dečke osamili, ustrahovali, zmedli in z njimi manipulirali, z namenom da so zadovoljili svoje lastne potrebe in da so zagotovili molk« (Mydans v Jenkins, 1996: 44-45). Prav iz omenjenega zaupanja in vsesplošnega spoštovanja duhovnika v družbi izhajam, ko pravim, da gre pri tem, ko duhovnik spolno zlorabi otroka, še naprej pa v družbi uživa privilegije, ki mu jih njegov status celibaterja prinaša, ne samo za hipokrizijo, pač pa ravno za zlorabo položaja spoštovanja, odgovornosti, zaupanja, moči ter moralne in duhovne avtoritete, katere žrtve so nemočni otroci, najbolj ranljivi člani družbe (Editorial: Sexual Abuse by Priests, 2002).

Seveda gre tu tudi za nemoralno dejanje, ko duhovnik domnevno živi celibatno življenje, v resnici pa je spolno aktiven, saj pri tem zlorabljuje svoj status in zaupanje ljudi. Takšno dejanje je skrajno nemoralno ravno zaradi dejstva, da ga je storil nekdo, ki naj bi v družbi predstavljal najvišjo moralno instanco. Poleg tega je sporazumno razmerje duhovnika, ki naj bi po načelih cerkve in v očeh laične družbe živel v celibatu, z odraslo osebo le nemoralno vedenje, v primeru duhovnikove spolne zlorabe otroka pa je to vedenje, poleg tega da je nemoralno, še kaznivo. (Cozzens, 2002: 3) Sipe gre pri tem še korak dlje, in sicer so po njegovem tako spolna zloraba otrok kot druge spolne zlorabe »s strani tistih, ki trdijo, da živijo v celibatu – imajo torej status celibata in uživajo privilegije, ki spadajo zraven – /.../ manifestacije odklona in popačenja duhovne službe v sistem moči, ki dovoljuje podreitev in omejevanje neizbrane skupine (tj. laikov, op. M.T.) za užitek tiste, ki je izbrana (tj. duhovščina, op. M.T.). Elementi podreditve in omejevanja obstajajo in so strukturna podpora celibatnega/spolnega sistema cerkve« (Sipe, 1995: 169).

Duhovniki kot glavni nosilci morale v družbi na splošno ne veljajo za potencialnega storilca kaznivega dejanja, kot je spolna zloraba otroka. S takšno imuniteto, ki jim jo prinaša njihov poklic, in z ogromno priložnostmi za spolno zlorabljanje otrok (otroci so jim namreč popolnoma zaupani v času verouka, ministrovanja, ipd.), še posebej pa z varovanjem in prikrivanjem njihovega kriminalnega početja s strani cerkvenih avtoritet znotraj RKC je duhovnik, ki izvaja spolno nasilje nad otroki, dejansko postavljen v skoraj popolno okolje za ustvarjanje kriminala (Jenkins, 1996: 4). »Katoliška cerkev se je /namreč/ bolj obremenjevala

z ugledom institucije in duhovniškega poklica kot pa z varovanjem dejanskih ali morebitnih otroških žrtev« (Jenkins, 1996: 3-4). Duhovnikom namreč celibat v družbi prinaša poseben status, in ne duhovniki ne cerkev kot institucija se mu ne želijo odreči, niti za ceno morebitnih novih otroških žrtev spolne zlorabe. RKC se je tako še posebej v preteklosti izogibala škandalom v zvezi s spolnim nasiljem duhovnikov nad otroki, pa čeprav je to pomenilo ignoriranje ali celo prikrievanje kaznivih dejanj pred javnostjo, torej skrivnostnost znotraj sistema in njegov uradni cinizem (Balboni 1998: 120; Cipriano, 2005; Sipe, 1995: 29).

Večina avtorjev se strinja, da problem spolnih zlorab otrok v RKC obstaja, Doyle celo meni – podobno pa tudi Greeley (Internet 91) – da »spolna zloraba otrok predstavlja najresnejšo moralno krizo katoliške cerkve v stoletjih« (Doyle v Jenkins, 1996: 4). Kljub temu, da se spolno nasilje nad otroki izvaja tudi v drugih družbenih skupinah ter da so primeri, čeprav v manjši meri, znani tudi znotraj drugih svetovnih cerkva, je to nasilje še posebno problematično v RKC, kajti kot smo videli, gre pri spolnih zlorabah otrok s strani duhovnika celibaterja torej predvsem za zlorabo najprej nauka, kot ga uči cerkev, nato pa tudi položaja, ki mu ga življenje v celibatu prinaša. Pri spolnem nasilju duhovnika nad otrokom je tako bistvenega pomena duhovna, tj. vsebinska dimenzija tega nasilja, saj ne predstavlja le spolne zlorabe, temveč v veliki meri še zlorabo ugleda, spoštovanja, odgovornosti, zaupanja, pa tudi zlorabo moralne in duhovne moči.

Poleg duhovne dimenzije problema spolnih zlorab otrok v RKC je pomembna še dimenzija vedenjske krize duhovščine (ki vključuje spolne zlorabe otrok s strani duhovnikov in odziv cerkve nanje), katere analiza bo sledila v nadaljevanju, začenja pa se z raziskavo statističnega pregleda deleža duhovnikov-storilcev kot tudi njegoval primerjava z deležem storilcev v splošni populaciji.

4.1.3 Statistični vidik problema spolnih zlorab otrok v RKC

Spolne zlorabe otrok v RKC so znane v vseh delih sveta, kjer je prisotna RKC (DiGiulio, 2002; Guido, 2002; Sipe, 1995: 26). Sprva so primeri prišli v javnost v ZDA, kasneje pa tudi drugje, tako v Kanadi, Južni Ameriki (Braziliji), Avstraliji ter Evropi (Nemčiji, Avstriji, Angliji, Irski, Nizozemski, nenazadnje pa je več primerov znanih tudi v Sloveniji). Po Sipu je problem spolnih zlorab otrok s strani duhovščine razširjen po vsem svetu zaradi dejstva, da je sam sistem RKC univerzalen – po vsem svetu je namreč standarden v svoji dinamiki, izobrazbi, strukturi moči in funkciji (Sipe, 1995: 26).

Zaradi začetkov odkrivanja je bil pojav sprva zaznan kot najbolj problematičen prav v ZDA, tako je spolno nasilje nad otroki znotraj ameriške RKC tudi najbolj obširno raziskovano. Kljub leta 2002 dani oceni kardinala Ratzingerja, sedanjega papeža Benedikta XVI., da je odstotek duhovnikov, ki spolno zlorablja otroke, manjši od enega odstotka, drugi avtorji menijo drugače (Goodstein, 2003). Sipe ocenjuje, da mladoletnike spolno zlorablja 6% ameriških rimskokatoliških duhovnikov, od tega jih je 2% spolno aktivnih s predpubertetniki, 4% pa jih je spolno aktivnih z adolescenti.¹² Po oceni Andrewa Greeleya iz leta 1993 otroke zlorablja od 2000 do 4000 ameriških duhovnikov, kar je prav tako med štirimi in osmimi odstotki. (Sipe, 1995: 75) Nekateri avtorji pa so mnenja, da otroke spolno zlorablja 5% vseh ameriških duhovnikov (Plante, 2004). Po trenutno najzanesljivejši oceni,¹³ izhajajoči iz empiričnih podatkov, je bilo od vseh duhovnikov v ZDA, ki so opravljali bogoslužje med letoma 1950 in 2002, spolne zlorabe mladoletnika obtoženih 4.392 duhovnikov (ki so skupno spolno zlorabili 10.667 otrok), torej so v preteklosti otroke spolno zlorabljali štirje odstotki vseh ameriških duhovnikov (John Jay College of Criminal Justice, 2004: 6; Plante, 2004). Samo v bostonski nadškofiji (Massachusetts) pa je bilo med temi leti obtoženih 7% od skupno 2.324 duhovnikov in v covingtonski škofiji (Kentucky) kar 8% od 372 duhovnikov (John Jay College of Criminal Justice, 2004). Podobna ocena kot za ZDA velja tudi za dublinsko nadškofijo na Irskem, kjer je bilo po letu 1940 spolnega nasilja nad otroki obtoženih 3,5% vseh duhovnikov te nadškofije (Internet 108). V Braziliji pa je od vseh spolne zlorabe mladoletnika obtoženih 250 duhovnikov, kar znaša 1,5% odstotka (Internet 97).

Znotraj ameriške, irske in brazilske RKC je bilo v zadnjih desetletjih največ odmevnih primerov spolnega nasilja nad otroki, tako za te tri države obstajajo jasni podatki o deležu duhovnikov, ki so bili obtoženi spolne zlorabe otrok. V primeru ZDA je raziskavo po naročilu Ameriške konference katoliških škofov¹⁴ opravila newyorška fakulteta John Jay¹⁵ (rezultat je bil poročilo z naslovom Narava in obseg problema spolnih zlorab otrok s strani duhovnikov in diakonov v Združenih državah,¹⁶ objavljeno v marcu 2004, krajše imenovano tudi John Jay študija¹⁷), na Irskem pa je bilo v oktobru 2005 objavljeno Poročilo fernske škofije,¹⁸ katero obravnava 21 duhovnikov omenjene škofije, ki so bili med letoma 1962 in 2002 obtoženi

¹² Sipova ocena izhaja iz njegovih kliničnih izkušenj, ne pa empiričnih dokazov, zaradi česar je po mnenju nekaterih avtorjev vzorec duhovnikov premajhen, da bi ga bilo možno posplošiti (Terry in Tallon: 11).

¹³ Tako se tekom naloge sklicujem prav na to oceno.

¹⁴ Angl. United States Conference of Catholic Bishops (USCCB).

¹⁵ Angl. John Jay College of Criminal Justice.

¹⁶ Angl. The Nature and Scope of the Problem of Sexual Abuse of Minors by catholic Priests and Deacons in the United States.

¹⁷ Angl. John Jay Study.

¹⁸ Angl. The Ferns Report.

preko 100 spolnih zlorab otrok (Murphy, 2005: 6). Medtem je dublinska nadškofija poročilo objavila marca 2006. Podatki za Brazilijo pa so dostopni prek poročila vatikanske preiskave, ki jo je izvedla Kongregacija za doktrino vere.¹⁹

Čeprav je obseg pojava spolnih zlorab otrok v RKC najboljše empirično raziskan in torej najnatančneje statistično opredeljen prav v ZDA (4% duhovnikov), na Irskem (3,5% duhovnikov dublinske nadškofije) in v Braziliji (1,5% duhovnikov), je problem glede na njegovo pojavnost v medijih, kakor že rečeno, vsekakor prisoten tudi v drugih rimskokatoliških delih sveta, le da številčno in statistično ni točneje opredeljen. Nikakor pa ni problem spolnih zlorab mladoletnikov omejen le na zgoraj omenjene, pač pa je vsekakor prisoten tudi v cerkvah drugje po svetu.

Glede na visok odstotek duhovnikov, ki spolno zlorablajo otroke, se postavlja vprašanje, ali je delež storilcev med duhovniki višji kot delež storilcev v splošni populaciji ali med deležema ni pomembnejših razlik. Nekateri avtorji menijo, da primerjava med deležom katoliških duhovnikov, ki spolno zlorablajo otroke, in deležom odraslih Američanov, ki spolno zlorablajo otroke, ni mogoča, kajti medtem ko v ZDA podatki za storilce med ameriško katoliško duhovščino sicer obstajajo, naj pa ne bi bilo zanesljivih ocen za storilce med odraslimi Američani (John Jay College of Criminal Justice, 2004). Kljub temu je po mnenju B. A. Robinsona v RKC dejansko več spolnih zlorab otrok kot v splošni populaciji²⁰ (Robinson, 2002). Glede na podatke iz raziskave Ameriškega ministrstva za pravosodje²¹ z naslovom Nasilneži nad otroki: Nasilni prestopniki in njihove žrtve,²² opravljene leta 1991, je v ZDA zaradi posilstva ali spolnega napada na otroka v zaporu 0,05% moških, starih nad 18 let (žrtev je stara manj kot 18 let) (Greenfeld, 1996). Po Ernie Allen je v ZDA registriranih okoli 400.000 spolnih prestopnikov nad otroki, kar znaša 0,4% moške populacije nad 18 let (Internet 63; Internet 54). Ocena Gena Abela pa je od teh mnogo višja, saj meni, da otroke spolno zlorablja kar 1 do 5 odstotka ameriške populacije²³ (Internet 64).

Glede na dane podatke je torej moč reči, da je v ZDA med rimskokatoliškimi duhovniki višji delež moških, ki spolno zlorablajo otroke (*4% po raziskavi fakultete John Jay*), kot spolnih prestopnikov nad otroki v splošni moški populaciji nad 18 let (*od 0,05% do 0,4% glede na*

¹⁹ Angl. Congregation for the Doctrine of Faith.

²⁰ Razlog za višji delež storilcev med duhovščino po njegovem tiči v tem, da je duhovščina izključno moška kultura, med odraslimi moškimi pa je delež storilcev veliko večji kot med odraslimi ženskami, in sicer je moških storilcev v primerjavi z ženskimi od 80% po nekaterih ocenah, po drugih ocenah pa vse do 97% (Bain in Sanders, 1996: 24; Greenfeld, 1996; Robinson, 2002; Waiss in Gallé, 2000: 47).

²¹ Angl. U.S. Department of Justice.

²² Angl. Child Victimizers: Violent Offender and Their Victims.

²³ Ta ocena je bližja deležu duhovnikov, pa vendar je to le ocena, ki ne temelji na empiričnih dokazih, medtem ko druge ocene izhajajo iz statističnih podatkov.

opravljeni raziskavi), kar moško kulturo RKC, ki se od drugih skupin v družbi razlikuje tudi po življenju v celibatu, ustvarja kot specifično skupino znotraj družbe z nadproporcionalno visokim deležem storilcev spolnega nasilja nad otroki.

Kljub danim podatkom in ocenam moramo priznati, da poleg znanih podatkov o spolnih zlorabah obstaja še veliko črno polje neprijavljenih napadov, tako nešteto primerov zlorabe in s tem nešteto storilcev ostane neodkritih.²⁴ Zato je težko govoriti o odstotkih storilcev, tako med duhovniki kot v splošni populaciji, zaradi med seboj neprimerljivih podatkov pa je vpogled v razmerje med deležem storilcev v splošni populaciji ali v nekem segmentu družbe, npr. učitelji, zdravniki, trenerji, in med duhovniki, še težji.

Pa vendar, kot smo videli na primeru ameriške RKC, je duhovščina z nadproporcionalnim deležem storilcev spolnega nasilja nad otroki v družbi specifična skupina, ki ima še eno lastnost, ki jo ločuje od ostalih delov družbe – to je celibat. Na kakšen način bi celibat lahko bil vzrok pomembno višjemu deležu storilcev spolne zlorabe otroka med duhovniki, si bomo pogledali v poglavju o vzrokih za pojav spolnih zlorab otrok v RKC.

4.1.3.1 Odmevnejši primeri spolnih zlorab otrok v RKC

Zaradi korenite spremembe odnosa do spolnega nasilja nad otroki, s čimer se ga je pričelo dojemati kot problem, je v svetu vedno več odkritij novih in novih primerov spolnih zlorab otrok znotraj RKC, ne glede na njen geografski položaj in ne glede na časovno odmaknjenost zlorabe. Odkrivajo se tako novejšje kot tiste izpred 20 let, na dan prihajajo zlorabe tako v ZDA kot v Evropi, Avstraliji in Braziliji, skratka, širom sveta. Oglejmo si nekaj v medijih odmevnejših primerov po nekaterih izbranih državah, pri čemer ne smemo pozabiti črnega polja neprijavljenih in neodkritih primerov spolnih zlorab otrok, za katere ne bomo nikoli vedeli.

ZDA

V ZDA se je spolne zlorabe otrok v RKC prvič javno pričelo odkrivati okrog leta 1980. Tega leta sta postala znana dva primera spolnega nasilja nad otroki, štiri leta kasneje pa je javnost

²⁴ Lažje je govoriti o številu žrtev spolne zlorabe, ti podatki so namreč bolj znani kot podatki o storilcih, in sicer sta bila v ZDA vsaka četrta ženska in vsak sedmi moški v otroštvu oz. mladostništvu žrtev spolne zlorabe, kar pomeni, da je spolno zlorabljenih 25% deklic in 14,3% dečkov (John Jay College of Criminal Justice, 2004). Po mnenju Karin Frei pa je v razvitem svetu spolno zlorabljenih 19% deklic in 9% dečkov (Frei, 1996: 16).

najbolj pretresel primer Gilberta Gauthreja, ki je v štirih župnijah spolno zlorabil več kot sto mladoletnikov. Primer je torej v javnost prišel šele leta 1986, čeprav je po besedah Berryja škof Gerard Frey za Gauthrejevo problematično vedenje vedel že več kot desetletje prej, in sicer že leta 1975, vendar v dobro cerkve, zaradi zaščite pred škandalom, ni ukrepal, pač pa ga je celo po tem, ko je že vedel za njegove pretekle zlorabe otrok, imenoval za škofijskega kaplana skavtov. (Berry, 1986) Leta 1985 je Gauthre obsojen na 20 let zapora (Timeline: In an Era of Change, a Persistent Crisis, 2003).

Razkritja so se zatem hitro širila po vseh državah ZDA²⁵ in v naslednjih letih je bilo tako razkritih vsaj še 40 primerov, do 1. januarja 1987 pa je bilo nunciaturi prijavljenih 135 duhovnikov (Jenkins, 1996: 36). Do leta 1992 je število duhovnikov, obtoženih spolne zlorabe otroka, naraslo na 400 (Berry v Feierman, 2000). V škofiji Joliet nadškofije Illionis so bili npr. v letih 1992-1993 obtoženi štirje duhovniki, v letih 1993-1994 pa je bilo v škofiji Belleville iste nadškofije obtoženih še 10 duhovnikov od skupno 190-ih, kar pomeni, da je otroke spolno zlorabljal kar 5% vseh duhovnikov te škofije (Jenkins, 1996: 44). Leta 1992 je javnost znova šokiral tudi primer očeta Jamesa Porterja iz Bostona (Massachusetts), ki je v času aktivnega opravljanja duhovščine, tj. v dvanajstih letih (1960-1972), v petih državah zlorabil 200 mladoletnikov (Internet 11; Sipe, 1995: 11-12). Leto kasneje je bila prva tožba zaradi spolnega nasilja nad otroki vložena tudi zoper duhovnika Rudolpha Kosa dallaške škofije v Teksasu, kar je eden najbolj znanih škandalov spolne zlorabe otrok v ameriški cerkvi (Internet 11). Spolno nasilje nad otroki znotraj RKC je tako iz internega problema cerkve postalo javnosti znano dejstvo, ki ga je potrebno obravnavati kot problem družbe (Sipe, 1995: 11-12).

Leta 1999 so javnost, tako ameriško kot svetovno nasploh, znova šokirale obtožbe Johna Geoghana, duhovnika bostonske nadškofije pod okriljem kardinala Bernarda F. Lawa, dolgoletnega spolnega nasilja nad kar 86 otroki, zaradi katerih je bil leta 2002 tudi obsojen (Internet 11). Kardinal Law je poleg Geoghana desetletja ščitil in premeščal tudi mnoge druge duhovnike, tako npr. še duhovnika Paula Shanleyja, ki je aktivno zagovarjal pedofilijo kot zdravo in koristno (Wilson v Berry in Renner, 2004: 239). Shanleya so, tako kot Geoghana šele po tridesetih letih opravljanja duhovniške službe, prijeli leta 2002, na 12 do 15 let zapora pa obsodili leta 2005. (Berry in Renner, 2004: 51; Hladnik Milharčič, 2002b; Internet 11; Internet 90) Istega leta je tudi prišlo na dan, da je prav tako v bostonski nadškofiji skozi skoraj 30-letno duhovništvo zlorabil vsaj 50 dečkov duhovnik Joseph Birmingham, ki je preminil

²⁵ Gauthrejev primer je namreč pozornost javnosti prvič usmeril v problem spolnih zlorab otrok s strani klerikov, tako je sprožil obtožbe tudi proti drugim duhovnikom, ki so spolno zlorabljali otroke (Internet 11).

leta 1989 (USCCB, 2004). Tako je razumljivo, da je v tej nadškofiji delež med letoma 1950 in 2002 obtoženih duhovnikov s kar sedmimi odstotki (oz. 162 duhovniki) od skupno 2.324 službujočih duhovnikov nadpovprečno visok (John Jay College of Criminal Justice, 2004). Kardinal Law je tako konec leta 2002 zaradi pritiska javnosti (odstop je poleg organizacije Glas vernih²⁶ s 25.000 člansko podporo (glej prilogo C) zahtevalo tudi 85 duhovnikov) odstopil s položaja škofa (Plante in Daniels, 2004: 382).

Škandal se je hitro razširil tudi po drugih zveznih državah in samo tekom leta 2002 so skoraj štiristo duhovnikom ali skoraj enemu odstotku vseh duhovnikov v ZDA odvzeli duhovniški poklic (The bishops balk, 2002; Hladnik Milharčič, 2002a). Leto 2002 je zaznamoval še odstop katoliškega škofa, Anthonyja J. O'Connella iz Palm Beacha, Floride, in sicer zaradi spolne zlorabe mladostnika izpred 27 let (Internet 100). Z vsakoletnim naraščajočim številom novih odkritij spolnih zlorab otrok in mladostnikov se je ameriška RKC znašla v krizi, v zadnjih petdesetih letih je bilo, sodeč po pregledu škofijskih arhivov leta 2004 v okviru raziskave fakultete John Jay, spolne zlorabe otrok obtoženih kar 4.392 duhovnikov – iz 161 (od skupno 177) ameriških škofij – kar znaša 4% vseh ameriških duhovnikov (Goodstein, 2003; Internet 47). Covingtonska škofija v zvezni državi Kentucky pa ima odstotek duhovnikov, obtoženih spolne zlorabe otroka, za kar še enkrat višji od nacionalnega povprečja: od leta 1950 do 2005 je namreč kar 30 izmed 372 duhovnikov spolno zlorabilo otroke, kar znaša 8% (Kramžar, 2005a). Leta 2005 je losangeleška nadškofija, ki je s petimi milijoni verniki največja rimskokatoliška nadškofija ZDA, objavila imena 126 izmed skupno 245 obtoženih duhovnikov, s tem da podatek iz leta 2004 kaže, da je bilo v losangeleški nadškofiji (Kalifornija) do tega leta znanih le 199 obtoženih duhovnikov (Internet 91; Internet 47). Prav tako je bilo še v začetku leta 2005 znanih 53 obtoženih čikaških duhovnikov (Illionois), poročilo iz leta 2006 pa piše o 85 duhovnikih, ki so bili obtoženi spolne zlorabe otroka (Internet 47; Internet 1). Podobno je število obtoženih duhovnikov naraslo v bostonski nadškofiji, in sicer s 167 na 237 (Internet 47; Internet 102), tako tudi v philadelphijski nadškofiji, kjer je število obtoženih duhovnikov naraslo s 27 na 169 (s tem da se je preiskovalno sodišče odločilo preiskati le dejanja triinšestdesetih izmed njih) (Internet 47; Report of Philadelphia Grand Jury, 2005). Iz tega lahko sklepamo, da (znano) število duhovnikov, obtoženih spolnega napada na otroka, v ameriški RKC iz leta v leto narašča in je

²⁶ Angl. Voice of the Faithful, katoliška reformna organizacija, osnovana v Bostonu.

že krepko presegle leta 2005 doseženo številko 4.392,²⁷ poleg tega pa se krizi ameriške cerkve nenehno pridružujejo tudi RKC drugih držav.

Kanada

Prvi primeri spolnih zlorab otrok v RKC v Kanadi so na dan prišli leta 1989, to so bili t.i. novofundlandski primeri. Obtoženih je bilo 7 duhovnikov, v razne obtožbe pa naj bi jih bilo vpletenih še dodatnih 24. (Jenkins, 1996: 39) Leta 1991 je tako odstopil novofundlandski nadškof Alphonsus Penney, ker spolnih zlorab dečkov ni uspel preprečiti. 5 let kasneje pa je bil na zapor zaradi spolne zlorabe dveh mladoletnih deklic obsojen še škof Britanske Kolumbije, Hubert O'Connor (Internet 66).

Brazilija

Z okoli 125 milijonov vernikov je Brazilija največja katoliška dežela na svetu, in prav tako kot v drugih deželah, je tudi znotraj brazilske RKC problem spolnega nasilja nad otroki vedno bolj pereč. V zadnjih treh letih pa je po podatkih poročila vatikanske preiskave od skupno 17.000 kar 250 duhovnikov brazilske RKC izvajalo spolno nasilje nad otroki, od tega jih je le 10 v zaporu, 40 jih je na begu, ostalih 200 pa je bilo napotnih na psihiatrično zdravljenje zaradi pedofilije. (Allen, 2005; Collit, 2005 in Internet 97) Zadnji primer je bil odkrit konec novembra 2005, in sicer so aretirali nekega duhovnika zaradi spolne zlorabe treh otrok, v začetku istega meseca pa so prijeli tudi duhovnika Felixa Barboso Carreira, ko je bil v hotelski sobi s štirimi mladoletnimi dečki. Zoper Edsona Alvesa dos Santosa preiskava v novembru 2005 še ni bila končana, Alfierijska Eduarda Bompanio so leta 2004 obsodili na 93 let zopora (kot simbolično potezo, kajti najvišja zaporna kazen v Braziliji znaša 30 let). Duhovnika Tarcisio Tadeu Spricigo pa so leta 2003 obsodili na 10 let zaporne kazni. (Allen, 2005)

Pri omenjenih primerih odkritja spolnega nasilja nad mladostniki znotraj brazilske RKC pa je najbolj šokantno dejstvo, da sta dva od duhovnikov vse svoje prekrške podrobno zapisovala v dnevnike, Bompani je tako v njem natančno popisoval »grozljive, včasih že kar odvratne seksualne podrobnosti« (Allen, 2005). Eden izmed manj nazornih primerov je npr.: »Pil sem

²⁷ Z naraščanjem števila znanih duhovnikov storilcev pa narašča seveda tudi do leta 2002 znano število žrtev spolnega nasilja s strani duhovnikov. Do tega leta jih je bilo po raziskavi fakultete John Jay znanih namreč 10.667 (John Jay College of Criminal Justice, 2004: 7).

pivo, občeval sem s F. (devet let), vendar nisem ejakuliral« (Internet 99). Spricigo pa je v svojem dnevniku imel zapisana navodila, kakšne mladostnike izbirati za potencialne žrtve z namenom izogiba razkritju. 10 naštetih smernic je:

- »Starost: 7, 8, 9 ali 10
- Spol: Moški
- Socialni položaj: reven
- Družinski položaj: po možnosti deček brez očeta, ki živi s samsko materjo ali sestro
- Kje ga najti: na ulici, v šoli ali pri družinah
- Kako ga zvabiti: učne ure igranja kitare ali kot ministrant oz. ministrantka
- Zelo pomembno je držati družino na razdalji
- Možnosti: vdan mlad fant, miren, brez zadržkov, ki pogreša očeta, ki ne živi po moralnih načelih
- Odkrij, kaj mlademu fantu ugaja in ga, izhajajoč iz te predpostavke, pripravi do tega, da mi da vse
- Kako se predstaviti: vedno zanesljiv, resen, gospodovalen, kot oče, nikoli ne sprašuj, vedno pazi na varnost« (Allen, 2005).

Evropa

Irska

Škandali o spolnem zlorabljanju otrok v irski RKC so javnost pričeli razburjati leta 1994. 5 let kasneje je duhovnik Sean Fortune storil samomor tik pred sojenjem zaradi 66 obtožb kaznivih dejanj zaradi skoraj dvajsetletnega spolnega zlorabljanja dečkov, škof Brendan Comiskey pa je leta 2002 odstopil, ker Fortuna ni odstavil iz njegove, tj. fernske, škofije. (Berry in Renner, 2004: 278; Internet 66; Internet 100) Leta 2005 je skupno število duhovnikov, obtoženih spolnega nasilja nad otroki, v štirih škofijah (Dublin, Ferns, Derry in Tuam) presegalo število 140 (Lavery, 2005). Največ duhovnikov je bilo obtoženih v dublinski nadškofiji, in sicer 67, Lavery pa je kljub že visokim številkam novembra 2005 predvideval, da bodo nova razkritja glede na škandal, ki maje irsko katoliško cerkev, v prihodnosti le še naraščala (Lavery, 2005). Poročilo dublinske nadškofije, objavljeno marca 2006, njegovo domnevo potrjuje, kajti poroča o 102 dublinskih duhovnikih, delujočih po letu 1940, ki so osumljeni spolne zlorabe, kar znaša 3,5% vseh duhovnikov te nadškofije. Od vseh osumljenih jih je 8 že obsojenih, 32 pa jih je obtoženih. (Internet 108) Leta 2005 je bilo v najmanjši irski škofiji Wexford spolnih zlorab več kot 100 otrok obtoženih kar 21 duhovnikov (Internet 21). Veliko prahu je v

javnosti dvignilo tudi Poročilo ferske škofije, objavljeno v oktobru 2005, ki podrobneje obravnava obtožbe enaindvajsetih duhovnikov te škofije zaradi več kot 100 pritožb, prijavljenih med letom 1962 in 2002, in sicer jih je kar 40 vezanih na le 2 duhovnika. Od vseh obtoženih duhovnikov jih je 10 že preminilo, trije so bili laizirani, 8 pa jih ne opravlja več aktivne duhovniške službe. To poročilo poskuša ugotoviti vzroke, posledice in rešitve spolnega nasilja nad otroki znotraj RKC. (Murphy, 2005: 6)

Anglija in Wales

V Angliji in Walesu je bilo med letoma 1995 in 1999 spolne zlorabe otroka obsojenih 21 od skupno 5.600 oz. 0,4% katoliških duhovnikov angleške in waleške cerkve. Septembra 2001 je tako RKC v Birminghamu po priporočilih Nolanovega poročila ustanovila Narodno enoto za zaščito otrok,²⁸ in sicer z namenom ukrepanja proti škodi, povzročeni s spolnimi zlorabami otrok. (Linden, 2003) Glede na letno poročilo enote so leta 2003 v Angliji in Walesu zaradi spolnega napada na otroka iz preteklih let obsodili sedem duhovnikov, leto kasneje pa so v četrtem letnem poročilu zabeležili 10 spolnih napadov na otroka s strani duhovnika (Internet 93; Petre, 2004).

Na tem mestu je omembe vredna še zgodovina spolnih zlorab učencev s strani menihov na gimnaziji Ampleforth, najbolj znani javni katoliški šoli v Združenem kraljestvu. Šele novembra 2005 je Piers Grant-Ferris namreč na sodišču priznal, da je od leta 1966 pa vse do 1975 spolno zlorabil 15 dečkov, starih od 8 do 10 let. Opat gimnazije in kasneje nadškof Westminster, kardinal Hume, je za njegove zlorabe vedel in ga je sicer odstavil, a o njegovih dejanjih ni obvestil policije, kar je v treh desetletjih od leta 1966 do 1995 omogočalo spolno nasilje nad učenci še mnogim drugim menihom, ki so tam učili. Tako je bil septembra 2005 na 4 leta zapora obsojen tudi duhovnik Gregory Carroll, ko je priznal, da je med letoma 1979 in 1987 spolno zlorabil 10 otrok (neuradno pa je priznal, da jih je zlorabil še 5). Leta 2000 je bil na 12-mesečno zaporno kazen zaradi nalaganja otroške pornografije na računalnik obsojen duhovnik Frank Hopkinson, ki je bil pred tem zaradi spolnega napada na 14-letnika na zaporno kazen že obsojen, na gimnaziji pa je kljub temu delal kar 40 let. Leta 1995 je bil zaradi spolne zlorabe 13-letnika, ki se je zgodila istega leta, aretiran še en menih te gimnazije, Bernard Green. Spolne zlorabe učencev naj bi bili osumljeni še trije menihi, ki pa so do začetka preiskave že preminili. (Cobain, 2005)

²⁸ Angl. The national child protection unit.

Leta 2001 je na zahtevo papeža odstopil tudi waleški nadškof John Aloysius Ward, ker ni upošteval opozoril glede dveh duhovnikov, kasneje obtoženih spolne zlorabe otrok, iz enakega razloga pa je bil leto poprej zahtevan tudi odstop kardinala Cormaca Murphy-O'Connorja, kajti preziral je opozorila glede Michaela Hilla in ga celo imenoval za duhovnika letališča Gatwick (Internet 66; Petre, 2004). 20 let je v župniji Coundon, Coventry, otroke spolno zlorabljal tudi duhovnik Christopher Clonan, ki je kljub pritožbam staršev svoj poklic nemoteno opravljal dalje (Gibb in Gledhill, 2005). Leta 2004 pa je v javnost prišla novica, da je v župniji Hertfordshire nadškofije Westminster otroke spolno zlorabljal tudi duhovnik William Hofton (Petre, 2004).

Avstrija

Škandali, povezani s spolnim zlorabljanjem otrok, so avstrijsko rimskokatoliško cerkev pričeli pretresati leta 1995, ko je prišlo na dan, da je dunajski nadškof Hans Hermann Gröer v samostanu desetletja spolno zlorabljal mladostnike (Internet 5). Kasneje je na zahtevo Vatikana odstopil s položaja (Kole, 2004). Jeseni 2003 je izbruhnila afera v semenišču škofije St. Pölten, kjer so na računalnikih semeniščnikov odkrili otroško pornografijo, ki je prikazovala tudi spolno zlorabo deklice, julija 2004 pa so računalnike z naloženo otroško (poleg odrasle) pornografijo zasegli še šestim semeniščnikom (Grah, 2004a). Predstojnik semenišča Ulrich Küchl in njegov namestnik Wolfgang Rothe, slikana v kočljivih položajih s semeniščniki, sta bila prisiljena odstopiti, pritisk, naj odstopi, pa je javnost izvajala tudi nad takratnim škofom avstrijske škofije St. Pölten, Kurtom Krennom, znanim po njegovi konservativnosti glede cerkvenih dogem, ki je vztrajno zagovarjal semenišnike leta 2004 kot tudi nadškofa Gröerja sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja (Yee, 2004). Proti koncu leta 2004 je škof Krenn le odstopil (Grah, 2004b). Škof, ki ga je nasledil, Klaus Küng, je preiskoval škandal v St. Pöltnu in zaradi njega zaprl semenišče (Internet 71). V septembru 2004 pa je bil spolnih zlorab otrok izpred 20 let obtožen še August Patern (Internet 71). Avstrijski spolni škandali znotraj RKC so odmevni predvsem zaradi tega, ker so avstrijski verniki zaradi njih pričeli množično zapuščati cerkev (Internet 5).

Francija

V Franciji so bili leta 2000 zaradi kaznivega dejanja spolne zlorabe mladoletnika obsojeni trije duhovniki, 26 pa jih je leto kasneje na sojenje zaradi teh dejanj še čakalo (Partlič, 2001). Septembra 2005 pa je kanadski duhovnik Denis Vadeboncoeur, ki se je iz Kanade preselil po odsluženi 20-mesečni kazni zaradi spolnega nasilja nad štirimi dečki, priznal, da je v škofiji

Évreux v Normandiji med letom 1990 in 1993 spolno zlorabljal še ne 15-letnega dečka. Kanadska cerkev je francosko o njegovi preteklosti obvestila že leta 1987, a je ta informacijo skupnosti prikrila. (Internet 89)

Italija

Koncem leta 2005 je bil v Comu spolne zlorabe invalidnega 14-letnega dečka obtožen italijanski duhovnik Mauro Stefanoni, zlorabljal pa naj bi tudi druge otroke (Internet 90). Aprila 2006 pa so zaradi spolnega nasilja nad otroki aretirali tudi duhovnika Marca Agostinija, ki je v dvajsetih letih spolno zlorabil najmanj 100 otrok, fantov med 13-im in 16-im letom (Internet 68; Internet 108). Služboval je v štirih italijanskih župnijah (v Torvaianici blizu Rima, Ardei, Pomezii in Assissiju), premeščan je bil prav zaradi sumov o spolnem zlorabljanju otrok, zaradi svojih nagnjenj pa je imel težave že med študijem in v semenišču (Internet 108). Otroke je namreč zlorabljal že kot semeniščnik, ko je obiskoval skupino skavtov, kasneje je ustanovil združenje Ragazzi nuovi (v katerega se je včlanilo 1500 otrok), organiziral pa je tudi poletne taborne. Nazadnje je v župniji Assissi vodil tudi cerkveni hotel za mlade turiste. (Internet 68) Poleg njega so aretirali še dva duhovnika, ki sta za zlorabe vedela, a nista ukrepala (Internet 108).

Slovenija

V slovenski RKC so bili spolne zlorabe otroka obtoženi trije duhovniki, izmed katerih sta bila dva obsojena na eno leto oz. eno leto in tri mesece pogojne zaporne kazni, eden leta 1999 in drugi januarja 2006 (Ivelja, 2006: 2). Slednji je bil obsojen spolnega nasilja nad štirimi deklicami, starimi od 8 do 10 let, storjenega med letoma 1995 in 2000 (Modic, 2006: 52). V januarju 2006 je v slovenski javnosti odmeval primer obtožbe še enega duhovnika (K.J.), ki je bil po tretjem in četrtem odstavku 183. člena kazenskega zakonika obtožen desetih spolnih napadov na otroke, storjenih med letoma 2000 in 2005 (Košir, 2006a).

Primeri spolnih zlorab otrok v slovenski RKC so pomembni predvsem zato, ker nudijo še en dokaz več, kako so duhovniki v družbi spoštovani, kar pogosto botruje dejstvu, da verniki ne verjamejo obtožbam o njihovem spolnem nasilju nad otroki. Vse to žrtvam kot prvo otežuje ali celo onemogoča, da bi se opogumile in spregovorile o storjenem nasilju, če pa o njem že spregovorijo, pa se lahko zgodi, da zaradi ugleda in dobrih del duhovnika v verski skupnosti nihče ne ukrepa. Tako so bili odzivi zaupnic na izpovedi deklic o spolni zlorabi s strani duhovnika npr. jok, posvet z drugim duhovnikom ali pa odziva sploh ni bilo (Hanonina, 2006: 26). Izkušnje neke druge žrtve duhovnikovega spolnega nasilja v Sloveniji je podobna: »Po

javni izpovedi pa se pravzaprav ni zgodilo nič. Kazenski pregon je že tako in tako sodno zastaral, le v določenih krogih je začutila izobčenje: »Veliko ljudi mi je reklo, da sem si vse skupaj izmislila. Popolnoma razumem žrtve, ki o svoji izkušnji nočejo spregovoriti, saj javnost prej zaupa storilcu kot žrtvi.« (Hanonina, 2006: 26).

Spolne zlorabe otrok se torej vsekakor dogajajo tudi v slovenski RKC, le da so kazni storilcev v primerjavi z drugimi državami neprimerno nižje (le eno leto pogojne zaporne kazni). Poleg tega pa v Sloveniji kljub zakonom cerkvenega prava duhovnik, ki je bil obtožen spolne zlorabe otrok, še naprej opravlja cerkveno službo, morda le s to razliko, da je prestavljen na delovno mesto, kjer nima stika z mladoletnimi osebami (Hanonina, 2006: 26). »Če bo /duhovnik, op. M.T./ civilno kaznovan, ga cerkveno sodišče verjetno ne bo dodatno kaznovalo, v vsakem primeru pa bo premeščen na delovno mesto, kjer ne bo imel stika z mladoletnimi osebami,« pojasnjuje kaznovanje duhovnika, obtoženega spolnega napada na otroka, Andrej Saje, tiskovni predstavnik Slovenske škofovske konference (v Košir, 2006b). Duhovnik pa seveda obdrži svoj status v skupnosti, posebno če je premeščen v novo župnijo, kjer je njegova preteklost javnosti prikrita. Sicer naj bi deklarativno RKC bila po besedah Franca Petriča glede kaznovanja zaradi spolne zlorabe otroka celo strožja kot civilno pravo: »Duhovnik je najprej prepuščen kazni civilnega, nato pa ga doleti še kazen cerkvenega sodišča. /.../ Ko mu je dokazano kaznivo dejanje zlorabe, ga doleti prepoved opravljanja službe, laizacija in še kaj« (Petrič v Družina, 2006: 3).

4.1.4 Ali si cerkev pred spolnimi zlorabami otrok zatiska oči?

4.1.4.1 Zgodovina soočanja RKC s problemom spolnih zlorab otrok

»Naj spregovorimo o tem, vi, ki ste najmodrejši, tudi če je slabo. Molk je slabši; vse resnice, ki ostanejo zamolčane, postanejo strupene« (Miller po Nietzsche v Sipe, 1995: 108).

Državna preiskovalna komisija za zaščito otrok in mladostnikov²⁹ v svoji raziskavi Poročilo o krizi v katoliški cerkvi ZDA³⁰ kot tudi Thomas P. Doyle ugotavljata, da cerkveni zakon že skozi celotno zgodovino cerkve zagotavlja kazenske ukrepe za duhovnike, ki imajo spolne stike z otroki, kar tudi dokazuje zgodovinsko prisotnost ter resnost tega problema v cerkvi vse od njenih začetkov; cerkvena zakonodaja pa je hkrati tudi dokaz tega, da se je uradna cerkev s

²⁹ Angl. National Review Board for the Protection of Children and Young People.

³⁰ Angl. A Report on the Crisis in the Catholic Church in the United States.

problemom skozi zgodovino poskušala učinkovito spopadati (Doyle, 2003: 197; Doyle v Berry in Renner, 2004: 34; USCCB, 2004: 31). Že leta 177 naj bi po Doyle škof Athenagoras pederaste označil za sovražnike krščanstva in jih izpostavil celo izobčenju, najhujši kazni, ki jo je cerkev takrat lahko naložila (Doyle, 2003: 194). Na prvem znanem koncilu v Elviru leta 309 je bila v kanonu 71 za tiste, ki spolno zlorablajo dečke, določena izključitev iz cerkve ali pa prepoved prejemanja obhajila (Sipe, 1995: 10). Iz 7. stoletja so znane t.i. Spokorniške knjige, ki klerikom nalagajo pokoro (v Angliji npr. od 3 do 12 let, odvisno od stanu) za spolne prekrške nad mladostniki oz. mladostnicami, veljavo pa so te knjige obdržale vse do 13. stoletja. Leta 1179, na tretjem lateranskem koncilu, je bilo tudi določeno, da bodo duhovniki, ki se zapletajo v pederastijo ali sodomijo,³¹ odpravljeni iz kleriškega stanu ali pa zaprti v samostan, kjer bodo opravljali pokoro. Po letu 1250 so kazni za t.i. sodomijo postale mnogo strožje, bile so tako sekularne (denarne kazni, kastracije, izgnanstvo in celo smrt) kot tudi sakralne narave (t.i. »sramota dejstva«), kar je veljalo kot stalna izključitev storilca in njegove družine iz krščanske skupnosti, to pa je pomenilo njihovo civilno smrt s popolnim pregnanstvom in ekonomskim bojkotom. Te kazni so veljale za klerike kot tudi laike. Leta 1234 je namreč izšel najpomembnejši dokument cerkvenega prava, Telo cerkvenega prava,³² ki določa, da bi morala klerike za pederastijo čakati enaka kazen kot laike, vključujoč torej lahko celo smrtno kazen, dodaja pa tudi kazen izobčenja. (Doyle, 2003: 194-196) Prav tako sklep papeža Pija V. iz leta 1566 določa, da mora biti vsak klerik, ki je kriv zločina proti naravi, za kaznovanje predan sekularnim avtoritetam (USCCB, 2004: 31). Tako je za obdobje med 15. in 17. stoletjem nasploh značilno, da so cerkvena sodišča klerike, ki so bili vpleteni v spolne zlorabe otrok, najprej sama kaznovala z odstavitvijo, za nadaljni kazenski pregon in kaznovanje pa so storilca predala civilnim avtoritetam (Doyle, 2003). Novejša zgodovina kaznovanja klerikov zaradi spolne zlorabe otroka in zlorabe položaja pa je zabeležena v Zakoniku cerkvenega prava, tako v izdaji iz leta 1917 (2. odstavek kanona 2359) kot v zadnji, letnika 1983 (2. odstavek kanona 1395 za spolno zlorabo otroka in 1. odstavek 1389 za zlorabo položaja) (USCCB, 2004: 31).

V luči raziskave preteklih dokumentov Doyle tako trdi, da se moderna cerkev nevarnosti za spolno nasilje duhovnikov nad otroki zaveda že več kot 1.500 let, vendar pa je bil v bližnji preteklosti (od sredine dvajsetega stoletja do leta 1984 z razkritjem primera Gilberta Gauthreja) ta problem zavrt v skrivnostnost uradne cerkve, po Sipu pa so oblasti katoliške

³¹ Mišljeno kot homoseksualna spolna aktivnost odraslega moškega z adolescentom, ne pa sodomija v današnjem pomenu besede, tj. spolno občevanje z živaljo (Doyle, 2003: 193).

³² Lat. Corpus Iuris Canonici, angl. Body of Canon Law.

cerkve še vse do leta 1988 problem spolnih zlorab obravnavale z racionalizacijo, zanikanjem in obrambno držo, in sicer vse z namenom obvarovanja cerkve pred škandalom in ščitenjem njenega ugleda (Berry, 1986; Doyle, 2002; Sipe, 1995: 41-42). Kljub jasnim zakonom o spolnih zlorabah otrok s strani klerikov namreč cerkev ni ukrepala v skladu z njimi, niti v skladu s kanonom 1395, niti v skladu z 2. odstavkom kanona 1398 (ki govori o malomarnem nezakonitem delovanju ali opustitvi dejanja cerkvene oblasti, službe ali naloge v tujo škodo)³³ kot ukrepanje proti neuspešni uveljavitvi kanona 1395 (USCCB, 2004: 31, Doyle, 2002). Sploh pa cerkev ni predajala storilcev civilnim oblastem, kakor je bilo v navadi v preteklosti, kajti npr. tako na Irskem kot v ZDA je notranje delovanje RKC zaščiteno, v primeru Irske po Členu 44.2.5 irske Ustave iz leta 1937, in v primeru ZDA po prvem amandmaju ustave ZDA, oba pa govorita o svobodnem izvrševanju religije ter tako zagotavljata ločenost države in cerkve. Niti ameriške niti irske RKC tako zakoni ne obvezujejo nujnosti predaje duhovnikov, ki spolno zlorablajo otroke, sekularnim avtoritetam, niti tega od svetovnih katoliških cerkev ne zahteva Zakonik cerkvenega prava. Poleg tega kršenje molčečnosti v RKC na splošno velja za pomemben greh, kardinali morajo npr. papežu priseči, da bodo cerkev varovali škandala, in sicer tako, da bodo preprečili, da bi slabe informacije postale javno znane. (Berry in Renner, 2004: 37; Murphy, 2005: 37; USCCB, 2004: 92) In kot je dejal kardinal Castrillón Hoyos leta 2002: »Cerkveni zakoni morajo interne zadeve obravnavati na interni način« (Hoyos v Berry in Renner, 2004: 278), po tem načelu pa so se ravnale katoliške cerkve širom po svetu, med drugim celo v Braziliji (Internet 97).

Interni način je podrobno razdelan v skrivnem vatikanskem dokumentu iz leta 1962 z naslovom Navodilo za postopek ukrepanja v primerih zapeljevanja,³⁴ saj so v njem podana navodila, kako ravnati v primerih obtožb spolnih zlorab, pri čemer kot zločin najhujše vrste poleg homoseksualnosti in spolnega akta z živaljo omenja tudi vsakršen odnos ali poskus odnosa z mladostnikom kateregakoli spola. Najprej je potrebno pregledati obstoj dokazov. V primeru, da sum ni utemeljen, cerkev zahteva, da se vsa dokumentacija uniči. V nasprotnem primeru, torej da je obtožba utemeljena, a ni dovolj resna za sprožitev procesa tožbe, posebno če obstaja le ena ali dve obtožbi, ali pa če so dokazi nezadovoljivi, se obtoženega posvari (prvič, drugič, očetovsko ali pa bolj resno, kar je odvisno od tipa primera, če je potrebno, se

³³ Natančno pa se glasi: »Kdor pa zaradi zakrivljene malomarnosti nezakonito opravi ali opusti dejanje cerkvene oblasti, službe ali naloge v tujo škodo, naj se kaznuje s pravično kaznijo« (Zakonik cerkvenega prava, 1999: 541).

³⁴ Angl. Instruction on the manner of proceeding in cases of solicitation.

doda celo grožnjo sodnega postopka). Dokumente se spravi v arhive,³⁵ nad moralo obtoženega pa je potrebno izvajati nadzor. Če so dokumenti gotovi ali vsaj verjetni, mora biti obtoženi izpostavljen nadaljnim postopkom, ki vsebujejo zasliševanje prič (obtoženega, tožilca in oseb, ki ju poznajo) ter naknadno zbiranje dokazov, na podlagi katerih se odločijo o krivdi obtoženega. Če je spoznan za krivega, ga sodnik nežno in očetovsko spodbudi k priznanju ter mu ponudi možnost spovedi, če obtoženi ne prizna spoznane krivde ali njegova spoved ni celostna, pa zadeva lahko postane javna. Najvišja kazen, ki čaka storilca zaradi zlorabe cerkvene službe, je laizacija, pri čemer pa za dejanje spolne zlorabe otroka ni izpostavljen kazenskemu postopku po zakonih določene države, saj primer ostane v popolni skrivnostnosti.³⁶ Vkolikor storilec ni kaznovan z laizacijo, a obstaja možnost ponovitve dejanj zapeljevanja v prihodnosti, je možen tudi nadzor storilca ali pa njegova premestitev.³⁷ Dokument celo zapoveduje, da mora biti duhovnik, ki je zapeljeval, takoj premeščen na drugo ozemlje,³⁸ kar je RKC uporabljala kot rešitev za namen preprečevanja škandala (Cipriano, 2005). Govora o predaji storilca posvetnim avtoritetam v tem dokumentu ni, niti ni predvidenih postopkov za pomoč žrtvi spolnega nasilja. Prav nasprotno, dokument na več mestih izrecno zapoveduje skrivnostnost vseh postopkov, od vseh vpletenih pa zahteva popoln molk, čigar kršitev rezultira v izključitvi iz cerkve. Celo priče in tožniki so se morali zavezati molku, če niso želeli biti izobčeni iz cerkve (Murphy, 2005: 13). (Ottaviani, 1962) Pomemben dejavnik skrivnostnosti znotraj RKC je še duhovniška obveza zaupnosti, na katero se cerkvene oblasti (tudi) sklicujejo. Vatikanski uradnik Bertone je tako leta 2002 izjavil, da ima civilna družba sicer dolžnost varovati državljane, ampak mora tudi spoštovati poklicno molčečnost duhovnikov – kajti duhovnik mora imeti možnost, da se po načelu svobodne vesti zaupa škofu, brez strahu, da bi bil ovaden (v Berry in Renner, 2004: 284). Skrivnostnost, zaupnost in duhovnikova pravica do zasebnosti sta potemtakem v ekleziastični kulturi skrivnostnosti višje vrednoteni kot preprečevanje nadaljne škode žrtvam in obramba njihovih pravic (USCCB, 2004: 104). Tako so cerkveni dostojanstveniki v preteklosti v zameno za molk žrtvam tudi v primeru dokazanega spolnega nasilja plačevali odškodnine, molk pa so

³⁵ Kanon 489 in 490 Zakonika cerkvenega prava govorita o škofijskem tajnem arhivu, kjer naj bodo shranjeni dokumenti, ki morajo ostati tajni (Zakonik cerkvenega prava, 1999: 227).

³⁶ Kar se je zgodilo v primeru Jamesa Porterja, ki je bil laiziran, a ni bil prijavljen sekularnim avtoritetam, tako je kot laik še dolgo nemoteno nadaljeval z izvajanjem spolnega nasilja nad otroki, ne da bi bil za to kaznovan (Jenkins, 1996: 46-47). Kardinal philadelphijske nadškofije je leta 1994 celo odločil, da duhovnika, ki je bil označen za pedofila, zaradi nevarnosti, da bi nadškofija nosila krivdo za njegova dejanja, po njegovi laizaciji leta ne bo nadzirala (Cipriano, 2005).

³⁷ S tem da navadno duhovniki v novi župniji niso bili obveščeni o problematičnem vedenju premeščenega duhovnika, tako je bil onemogočen nadzor njegovega vedenja (Cipriano, 2005).

³⁸ Tako je bil duhovnik Gerald Chambers v philadelphijski nadškofiji v enaindvajsetih letih premeščen kar sedemnajstkrat! (Cipriano, 2005)

zahtevali za »dobro cerkve« (Berry in Renner, 2004: 50, 73, 107, 109; Kennedy, 2002). »Škofje so verjeli, da dobro cerkve upravičuje zanikanje, odlašanje in izogibanje pri ukrepanju glede problemov duhovnikov. Škofje so izbrani, kot so generali, da institucijo ščitijo pred zgodovinskimi napadi« (Kennedy, 2002).

S takšno skrivnostnostjo so se cerkveni dostojanstveniki poskušali izogibati škandalom in tako zavarovati ugled cerkve³⁹ ter njen nadaljni primat moralne trdnjave (USCCB, 2004: 107). Po mnenju Doyle pa je bila molčečnost škofom tako pomembna predvsem zaradi dejstva, da je spolna intimnost med duhovščino RKC prepovedana, saj na tem temelji celotni sistem celibata RKC, ki zaradi svoje superiornosti prinaša cerkvi in duhovnikom na področju spolnosti popolno moralno avtoriteto (Doyle v Berry in Renner, 2004: 109; Sipe, 1995: 111). Ironično se je RKC prav zaradi prikrivanja spolnih zlorab otrok s strani duhovnikov, s čimer se je sicer želela ubraniti škandala in njegovih neželenih posledic, znašla v krizi ugleda, zaupanja in moralne avtoritete.

Odziv oblasti RKC, še posebej pa odziv vrha hierarhije v Vatikanu, na spolne zlorabe otrok med duhovščino je bil torej nekako v zadnjih 50 letih zaznamovan z zaprtostjo sistema, z ohranjanjem problema, pojmovanega kot interni disciplinski problem, v skrivnostnosti znotraj sistema ter z izključno internim, bolj ali manj uspešnim, izvajanjem potrebnih ukrepov (The bishop balk, 2002). Tudi potem, ko so spolne zlorabe otrok v vrstah duhovnikov pričele prihajati v javnost, je bil po mnenju Sipa odziv cerkve na problem pozen, počasen, šibek in obramben, skratka, neprimeren (Sipe, 1995: 41-42). Kot tak vsebuje več vidikov:

1. *Cerkvene avtoritete so neprimerno ravnale z žrtvami spolnih zlorab, tako v pastoralnem kot v legalnem smislu*: nekateri ameriški škofi kot tudi vatikanski uradniki niso upoštevali resnosti problema spolnega nasilja duhovščine nad otroki; žrtev spolnih zlorab namreč niso dojeli kot ranjenih vernikov, ki potrebujejo pomoč, pač pa so jih videli kot sovražnike in grožnjo dobrobiti cerkve. (Cipriano, 2005; USCCB, 2004: 92) Namesto da bi poskušali razumeti posledice, ki jih žrtve trpijo zaradi spolne zlorabe in jim ponudili pomoč pri zdravljenju le-teh, so jih pri celjenju in vzpostavljanju ponovnega zaupanja v cerkev celo zavirali, saj so za njih in njihove družine uporabljali raje različne taktike za prisilo ali celo ustrahovanje, da ne bi javno razkrili zlorabe ali sprožili civilnega sodnega postopka. Poleg žrtvinega strahu, da ji ne bi nihče verjel ter vcepljenega strahu žrtev in njihovih družin pred negativnim božjim povračilom, prvi, če bi rekli kaj proti duhovnikom (da so jih

³⁹ V primeru ameriške RKC naj bi razlog ležal v religijski manjšinskosti RKC v ZDA, tako je želela probleme reševati sama, ne pa jih izpostavljati sovražni zunanji kulturi in tako je ostajala zaprt sistem (USCCB, 2004: 107). Le 24% ameriškega prebivalstva je namreč katoliške veroizpovedi in le en predsednik, John F. Kennedy, je bil katoličan (Berry in Renner, 2004: 24; Hladnik Milharčič, 2002č).

spolno zlorabili), drugi pa, če bi to verjeli – pri čemer je pomembna moč klerikalizma⁴⁰ in verskega pritiska tako na posameznika kot na sekularne institucije –, je RKC v izogib škandalu uporabljala tudi taktiko kupovanja molka žrtev in njihovih družin z odškodninami. (Goodstein, 2003; Berry in Renner, 2004: 73; Doyle, 2002; Murphy, 2005: 20) RKC je namreč v preteklosti imela sklenjena zavarovanja, iz katerih so žrtvam plačevali odškodnine,⁴¹ od njih pa zahtevali, da o primerih molčijo in ne sprožijo civilnega sodnega postopka (Murphy, 2005: 15; Sipe, 1995: 28). Veliko škofij je poravnalo celo zavrnilo, če žrtev ni hotela podpisati klavzule o molčečnosti. Tako je bilo preprečeno zavedanje javnosti o obstoju in obsegu tega problema, posledično pa je bilo tudi manj verjetno, da se bodo javile še druge žrtve. Znotraj RKC se je ustvarjalo vzdušje skrivnostnosti, ki je tudi cerkvenim voditeljem preprečevalo, da bi spoznali resničen obseg problema. Ob razkritju duhovniških spolnih zlorab otrok je bil odziv javnosti prav zaradi klavzul o molčečnosti, ki so jih žrtve morale podpisovati in ki so ustvarjale zaprtost sistema, toliko bolj negativen. (USCCB, 2004: 122)

2. *Duhovnikom, ki so otroke spolno zlorabljali, so cerkvene oblasti dovoljevale, da so ostajali na tveganih položajih⁴² ali pa so jih premeščale v druge župnije oz. škofije⁴³ brez obveščanja o njihovi preteklosti, niti ni bilo sprejetih ukrepov za laizacijo duhovnikov, za katere je bilo jasno, da so kršili cerkveno pravo: duhovnikov, ki so spolno zlorabljali otroke, cerkveni voditelji niso dojemali kot zločince, ki jih je potrebno odstraniti iz duhovniške službe, predati civilnim oblastem za morebitni sodni pregon in primerno kaznovanje, ampak kot posameznike, ki potrebujejo spremembo okolja ali pa psihološko oceno in zdravljenje. (USCCB, 2004: 92) RKC je namreč sprva – pred letom 1980 po Jenkinsu oz. do leta 1950 po Poročilu fernske škofije oz. v letih 1950 in 1960 po poročilu fakultete John Jay – po sprejetem mnenju psihiatrov in kriminologov spolne zlorabe otrok razumela kot osamljene primere in verjela, da gre dejansko le za moralni in duhovni padec duhovnika, ter jih je zato reševala s pokoro in molitvijo storilca, z močnejšo božjo voljo ter z motivacijskim pogovorom z njim, pri tem pa ni razumela psiholoških vzrokov in*

⁴⁰ Berry in Renner klerikalizem razlagata kot iskanje ekleziastične moči na račun laikov (Berry in Renner, 2004: 110). Veliki slovar tujk pa klerikalizem opredeljuje kot »usmeritev RKC za prevzem oz. vodenje javnega življenja in šolstva« (Veliki slovar tujk, 2002: 574).

⁴¹ Tako so se npr. v New Orleansu v izogib javnemu objavljanju zavarovalni pravni zastopniki za 9 primerov spolnih zlorab tiho pogodili za plačilo 4,2 milijonov dolarjev odškodnine, od česar je cerkev prispevala le 15% (Berry in Renner, 2004: 43).

⁴² Od leta 1968 naprej je v RKC resno primanjkovalo duhovščine (trend se nadaljuje še danes), in tudi zato je RKC zavlačevala z odločnim kaznovanim ukrepanjem, s tem pa je dovoljevala, da je storilec vedno znova zlorabljal. (Cipriano, 2005; Jenkins, 1996)

⁴³ Ker je duhovnikov primanjkovalo, jih je bilo toliko lažje tudi premeščati. (Cipriano, 2005; Jenkins, 1996)

posledic takšnega vedenja. Po letu 1980 oz. v poznih sedemdesetih letih prejšnjega stoletja je cerkev počasi spoznala, da je zloraba psihološka odvisnost, ki jo je nujno potrebno zdraviti, s čimer je sprejela tudi določene modele terapije. (Jenkins, 1996: 91-92; John Jay College of Criminal Justice, 2004; Murphy, 2005: 14-15) Kljub temu pa RKC ni dojela kaznivosti takega vedenja, saj ga je še vedno videla kot moralni padec in psihološko motnjo, ne pa kot zločin. Tako se ni menila za posledice, ki jih to vedenje žrtvam prinaša, niti se ni ukvarjala s pomočjo žrtvam, niti z zaščito otrok. (Sipe v Murphy, 2005: 14-15) Nevprašljiv cilj je bil le rehabilitacija duhovnika in njegova vrnitev na delovno mesto (Kennedy, 2002). Vse to je bistveni element, ki je pripomogel k razsežnosti krize, s kakršno se cerkev sooča danes (John Jay College of Criminal Justice, 2004).

V primeru, da je cerkev storilca poslala na psihiatrično zdravljenje, ga torej po končanem zdravljenju ni razrešila dolžnosti, pač pa ga je premestila na novo zadolžitev (kjer po možnosti ni imel stika z mladoletniki) ali pa ga je le geografsko premestila v novo župnijo oz. škofijo. Tako so se izognili morebitnim pretežkim obtožbam, hkrati pa je duhovnik, ki je otroke spolno zlorabljal, na voljo dobival vedno nove potencialne žrtve, katere bo v primeru obtožb zamenjal spet z novimi. Ti storilci so tako ostali tudi brez kartoteke, niso bili kazensko preganjani in so z zlorabljanjem nemoteno nadaljevali dolga leta. Posamezni primeri spolnega nasilja duhovnika nad otroki so torej ostajali neprijavljeni, nekaznovani, takšna dejanja pa še naprej omogočana. (Cipriano, 2005; Jenkins, 1996) Skupnosti, nemalokrat pa tudi župniji ali škofiji, v katero je prišel zaradi obtožbe spolne zlorabe otroka premeščen duhovnik pa je bila njegova preteklost navadno zamolčana. Tako cerkvene avtoritete niso uspele zaščititi otrok, temveč so ustvarile za njih tvegano okolje, v katerem je storilec imel obilico priložnosti za iskanje novih potencialnih žrtev. (Doyle, 2002)

V nekaterih primerih pa škofi oz. kardinali kljub temu, da so vedeli ali da so bili obveščeni o spolnem nasilju nad otroki nekaterih duhovnikov, glede tega bodisi sploh niso ukrepali⁴⁴ bodisi je bil njihov odgovor le premestitev obtoženega duhovnika ali pa celo premestitev oz. kaznovanje duhovnika ali škofa, ki je poskušal nadrejene obvestiti o problemu spolnega nasilja duhovščine nad otroki, kar je duhovnikom, obtoženih več dejanj spolne zlorabe, omogočalo, da so z delom nemoteno nadaljevali leta in leta (Berry

⁴⁴ Čeprav ima škof RKC moč, da duhovnika v določenih okoliščinah (v primeru spolnih zlorab otrok bi bil utemeljen sum zadosten razlog) začasno ali trajno odstavi z mesta duhovnika, če le sledi določenim postopkom (Murphy, 2005: 39).

in Renner, 2004: 50-51, 276; Cipriano, 2005; USCCB, 2004: 39, 104). Tako je npr. kardinal Bernard Law ignoriral kazniva dejanja mnogih duhovnikov, kljub temu da je za njih vedel, ter jih v primeru pritoževanja verske skupnosti premeščal v nove in nove župnije oz. škofije ali pa jim celo omogočil napredovanje, med drugimi je premeščal Johna Geoghana in Paula Shanleya (oba sta kot duhovnika kar 30 let spolno zlorabljala dečke), slednjemu je ob napredovanju celo napisal izredno pozitivno priporočilno pismo (Berry in Renner, 2004: 50-51; The bishops balk, 2002).

3. *Primerov kriminalnih dejanj duhovnikov (nad)škofi oz. kardinali niso uspeli prijavljati sekularnim avtoritetam, najsi to zahteva zakon ali ne:* cerkveni voditelji so problem spolnih zlorab raje zanikovali, kot prvo so se upirali ideji, da bi lahko duhovnik, »naslednik Kristusa«, lahko zagrešil dejanja, katerih je obtožen, ter so tako raje sprejemali razlage, ki so jih razbremenjevale krivde. Če je obtoženi duhovnik tako npr. zanikal, da je pedofil, ga nadškofija ne glede na bremenilnost dokazov ni obravnavala kot pedofila (pedofilija, kot smo videli, pri spolni zlorabi mladoletnikov sploh ni bistvenega pomena – duhovnik namreč lahko v resnici ni bil pedofil, a je spolno zlorabljal mladoletnike). Duhovnik tudi ni bil smatran za pedofila, če je imel druge probleme. »Npr., ko je Gana prisilil trinajstletnika v oralni in analni spolni odnos z njim, ga nadškofija ni uspela odstraniti iz duhovništva zaradi drugih zločinov. Gana ni imel samo spolnih odnosov s fanti, imel jih je tudi z ženskami, zlorabljal je alkohol in kradel denar iz župnijskih cerkev. /.../ 'Veš,' je Lynn razložil eni od Ganovih žrtev, 'on ni čisti pedofil'« (Cipriano, 2005). Nenavsezadnje pa je bil duhovnik tudi če je priznal svoja dejanja, vseeno samo premeščen. (Cipriano, 2005)

Kot drugo pa so se voditelji ameriške RKC poskušali na vsak način izogniti škandalu, da bi zaščitili ugled cerkve in duhovniškega poklica. Cerkvene avtoritete zato domnevnih kriminalnih dejanj niso prijavljale sekularnim avtoritetam, vendar pa so na drugi strani po mnenju konference ameriških škofov tudi civilne avtoritete pokazale le malo zanimanja, da bi dobivale informacije o teh primerih. Kljub temu pa je jasno, da bi mnogo primerov spolnih zlorab otrok oz. mladostnikov vendarle bilo lahko preprečenih, če bi voditelji RKC vse obtožbe proti duhovnikom prijavili. (USCCB, 2004: 107)

Pomembna dimenzija problema spolnih zlorab otrok in mladostnikov v RKC se torej kaže v moralni dvoumnosti, pretirani popustljivosti, zanikanju, zanemarjanju in skrivnostnosti, ki označujejo odgovor cerkvenih voditeljev (USCCB, 2004: 92). Lep primer je izjava kardinala Josepha Ratzingerja, sedanjega papeža Benedikta XVI., iz leta 1999 glede obtožb duhovnika in ustanovitelja mehiškega redu Kristosovi legionarji, Marciala Maciela Degollada, zaradi

spolnega nasilja nad devetimi člani njegovega redu, in sicer, da so obtožbe ustvarile *delikatno* situacijo, saj je Maciel po njegovem mnenju za cerkev naredil veliko dobrega, ko je v duhovništvo pripeljal toliko mladih moških. (Berry, 2005; Berry in Renner, 2004: 217-218) Ob soočenju z obtožbami je kardinal Ratzinger podal vprašanje, vendar z namenom odgovora: »Ali je »razumno« načeti to vprašanje sedaj?« (Berry in Renner, 2004: 218).

Skepticizem, da je cerkvena hierarhija, ki je drugače v svetu storila toliko dobrega, lahko opravičevala tako grozna dejanja, je značilna reakcija tako cerkve kot širše družbe (Cannon v Berry in Renner, 2004: 73). Tudi zadnji znani primer v Sloveniji kaže na to, kajti cerkvene avtoritete so sprva kljub dvakratnemu zaslišanju obtoženega duhovnika po njegovem zagotovitvi, da ni kriv obtoženih dejanj, primer opustile (kar je tipično dejanje zanikanja), ko pa je zadeva prišla v javnost, so verniki v njegov ugovor zagotavljali, da je ta duhovnik vestno opravljal delo, naredil veliko dobrega in da je dobro gospodaril s cerkvenim premoženjem ter so obtožbe koristoljubne narave, škandal pa gonja proti RKC (Hanonina, 2006: 22; Košir, 2006a; Košir, 2006b). Podobnega mnenja je bil že leta 2002 tudi mehiški kardinal Rivera, po katerem naj bi bil kardinal Law le žrtev medijskega preganjanja celotne cerkve (Berry in Renner, 2004: 277). Zopet pa cerkveni dostojanstveniki vidijo kot žrtev le duhovnike in RKC, ne razumejo pa, da so dejanske žrtve, ki jih je potrebno zaščititi in jim pomagati, otroci, žrtve spolnih zlorab s strani duhovnikov (Cipriano, 2005).

4.1.4.2 Poskusi ukrepanja RKC glede problema spolnih zlorab otrok

Čeprav so prvi primeri spolnih zlorab otrok znotraj ameriške RKC v javnost pričeli prihajati leta 1984, kriza ameriške RKC pa je zaradi spolnih zlorab otrok pričela dosegati epidemične razsežnosti šele leta 2002, so se cerkveni dostojanstveniki problema zavedali že nekaj desetletij pred tem (Murphy, 2005: 13). Že dve desetletji pred pričetkom množičnega razkrivanja spolnih zlorab so cerkvene avtoritete naročile raziskavo, ki bi podrobneje opredelila ta problem. Leta 1985 so tako trije raziskovalci, Peterson, Doyle in Mouton, pripravili poročilo z naslovom Problem spolnih zlorab s strani rimskokatoliške duhovščine: Srečevanje s problemom na razumljiv in odgovoren način,⁴⁵ v katerem so razčlenjevali problem spolnih zlorab otrok znotraj RKC, med drugim so ocenjevali zdravstvene, pravne in finančne obveznosti, ki čakajo ameriške škofije. Napovedovali so, v kakšno krizo problem

⁴⁵ Angl. The Problem of Sexual Molestation by Roman Catholic Clergy: Meeting the Problem in a Comprehensive and Responsible Manner.

lahko preraste, če cerkev ne bo pričela ustrezno ukrepati, med drugim so škofom predlagali tudi, naj jih njihove zavarovalne police varujejo tudi v primeru trditev o spolnih zlorabah otrok. (Murphy, 2005: 15) Izvršilen odbor je sicer odločil, da priporočil ne bo predstavil konferenci škofov,⁴⁶ kljub temu pa je bilo s pomočjo poročila (poleg sklenjenih zavarovanj za primere obtožb spolnega nasilja nad otroki tako v ZDA⁴⁷ kot na Irskem⁴⁸ in v Angliji⁴⁹) tri leta kasneje (leta 1988) vendarle vzpostavljenih Pet načel memoranduma – smernic za odgovarjanje na navedbe o spolnih zlorabah, katere je kasneje sprejelo veliko škofij ZDA. Sipe kot tudi Doyle menita, da je do teh sprememb oz. do delnega preloma skrivnostnosti znotraj sistema RKC prišlo predvsem pod pritiskom civilnih tožb proti RKC, ki so se pričele z letom 1985. (Doyle, 2002; Jenkins, 1996: 129; Sipe, 1995:41) Ker pa te smernice še vedno niso bile upoštevane, so jih leta 1992 obnovili in konferenca škofov jih je tega leta predstavila kot Pet načel, ki zahtevajo:

- 1. Nemuden odgovor na vse obtožbe, kjer obstaja utemeljeno prepričanje, da se je zloraba zgodila.*
- 2. Če je takšna obtožba podkrepljena z dovoljšnjim dokazom, je domnevnega storilca potrebno takoj razrešiti njegovih duhovniških nalog ter ga poslati na primerno zdravstveno oceno in pomoč.*
- 3. Sodelovanje z obveznostmi civilnih zakonov, kar se tiče prijave incidenta in sodelovanja z preiskavo.*
- 4. Ponujanje pomoči žrtvam in njihovim družinam ter jim izpričati našo zavezanost njihovemu duhovnemu in emocionalnemu blagostanju.*
- 5. Čim bolj odprto obravnavanje članov skupnosti, vendar naj bo v mejah spoštovanja zasebnosti vpletenih posameznikov. (USCCB, 2004: 34-35)*

Te smernice sicer upoštevajo bistvene želje in potrebe žrtev in njihovih družin – pomoč pri plačilu svetovanja in zdravljenja, iskreno opravičilo in zagotovilo, da storilec nikoli več ne bo storil žalega otroku, a v realnosti je teh pet načel zopet izvajala le okoli polovica vseh ameriških škofij, in še to ne vedno dosledno. Leto kasneje, torej 1993, je pododbor konference ameriških škofov (USCCB) predstavil novo poročilo, na podlagi katerega so nato ustanovili

⁴⁶ Po mnenju Sipa je večina škofov takrat poročilo prezrla ali zavrnila (Sipe, 1995: 41).

⁴⁷ Zavarovalne agencije so kasneje pokrivalo kar 60% vseh stroškov v zvezi s spolnimi zlorabami otrok v RKC (John Jay College of Criminal Justice, 2004: 103).

⁴⁸ Večina irskih škofij je zavarovalne police za primere obtožb spolnega nasilja duhovnikov nad otroki sklenila med leti 1987 in 1990. Škof Brendan Comiskey je takšno zavarovanje sklenil leta 1989. (Murphy, 2005: 15)

⁴⁹ Angleške škofije so zavarovalne police kot finančno varovalo v primeru obtožb spolnih zlorab sklenile v osemdesetih letih prejšnjega stoletja (Gibb in Gledhill, 2005).

Posebno preiskovalno komisijo o spolnih zlorabah,⁵⁰ katere cilj je bil škofom pokazati, kako nuditi pomoč žrtvam spolnih zlorab in duhovnikom storilcem ter kako z izbiro kandidatov za mašniško posvečenje preprečevati spolne zlorabe v njihovih redovih, pa tudi kako na splošno med katoliki z izobraževanjem o spolnih zlorabah ustvariti preventivno okolje. Vendar pa tudi ta komisija v uresničevanju svojih ciljev ni bila tako uspešna, kot so nekateri škofi pričakovali. (Editorial: Sexual Abuse by Priests, 2002; USCCB, 2004: 30-38) V zgodnjih devetdesetih letih prejšnjega stoletja je Ameriška konferenca katoliških škofov tudi že razmišljala, da bi zbrala podatke o obtožbah klerikov zaradi spolnih zlorab otrok, vendar so škofi volili proti nadaljevanju študije, in sicer zaradi strahu, da bi bili pridobljeni podatki lahko uporabljeni v bodočih tožbah (John Jay College of Criminal Justice, 2004).

Bolj uspešna kot ameriška je bila v ukrepanju proti spolnim zlorabam otrok med duhovščino angleška in waleška RKC, kajti septembra 2001 je slednja po razkritju problema spolnih zlorab otrok med duhovščino v Angliji in Walesu v Birminghamu po priporočilih Nolanovega poročila, programa za akcijo zaščite otrok, izdanega leto poprej, ustanovila Narodno enoto za zaščito otrok,⁵¹ njeno delovanje pa je že vse od njenih začetkov izredno učinkovito, saj vsako leto poda poročilo o stanju spolnega nasilja nad otroki znotraj RKC. (Linden, 2003)

Vatikan se medtem na spolne zlorabe otrok v RKC vse do leta 2002, ko se je problem močno poglobil in je postal bolj očiten, ni odzival, saj naj se ne bi želel vmešavati v odločitve škofov, po mnenju nekaterih pa naj bi se Rim problemu izogibal, ker je videl spolno nasilje duhovščine nad otroki kot izključno ameriški problem. Aprila 2002 je papež Janez Pavel II. v Vatikanu vendarle sklical konferenco ameriških škofov, kjer je podal t.i. *toleranco nič*, po kateri v duhovščini ali verskem življenju ni prostora za tiste, ki bi škodovali otrokom. To je bila podlaga za sprejetje dveh dokumentov (na sestanku ameriških škofov junija 2002 v Dallasu), prvega z naslovom Temeljne norme za škofijske politike, ki se tičejo obtožb spolnih zlorab otrok s strani duhovnikov ali diakonov,⁵² kamor je nična toleranca vključena, ter drugega dokumenta za zaščito otrok z naslovom Listina za zaščito otrok in mladostnikov,⁵³ s pomočjo katerega ameriški katoliški škofje končno poskušajo znotraj RKC ustvariti za otroke varno okolje. Listina je bila revizirana leta 2006. (Internet 58; USCCB, 2004: 42-44) Leta 2004 je fakulteta John Jay po naročilu Ameriške konference katoliških škofov končno opravila že desetletje prej načrtovano raziskavo o naravi in obsegu problema spolnih zlorab v

⁵⁰ Angl. Ad Hoc Committee on Sexual Abuse.

⁵¹ Angl. The national child protection unit.

⁵² Angl. Essential Norms for Diocesan/Eparchial Policies Dealing with Allegations of Sexual Abuse of Minors by Priests or Deacons.

⁵³ Angl. Charter for the Protection of Children and Young People.

RKC. Leto kasneje, torej 2005, pa se že 95 odstotkov škofij ameriške RKC ravna po predpisih nove cerkvene politike zaščite otrok. (Internet 91; USCCB, 2004: 42-44)

Maja 2006 se končno odpre možnost pozitivne spremembe glede ukrepanja samega vrha RKC proti spolnim zlorabam otrok v njenih vrstah, saj se Papež Benedikt XVI. odloči, da bo cerkev očistil »nesnage« in tako ukrepa glede najstarejših in najresnejših obtožb, s katerimi se sooča sodobna cerkev. Duhovniku Marcialu Macielu, ki je bil že leta 1990 obtožen spolnih zlorab, določi, da mora odstopiti s položaja duhovnika in se umakniti v življenje »molitve in pokore.« Vatikan pa je ob tem uradno izjavil, da se je duhovnik Maciel izognil polnemu sojenju cerkvenega sodišča zaradi visoke starosti in rahlega zdravja. Letos je namreč dopolnil že 86. leto starosti. ([Internet](#) 46; Berry in Renner, 2004: 5)

4.2 Posledice spolnih zlorab otrok v RKC

Skupnost običajno razkritja spolnih zlorab otrok s strani duhovnikov RKC in še bolj razkritja prikrivanja le-teh močno pretresejo. Odzivi ljudi imajo lahko za cerkev usodne posledice, lahko pa sprožijo celo določene družbene spremembe.

4.2.1 Zmanjšano zaupanje v cerkev, izguba vere in sekularizacija

Prvi odziv tako žrtve kot skupnosti v celoti je (poleg morebitnega zanikanja in dvoma v obtožbe s strani skupnosti) zmanjšano zaupanje (ali pa celo popolna izguba zaupanja) v duhovnike in njihovega odnosa z otroki ter posledično v cerkev kot institucijo, nenazadnje pa je posledica spolne zlorabe na žrtev izguba vere in odtujitev od religije ([Internet](#) 46; Murphy, 2005: 19; Rossetti v Jenkins, 1996: 111-112; Sipe, 1995: 38). Tako se je zgodilo npr. na Irskem, kjer žrtve spolne zlorabe s strani duhovnikov navajajo globok občutek izgube vere, poleg tega pa po navedbah Berryja in Rennerja študije kažejo tudi globoko nezadovoljstvo Ircev do nepoštenosti in neučinkovitosti nadzornih mehanizmov cerkvenega uradništva.⁵⁴ (Berry in Renner, 2004: 7; Murphy, 2005: 19) Na Irskem se je v zadnjem desetletju, po mnenju nekaterih prav zaradi škandalov, ki pretresajo cerkev, zmanjšalo tudi obiskovanje nedeljske maše, in sicer kar za 15% (s 63% na 48%) ([Internet](#) 46). Nezadovoljstvo in nezaupanje se lahko izraža v izstopanju vernikov iz cerkve, kar lahko privede do

⁵⁴ Kljub temu pa Irci ne izražajo nezadovoljstva do vere same, dodajata avtorja (Berry in Renner, 2004: 7).

daljnosežnejših družbenih sprememb, neizvzemši višje stopnje sekulariziranosti družbe, kot se je zgodilo npr. v Avstriji (USCCB, 2004: 10). Od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja je namreč avstrijska katoliška cerkev v trinajstih letih zabeležila polmilijonski upad katoličanov, iz cerkve je tako izstopila kar desetina vernikov⁵⁵ (Internet 5; Grah, 2004). Samo leta 1995 je po odkritju spolnega nasilja nad otroki s strani kardinala Gröerja cerkev zapustilo 44.300 ljudi, ob vnovični aferi v St. Pöltnu leta 2004 pa še nekaj manj kot 50.000 (Internet 5). Zaradi nezadovoljstva s cerkvijo kot institucijo verniki uradno izstopajo iz nje, a kljub temu verjamejo v osnovne resnice, ki jih uči. Vendarle pa mladi, npr. na Poljskem, verjamejo v osebno etiko, po kateri želijo živeti, kajti dvoličnost tako duhovnikov kot cerkve jih je odvrnila od tradicionalne zavezanosti načelom in morali, kot jih uči RKC. (Grah, 2004; Berry in Renner, 2004; Marinković, 2002) O določeni stopnji sekularizacije družbe pa je mogoče govoriti tudi glede na to, da vedno manj katolikov podpira določene nauke in tudi vedno manj živijo po njih, kakor sicer narekuje RKC. Predvsem se jim zdijo nesprejemljiva področja spolno nravnega nauka,⁵⁶ kot so kontracepcija, splav, homoseksualnost, masturbacija in ponovna poroka po ločitvi. Poleg tega je opaziti tudi sprejemanje ideje o poročenosti duhovnikov in ordinaciji žensk v duhovniški poklic – med laiki kot tudi med duhovniki. (Sipe, 1995: 7-8) Tako je npr. v Avstriji leta 2004 le 13% prebivalcev podpiralo celibat duhovščine, medtem ko ga je pred dvema letoma podpiralo še 21%, kar dve tretjini Avstrijcev pa sta mu istega leta nasprotovali (kot tudi izključenosti žensk iz duhovniškega poklica). (Grah, 2004) V ZDA je že leta 1992 70% in v Kanadi leto kasneje 84% vernikov nasprotovalo celibatu, 67% v ZDA oz. 78% vernikov v Kanadi pa se je leta 1992 oz. 1993 opredelilo za ordinacijo žensk (Jenkins, 1996: 112). Podobno velja za preziranje naukov RKC v dejanskem življenju vernikov, večina katolikov namreč uporablja kontracepcijo – v ZDA je nadzorovanje rojstev s pomočjo umetne kontracepcije leta 1992 podpiralo 80% vernikov, v Kanadi pa leto kasneje kar 90% – in ima predzakonske spolne odnose kljub izrecnemu nasprotovanju s strani cerkve.⁵⁷ (Jenkins, 1996: 112) Odkrivanje spolnih škandalov v RKC pa tudi njena uradna

⁵⁵ Kot Irci tudi Avstrijci z izstopi izražajo nepodpiranje institucije, kajti kljub zapuščanju cerkve se je verovanje v osnovne resnice RKC, kot je npr. posmrtno življenje, do leta 2004 v primerjavi z letom 1981 celo okrepilo (Grah, 2004).

⁵⁶ Prav izguba kredibilnosti RKC glede njenega nauka o spolnosti in vedno manj pogosto obiskovanje spovedi večine katolikov sta po Sipu ena najbolj zanesljivih kazalcev krize RKC (Sipe, 1995: 99).

⁵⁷ Poleg naštetega se kaže tudi trend upadanja cerkvenih porok (v Avstriji se je njihovo število od leta 1994 do 2005 zmanjšalo skoraj za polovico) in obhajanja svete spovedi, predmet zahtevanih reform tako s strani laikov kot nekaterih duhovnikov pa so, poleg odprave celibata, ordinacije žensk, priznanja kontracepcije in predzakonskih spolnih odnosov, tudi legalizacija splava, priznanje homoseksualnosti itd. (Grah, 2006; Hladnik Milharčič, 2002č) Podobno kot laiki se tudi duhovniki ne strinjajo vedno z nauki, ki jih narekuje RKC. Tako je v ZDA leta 1994 na vzorcu duhovnikov opravljena raziskava pokazala, da kar 44% duhovnikov meni, da je

doktrinarna togost, zaradi katere je v preteklosti pravzaprav najpogosteje prihajalo do prikrivanja raznih spolnih deviacij (od splavov, spolnih razmerij z ženskami ali moškimi, še posebej pa spolnega nasilja nad otroki) sta torej glavna in med seboj povezana razloga za upadanje družbenega vpliva in pomena katoliške cerkve v sodobni postmoderni družbi (Grah, 2006; Sipe, 1995: 169).

4.2.2 Odstavitve duhovnikov, (nad)škofov in kardinalov

Pomembne posledice za RKC predstavljajo tudi odstavitve in odstopi mnogih duhovnikov in škofov, ki so spolno zlorabljali otroke (Internet 47; Murphy, 2005). V letu 2002 je bilo tako z duhovniškega poklica npr. odstavljenih skoraj štiristo duhovnikov ameriške RKC, kar znaša skoraj 1 odstotek vseh duhovnikov v ZDA (The bishops balk, 2002; Hladnik Milharčič, 2002a). S še bolj usodnimi posledicami pa se RKC dandanes sooča zaradi premeščanja duhovnikov, obtoženih spolnih zlorab otrok, saj je bila, bodisi s strani javnosti bodisi s strani Vatikana, s položaja prisiljena odstopiti množica škofov, nadškofov in kardinalov. Prvi ameriški škof, ki je zaradi spolne zlorabe otrok odstopil, je bil J. Keith Symons, in sicer je odstopil junija 1998 (Internet 98). Prvi škof, ki je zaradi nepravilnega ravnanja z duhovniki, obtoženih spolnega zlorabljanja otrok, s položaja moral odstopiti že leta 1993, pa je bil Robert F. Sanchez (Timeline: In an Era of Change, a Persistent Crisis, 2003). Po letu 1990 in vse do konca leta 2004 je samo v ZDA zaradi spolnega nasilja nad otroki ali pa prikrivanja le-tega odstopilo 9 škofov, nadškofov oz. kardinalov, po mnenju Doylea pa jih je samo do leta 2002 le zaradi obtožbe spolnih zlorab otrok odstopilo vsaj 12 (Doyle, 2002; Internet 91; Internet 98). Med njimi je bil tudi bostonski nadškof, kardinal Bernard F. Law, ki je koncem leta 2002 zaradi pritiska javnosti odstopil s položaja škofa (Plante in Daniels, 2004: 382). Še dodatnih 8 jih je s položaja do leta 2004 odstopilo zunaj ZDA, na Irskem je npr. zaradi obtožb o nepravilnem ukrepanju glede spolnih zlorab otrok v škofiji Ferns moral odstopiti škof Brendan Comiskey (Internet 66).

uporaba kontracepcije le redko ali da sploh ni nikoli greh. 58% duhovnikov je tudi izrazilo mnenje, da se katoličanom ni potrebno strinjati z vsemi cerkvenimi nauki, a kljub temu lahko ostanejo verni. (Sipe, 1995: 132)

4.2.3 Finančna škoda RKC

Izstopi vernikov iz uradne RKC za seboj prinesejo tudi finančne posledice, saj se kot prvo občutno zmanjšujejo prostovoljni finančni prispevki cerkvi, v Avstriji, kjer obstaja cerkveni davek, pa verniki z izstopom iz cerkve le-tega niso več dolžni plačevati (Hladnik Milharčič, 2002c). Prav cerkveni davek je v Avstriji najverjetneje pomemben razlog za množično izpisovanje iz uradne cerkve, kajti s tem verniki izkazujejo, da se ne strinjajo z zlorabami statusa, moči, njihovega zaupanja in končno denarja (ki se je, predvsem v ZDA, porabljal za utišanje žrtev spolnega nasilja) in zato cerkve kot institucije ne želijo še naprej finančno podpirati. (Berry in Renner, 2004: 107; Grah, 2004a; Internet 5)

Drugič pa so škofije in nadškofije tako v Evropi kot v ZDA dolga leta žrtvam spolnih zlorab plačevale in jim še plačujejo visoke odškodnine, sprva v zameno za njihov molk, kasneje, po mnogih razkritjih, pa predvsem zaradi tožb in torej kot poskus poplačila njihovega trpljenja. Zaradi spolnega nasilja duhovnika nad otroki in zaradi neukrepanja nadrejenih avtoritet (škofa) je morala tako lafayettska škofija (Louisiana, ZDA) družini žrtve spolne zlorabe že leta 1986 plačati milijon dolarjev odškodnine,⁵⁸ istega leta pa je 600.000 dolarjev poravnave plačala tudi nadškofija v New Orleansu (ki je prav tako kot Lafayette v zvezni državi Louisiana) (Berry in Renner, 2004: 36; Editorial: Sexual Abuse by Priests, 2002). Poleg tega so (nad)škofije finančno izčrpali tudi sodni in pravni stroški, pa tudi plačevanja svetovanja in zdravljenja tako žrtev spolnih zlorab kot duhovnikov storilcev. John Jay študija je leta 2004 zbrala podatke, da so ameriško RKC stroški, povezani s spolnim nasiljem nad otroki, do leta 2002 (šteto od leta 1950 dalje) stali že 573 milijonov dolarjev, od tega pa so zavarovalnice pokrile kar 219 milijonov dolarjev. (John Jay College of Criminal Justice, 2004: 105) Pa vendar v celotno vsoto stroškov še niso všteti rekordni zneski odškodnin, in sicer je bostonska nadškofija žrtvam spolnega nasilja leta 2003 plačala 85 milijonov dolarjev,⁵⁹ škofija Orange County (Kalifornija) leto kasneje 100 milijonov, leta 2005 pa je škofija Covington (Kentucky) plačala rekordno vsoto odškodnin, 120 milijonov dolarjev. Do leta 2005 je višina stroškov, povezanih s spolnimi zlorabami otrok, tako že preseгла milijardo dolarjev, na kar pa je pravzaprav Thomas Doyle v poročilu opozarjal že leta 1985 (Berry in Renner, 2004; The bishops balk, 2002). Kar tri ameriške škofije so zaradi previsokih stroškov tudi že šle v stečaj, in sicer julija 2004 škofija v Portlandu (Oregon), septembra istega leta v Tucsonu (Arizona) in Spokanu (Washington). (Internet 91; Kramžar, 2005a)

⁵⁸ Gre za primer duhovnika Gilberta Gauthreja, ki je bil spolnega nasilja obtožen leta 1984.

⁵⁹ Poleg tega je bilo zaprtih kar 80 bostonskih cerkva (Gibb in Gledhill, 2005).

Tudi evropske RKC žrtvam spolnega nasilja s strani duhovnika plačujejo odškodnine, na Irskem račun znaša 26,5 milijona evrov oz. 18,1 milijona angleških funtov, angleška in waleška RKC pa je samo eni žrtvi deset let trajajoče spolne zlorabe izplačala milijon, drugi pa v izvensodni poravnavi 330.000 angleških funtov odškodnine. (Gibb in Gledhill, 2005)

4.2.4 Izguba družbene moči RKC

Lahko torej govorimo o določeni stopnji izgube družbene moči RKC, in sicer tako na duhovni kot moralni ravni – katoliki namreč po upadu kredibilnosti RKC ne upoštevajo moralnih norm, kot jim jih le-ta narekuje, predvsem gre za področje spolne etike, niti ne iščejo duhovnega vodstva izključno v cerkvi oz. v duhovnikih, poleg tega pa zahtevajo korenite spremembe znotraj RKC, tudi glede osnovnih doktrin. RKC z izstopi vernikov in visokimi plačili odškodnin in zdravljenj (duhovnikov kot žrtev) izgublja tudi finančno moč, ki jo je imela nekoč, s tem pa seveda izgublja tudi neko stopnjo politične moči, kajti katoliška cerkev v sodobni postmoderni družbi z ohranjanjem okostenelih načel iz predreformacijskih časov izgublja družbeni vpliv in pomen, ki ga je nekdanj imela (Grah, 2006).

5. VZROKI ZA POJAV SPOLNIH ZLORAB OTROK V RKC

5.1 Značilnosti storilcev in duhovnikov storilcev

5.1.1 Biološke značilnosti storilcev

Nekateri avtorji, npr. Berlin, Sipe, Marshall in Barbaree, dopuščajo možnost, nekateri od njih so celo prepričani, da imajo ljudje, ki spolno zlorablajo otroke oz. mladostnike, skupne biološke faktorje, ki jih kot take določajo. Bistvena je torej genska zasnova, ki določa spolni nagon, potemtakem lahko tako kot spol, določa tudi starost želenega spolnega objekta. Poleg kromosomov kot dejavnika spolnega vedenja pa kot možnega vpliva na spolno vedenje ne smemo zanemariti delovanja hormonov, katerih abnormalna raven lahko v človekovem telesu povzroči pedo- oz. efebofilijo. (Berlin, 1997; Marshall in Barbaree v Terry in Tallon: 13; Sipe, 1995)

5.1.2 Spol storilcev

Raziskave kažejo, da je med storilci spolnih zlorab otrok veliko več moških kot žensk, ocene glede deleža moškega spola med storilci pa segajo od 80 vse do 97 odstotkov (Bain in Sanders, 1996: 24; Douglas in Finkelhor, 2005: 7; Greenfeld, 1996; Waiss in Gallé, 2000: 47). Tako ne smemo pozabiti, da obstajajo tudi ženske storilke, seveda tudi znotraj RKC, kjer se je v preteklosti nad otroki izvajalo ne le spolno nasilje s strani duhovnikov, pač pa tudi s strani redovnic (Modic, 2003; Internet 91).

5.1.3 Demografske značilnosti storilcev in njihov psihološki profil

»Čeprav zelo pogosto pri storilcih dejanj spolne zlorabe ugotavljamo še druge motnje – na primer odvisnost od alkohola in/ali osebnostne motnje – pa niso redki primeri, da spolno zlorabljuje otroke odrasle osebe brez vidnih duševnih motenj, s sicer dejavnim spolnim življenjem, *navzven cenjene, v svojem okolju celo ugledne osebe, za katere nihče ne bi pomislil, da so lahko udeležene v takih spolnih dejavnostih* (v poševni tisk dala M.T.)« (Tomori in Zihlerl, 1999: 351).

Storilec torej lahko trpi za npr. osebnostno ali odvisnostno motnjo, vendar pa to ni nujno. Berlin poudarja, da ljudi, ki spolno zlorabljuje otroke, ne povezuje nobena osebnostna niti značajska lastnost, prav tako se od ostalih ne razlikujejo po ravni inteligence. Edina lastnost, ki jih druži, je ta, da se pri ravnanju s svojimi seksualnimi potrebami soočajo s težavami, saj jih ne morejo uresničevati na zdrav in konstruktiven način. (Berlin, 1997) Tudi Blanchette in Coleman se, sklicujoč na klinično oceno, strinjata, da je skupina pedofilov in efebofilov demografsko izjemno raznolika, razlikujejo se namreč tako po stopnji izobrazbe, kot po poklicu, veri in socioekonomskem položaju. Prav tako se razlikujejo po stopnji nasilja ali agresije pri spolnem odnosu, lahko pa prakticirajo še druge različice deviantnega spolnega vedenja, npr. ekshibicionizem, vojarizem ipd. Vendar pa avtorja nasprotno od Berlina ugotavljata, da imajo ljudje s spolnim nagnjenjem do otrok določene skupne lastnosti, kot so kognitivna popačenja, deviantne seksualne fantazije, popačeni vzorci spolnega vznburjenja, medosebna odvisnost, nizko vrednotenje samega sebe in nizka sposobnost empatije z žrtvijo. (Blanchette in Coleman, 2002) Na podlagi rezultatov raziskave pa tudi Bogaerts in drugi ugotavljajo, da imajo pedofili in efebofili zaradi pomanjkanja zaupanja in samozavesti manjšo sposobnost sodelovanja v intimnem razmerju, tako si ne zmorejo ustvariti zadovoljivega

razmerja niti spolnega življenja. Trdijo še, da bolj kot ostali ljudje trpijo zaradi socialne in emocionalne osamljenosti. (Bogaerts in drugi, 2000; Terry in Tallon: 15)

Ljudje, ki spolno zlorablajo otroke, so bili pogosto v otroštvu tudi sami žrtev spolne zlorabe in prav nizko samospoštovanje, nizka samopodoba, osebne motnje, težave v navezovanju medosebnih stikov in v zaupanju drugim, občutek osamljenosti, odklonilen odnos do svojega telesa, odpor in strah pred spolnostjo, umikanje pred stiki z osebami nasprotnega spola ali pa neselektivnost ter pogostost spolnih stikov na drugi strani ter spolno zlorabljanje otrok so možne posledice, ki jih zaradi spolne zlorabe v otroštvu trpijo žrtve tudi še v odrasli dobi (Dečman Dobrnjič in drugi, 2004: 23; Greenfeld, 1996; Tomori in Ziherl, 1999: 52; Browne in Finkelhor, 1986). Waiss in Gallé navajata še težave pri partnerskih odnosih (poleg težav pri spolnosti), ki so kot druge naštetih lastnosti tipične tako za žrtve spolne zlorabe v otroštvu kot tudi za ljudi, ki spolno zlorablajo otroke (Waiss in Gallé, 2000: 17).

Doyle navaja podatke, da ima kar 20-25% duhovnikov hude psihološke probleme (nekateri so jih razvili že v otroštvu, drugi v semenišču), za čustveno nezrelostjo pa jih trpi celo od 60 do 70%. Kennedy je podobno ugotovil, da je 6% vseh duhovnikov psihološko in čustveno razvitih, 29% duhovnikov se še razvija, 57% je podrazvitih, 8% pa je slabo razvitih. Tisti, ki so podrazviti, se bolje razumejo z mladostniki in imajo manj prijateljev. (Doyle in Kennedy v Terry in Tallon: 31) Podobne podatke navaja Balbonijeva,⁶⁰ in sicer je 7% duhovnikov razvitih, 18% se jih razvija, 66% jih je podrazvitih in 8% slabo razvitih (Balboni, 1998: 116-117). Najobširnejša je skupina podrazvitih duhovnikov, za katere je značilno, da niso uspešno preživeli adolescence, tako spolnost ni integrirana v njihova življenja ter na psihoseksualni ravni delujejo kot pred-adolescenti ali adolescenti (Kennedy in Heckler v Doyle, 2003: 199). Ti duhovniki nimajo ustreznega strnjenege emocionalnega in intelektualnega razvoja (s slednjim uspešno prikrivajo problem psihološke podrazvitosti), imajo popačeno samopodobo, imajo pomanjkljive odnose s sovrstniki in malo tesnih prijateljev, niso razrešili problema odgovorne bližine in se v intimnih odnosih ne počutijo lagodno. Bolje se počutijo v odnosih z mladostniki, saj niso dosegli integrirane psihoseksualne identitete. Navadno imajo tudi probleme z upoštevanjem avtoritete. Prav tako imajo težave z lastno osebno identiteto, nazadnje pa niti niso sposobni izražati globoke ravni osebnega religioznega prepričanja. Te njihove lastnosti močno sovpadajo s profilom duhovnika-storilca. (Balboni, 1998:40) »Ta kombinacija faktorjev, osebne nezrelosti, slabo izpolnjeno religiozno prepričanje in varovalna

⁶⁰ Povzema jih po Kennedyjevi in Hecklerjevi študiji iz leta 1971, opravljeni na vzorcu duhovnikov ameriške RKC, katere rezultati so bili predstavljeni škofom, a so jih ti preprosto prezrli in glede problema podrazvitosti kar dveh tretjin duhovnikov niso ukrepali (Balboni, 1998: 116-120).

funkcija duhovniške vloge za podrazvite ljudi, izrazito vpliva na njihovo zmožnost izpolnitve religioznih vrednot v njihovih življenjih» (Balboni, 1998: 117; Doyle, 2003: 199).

Kennedy za takšno situacijo krivi zahteve RKC, ki jih mora duhovnik sprejeti s svojo službo, kajti »/z/aobljube revščine in pokorščine infantilizirajo odraslega moškega in ga naredijo odvisnega od vrste očetovskih figur v času, ko bi morali imeti sami nadzor nad svojim življenjem in bi morali biti odgovorni za življenje otrok in mladih. Zaobljuba celibata moškemu vzame glavno sredstvo izražanja intimnega socialnega razmerja. Končni rezultat je kronična infantilnost« (Kennedy v Terry in Tallon: 31).

Storilci so ljudje, ki potrebujejo občutek moči in kontrole nad drugimi, zlasti v spolnih odnosih, s spolnostjo namreč pride do veljave potrjevanje moči moškega, to potrebo pa »lahko zadovoljijo edino v odnosu z veliko šibkejšo, nemočno in ranljivo osebo, kajti v odnosu s sebi enakimi se čutijo nemočne in nesposobne« (Bain in Sanders, 1996: 25). Zaradi potrebe po moči in nadvladi nekateri storilci pri otroku ali mladostniku iščejo odobravanje, potrjevanje in občudovanje ter tako pri spolni zlorabi namesto sile uporabljajo zavajanje. Otrok v takšnem primeru storilcu zaupa in verjame v pravilnost njegovega početja, v zameno pa ne pričakuje ničesar. Druga skupina storilcev pa nasprotno svojo potrebo po moči in obvladovanju zadovolji s silo in ustrahovanjem, na takšen način si otroka zlahka podredi in ga obvlada. (Bain in Sanders, 1996: 25, 28; Frei, 1996:21) V drugem primeru storilcu spolno zlorabo omogoči grožnja in fizična sila, v prvem primeru pa otrokovo zaupanje in storilčeva moč in avtoriteta. Storilec, ki ima v odnosu do otroka vzpostavljeno avtoriteto, je lahko družinski član, lahko pa nekdo zunaj družine, npr. učitelj, zdravnik, športni učitelj ali duhovnik. Tem ljudem njihov poklic namreč omogoča, da imajo lahek dostop do otroka in da je z njim pogosto sam. (Dečman Dobrnjič in drugi, 2004: 23-24)

Fiksirani in regresirani tip storilca spolne zlorabe otroka

Obstajata dva tipa storilca spolne zlorabe otroka, in sicer fiksirani in regresirani tip. Pri prvem gre za storilca, katerega prvotna spolna orientacija je pedofilija oz. efebofilija, njegov emocionalni in psihoseksualni razvoj je na stopnji otroka oz. mladostnika. Ti ljudje trpijo za nizkim samospoštovanjem ter pomanjkanjem sprejetih družbenih norm. Lažje se povezujejo z otroki oz. mladostniki in imajo zato navadno tudi veliko število žrtev. Od vseh storilcev naj bi bilo fiksiranih le od 2 do 10 odstotkov. Regresirani tip storilca pa nasprotno prvotno privlačijo odrasle osebe, z njimi je navadno tudi v intimnem odnosu, a ga določene okoliščine, npr. stres, spolna deprivacija in/ali znižane inhibicije, pripravijo do tega, da se v nekem trenutku emocionalno lažje poveže z otroki oz. mladostniki, saj nazaduje v psihoseksualnem razvoju

do njihove stopnje, ter jih tako spolno zlorabi, ali pa jih izkoristi kot lahke tarče, nad katerimi lahko vrši svojo moč in nadzor, kar trenutno potrebuje. (Berry in Rennerm 2004: 39-40; Sipe, 1995: 31; Terry in Tallon: 21-22; [Internet](#) 43)

Duhovniki storilci so imeli le v enem odstotku primerov po eno samo (znano) žrtev, medtem ko so v večini (50% primerov) imeli več kot eno žrtev, v tretjini primerov so imeli po tri ali več žrtev, kar 16% duhovnikov storilcev pa je imelo po 5 ali več žrtev (Goodstein, 2003). Ti podatki, v povezavi s podatki o razvitosti duhovnikov, nakazujejo na to, da je večina duhovnikov storilcev fiksiranega tipa, kajti ti imajo največ žrtev,⁶¹ njihov psihoseksualni in emocionalni razvoj je zaustavljen na ravni otrokovega oz. mladostnikovega, seveda pa tudi nimajo razmerja z odraslo osebo. Vendar pa okoliščina seksualne deprivacije zaradi celibata lahko vpliva tudi na nazadovanje v psihoseksualnem in emocionalnem razvoju, druge okoliščine duhovništva, npr. lahek dostop do otrok, poseben status duhovnika v družbi ter institucionalna zaščita duhovnikov, pa le znižujejo njihove inhibicije in spodbujajo izvajanje spolnega nasilja nad otroki.

5.1.4 Krog spolne zlorabe otroka – odločitev in nadaljevanje

Spolna zloraba otroka ni naključno dejanje, pač pa je interakcija misli, občutkov in vedenja storilca. Določajo jo namreč situacijski faktorji (priložnost za zlorabo), afektivna stanja (depresija, jeza, osamljenost), preteklo učenje, biološki vplivi in prevladujoče možnosti okrepitve (običajna ali nepričakovana podpora oz. obramba). (Terry in Tallon: 21)

Storilec ima najprej negativne misli, ki vodijo v negativne občutke, npr. jezo, frustracijo, žalost, neustreznost. Misli in občutki nato vplivajo na vedenje storilca, in sicer se prične umikati pred ljudmi, zaradi posledične osamljenosti negativne misli in občutja ostanejo nerazrešeni. Storilec tako pride do točke, ko začne izkušati devaintne seksualne fantazije (t.i. oddaljevalne fantazije), te pa vodijo v masturbacijo, zaradi katere se storilec počuti bolje – tako najde način spoprijemanja z lastnimi mislimi in občutki, vendar je naslednji korak nekoliko nevarnejša situacija, ki jo želi izkusiti. V domišljiji prične vaditi za bodočo zlorabo, nekega dne pa pride do točke, ko se vda svojim domišljijskim željam in prične načrtovati dvorjenje žrtvi in dejansko spolno zlorabo (natančneje v poglavju Strategije storilcev). (Terry in Tallon: 21-22)

⁶¹ John Geoghan je npr. zlorabil 86 dečkov, James Porter jih je zlorabil kar 200, podobno se v župniji Ferns na Irskem več kot 40 obtožb spolne zlorabe (od skupno stotih) nanaša le na dva duhovnika (od skupno enaindvajsetih) (Murphy, 2005: 6).

Po uspešnem dvorjenju storilec žrtev spolno zlorabi, kar močno ojača prvotno fantazijo storilca, a hkrati storilcu povzroča tudi nove zaskrbljujoče in moteče misli, ki zopet sprožajo nove občutke krivde, strahu in obžalovanja. Na tej točki storilec sicer sklene, da bo prenehal s spolnimi zlorabami in poskušal pridobiti nazaj občutek normalnosti, vendar pri tem zavrača misli in občutke, povezane s spolno zlorabe, hkrati pa se nikoli ni soočil s prvotnimi problemi. Storilec se zopet znajde na začetku in tako je krog spolne zlorabe otroka sklenjen. (Terry in Tallon: 22)

5.1.5 Strategije storilcev (priprava, dvorjenje in opravičevanje)

Waiss in Gallé ugotavljata, da je priprava storilca na spolno zlorabo otroka vselej dolgoročna – najprej storilec sklene, da bo spolno zlorabo izvedel. Nato se lahko namenoma udeležuje situacij, kjer bo imel pogoste stike z otroki, npr. se vključi v kakšno aktivnost ali gre v poklic, kjer bo v stiku z otroki ali pa bo v položaju, kjer bo za njih odgovoren (Murphy, 2005: 18). V naslednjem koraku začne iskati primerne otroka, to je navadno otrok z nekim mankom, npr. osirotel, osamljen, reven in ranljiv otrok, v naslednjem koraku pa mu prične dvoriti z različnimi taktikami. Pogosta je zapeljevanje in preizkušnja otroka (nek duhovnik je npr. z dečki ustvarjal zaupanje tako, da je z njimi sodeloval pri kraji v trgovini – glej prilogo A), nekoliko manj pogosta taktika pa je, da storilec žrtev preseneti (duhovnik je npr. vodil dečke na plavanje, kjer so morali biti goli in jih je nato v vodi presenetil z otipavanjem na neprimernih mestih – glej prilogo A in B). Zastrševalna tehnika je uporaba čustvene manipulacije ali verbalne kot tudi fizične sile, spet druga pa je tehnika, s katero storilec spolno zlorabo prikaže kot igro (npr. duhovnik je preizkušal moč dečkov tako, da se je z njimi boril, pri čemer jih je tudi otipaval na neprimernih mestih – glej prilogo A). Najbolj premišljena od vseh pa je taktika, ko storilec žrtev počasi napeljuje na idejo spolnosti in nato postopoma preide v spolno aktivnost (kupovanje pornografskih revij, dotikanje mednožja in govorjenje o normalnih spolnih reakcijah – glej prilogo A). (Pryor v Terry in Tallon: 22; Waiss in Gallé, 2000)

Natanko enak postopek od odločitve za spolno zlorabo otroka do prikrivanja, kot je po Waiss in Gallé na splošno značilen za storilce spolne zlorabe otroka, je bil odkrit, kot že omenjeno, v brazilski RKC, kjer so si duhovniki, ki so bili kasneje obtoženi spolne zlorabe, načrtno izbirali žrtve, prvič iz razloga lažjega navezovanja stikov, drugič pa zaradi manjše možnosti razkritja

(Internet 97). Duhovnik Tarcisio Tadeu Spricigo si je v dnevnik zapisal celo smernice, in sicer po točno enakem postopku, kot ga opišeta Waiss in Gallé. Te so:

Za izbiro otroka:

- Starost: 7, 8, 9 ali 10.
- Spol: Moški.
- Socialni položaj: reven.
- Družinski položaj: po možnosti deček brez očeta, ki živi s samsko materjo ali sestro.
- Možnosti: vdan mlad fant, miren, brez zadržkov, ki pogreša očeta, ki ne živi po moralnih načelih.

Za njegovo omrežitev:

- Kje ga najti: na ulici, v šoli ali pri družinah.
- Odkrij, kaj mlademu fantu ugaja in ga, izhajajoč iz te predpostavke, pripravi do tega, da mi da vse.

Za osamitev otroka in graditev nadzora nad njegovo okolico:

- Kako ga zvabiti: učne ure igranja kitare ali kot ministrant oz. ministrantka.
 - Kako se predstaviti: vedno zanesljiv, resen, gospodovalen, kot oče, nikoli ne sprašuj, vedno pazi na varnost.
 - Zelo pomembno je držati družino na razdalji. (Allen, 2005; Waiss in Gallé, 2000: 23-35)
- Strategije, s katerimi storilec opravičuje svoje vedenje, pa so navadno poskus varovanja samega sebe pred občutki krivde, sramu in odgovornosti, in sicer so to izgovori, laganje samemu sebi in racionalizacija:

- Sam sebe prepriča, da ima pravico to početi.
- Spolno zlorabo si razlaga kot izobraževanje o spolnosti.
- Prepriča se, da dela otroku uslugo in da bo to storil bolje, kot bodo to storili drugi.
- Verjame, da zaradi spolne zlorabe otrok ne trpi nikakršne škode (predvsem psihične).
- Dopoveduje si, da je seksualni odnos z otrokom izraz njegove velike ljubezni do otroka.
- Prepriča se, da je bil v spolnem odnosu tudi otrok deležen spolnega užitka.
- Prepričan je, da je bil otrok spolno izzivalen in da ga je zapeljal.
- Svoja dejanja opravičuje z ugotovitvijo, da se otrok vede, kot da bi bil starejši, kakor je v resnici.

Ti primeri opravičevanja so na splošno značilni za ljudi, ki spolno zlorablajo otroke, so pa hkrati tudi tipični za duhovnike, ki spolno zlorablajo otroke. (Bain in Sanders, 1996: 26, 28;

Berlin, 1997; Sipe, 1995: 31; Terry in Tallon: 15-17). V primeru Slovenije so celo namesto obtoženega duhovnika njegovo spolno nasilje nad otroki racionalizirali kar župljani, z izjavami, da se znajo pri teh letih punce že same nastavljati ali pa da imajo pri dvanajstih letih že mesečno perilo (Hanonina, 2006: 24).

5.1.6 Odnos storilca ter njegove okolice do žrtve

Za storilca je značilno, da »ne preišlja o žrtvinih čustvih, ne preišlja o tem, da žrtev trpi; storilec preišlja samo o sebi in o tem, kako bo sledil svojim interesom in zadovoljil svoje potrebe« (Bain in Sanders, 1996: 28). Osnovni problem ljudi, ki spolno zlorablajo otroke, je, da torej namesto, kako njihovo ravnanje škodi žrtvi ter jo psihično in fizično rani, mislijo le nase in na svoje ugodje (Bain in Sanders, 1996: 19). Takšen odnos, kot smo videli, so imeli znotraj RKC do žrtev spolnega nasilja tako duhovniki kot ostali cerkveni dostojanstveniki, ki so namesto na blagor žrtve, najprej duhovniki s spolnimi zlorabami zadovoljevali svoje potrebe (čeprav je ena bistvenih nalog duhovnika skrbeti za vernike po svojih najboljših močeh), nato pa so svoje poslanstvo izdali tudi drugi člani ekleziastične kulture, ko so delovali kot tipični storilci – gledali so na blagor duhovnikov in na blagor cerkve. »Cerkev se je vedla kot družina znotraj družine. Namesto da bi ponudila roko ranjenim, je najprej in včasih izključno podporo nudila duhovnikom storilcem. Na takšen način je cerkev ustvarila družino znotraj družine. S tem pa je cerkev dopuščala, da so nedolžni otroci še naprej postajali žrtve spolnih zlorab« (škof Eamonn Walsh v Murphy, 2005: 45).

Na tej točki bi torej lahko med odnosi znotraj RKC in odnosi v družini potegnili določene vzporednice, kajti tako kot družina prikriva spolno nasilje, bodisi zaradi tolerance bodisi iz strahu pred osramočenjem, tako deluje tudi sistem cerkve. Pri spolni zlorabi otroka v družini imamo namreč opraviti z zapletenimi odnosi znotraj družinskega sistema, ki omogočajo dolgoletno skrivanje in trajanje dogajanja, pri spolni zlorabi otroka pa na splošno vse temelji na čuvanju skrivnosti. Prav tako imamo znotraj RKC zapletene odnose, ki so v preteklosti dolga leta omogočali prikrivanje kaznivih dejanj duhovnikov, bolj kot vse pa je bilo pomembno ohranjanje skrivnostnosti. (Mikuš Kos, 1995: 59; Waiss in Gallé, 2000: 14) In tako kot so mnoge matere strpne do spolnih odnosov med otrokom in očetom, tako so bili znotraj RKC mnogi škofi in kardinali strpni do spolnega nasilja duhovnikov nad otroki, verniki, kajti niso jih prijavili oblastem, pač pa so jih npr. le opozorili, naj z dejanji prenehajo (Balboni, 1998: 106; Mikuš Kos, 1995: 59).

5.2 Vrste spolnih zlorab otrok, starost in spol žrtve

Vrste spolnih zlorab

Kathleen Faller je ugotovila, da se vse vrste spolnih zlorab otroka, ki se običajno pojavljajo, pojavljajo tudi med duhovniki, in sicer so to:

1. Zlorabe, pri katerih ne pride do neposrednega spolnega stika, npr. verbalne opazke ali opazovanje otroka.
2. Zloraba s spolnim stikom, prisotno je dotikanje.
3. Zloraba s penetracijo v vagino ali anus.
4. Seksualni krog, pri kateri si več duhovnikov deli isto žrtev oz. iste žrtve.
5. Zloraba s skupinskimi spolnimi odnosi.
6. Ritualna spolna zloraba, pri kateri gre za uporabo in siljenje žrtve z alkoholom in mamili. »Spolna zloraba je lahko del obreda nekaterih verskih sekt, ki imajo nemalokrat obeležje sadističnih ritualov. Otroci in mladostniki, ki so vključeni v take oblike nasilja, so izjemno močno ustrašeni, tako da le redki prijavijo zločin« (Bain in Sanders, 1996: 19).

(Faller v Sipe, 1995: 31; Bain in Sanders, 1996: 19)

Newyorška fakulteta John Jay pa v svoji raziskavi navaja posamezne vrste zlorab v konkretnih obtožbah žrtev v ameriški RKC, pri čemer so bili storilci obtoženi več dejanj zlorabe ene žrtve, relativno malo duhovnikov je namreč zagrešilo le manjša kazniva dejanja:

Samo verbalna zloraba in/ali uporaba pornografije – 1,5%

Dotikanje preko obleke žrtve – 52,6%

Dotikanje pod obleko žrtve – 44,9%

Slečena žrtev – 25,7%

Klerik izvaja oralni spolni odnos – 26%

Penetracija ali poskus penetracije – 22,4%

(John Jay College of Criminal Justice, 2004: 9).

Starost žrtve

V raziskavi John Jay fakultete je bilo ugotovljeno, da je bilo največ (50,9%) žrtev spolnih zlorab s strani duhovnikov ameriške RKC v starostni skupini od 11 do 14 let; 27,3% žrtev je bilo starih od 15 do 17 let, med 8 in 10 let je imelo 16% žrtev, pod 7 let pa 6% žrtev (USCCB, 2004: 9). Sipe pa meni, da sta 2% vseh duhovnikov oz. le 1/3 duhovnikov, ki spolno zlorablajo otroke, pedofilov (spolno zlorablajo otroke), 4% vseh duhovnikov oz. kar 2/3

duhovnikov, ki spolno zlorabljujejo otroke, efebofilov in imajo spolne odnose z mladostniki⁶² (Sipe, 1995: 27). Podobno meni tudi Berlin, in sicer da je med duhovniki več spolnih zlorab mladostnikov kot otrok v obdobju pred adolescenco (Berlin, 1997).

Douglas in Finkelhor ugotavljata, da so za spolno zlorabo v otroštvu s strani storilca splošne populacije v večji nevarnosti mladostniki kot pa majhni otroci. Pri tem navajata rezultate dveh raziskav; po prvi je kar polovica žrtev starih med 15 in 17 let, po drugi pa je žrtev, starih do 5 let 14%, od 6 do 11 let 20%, 33% žrtev pa naj bi bilo starih med 12 in 17 let. Ostali so najbrž stari več kot 17 let. (Douglas in Finkelhor, 2005: 5)

Torej medtem ko so na splošno bolj v nevarnosti mladostniki nad dvanajstim, še bolj pa tisti nad petnajstim letom, za spolno zlorabo s strani duhovnika najbolj tvegajo, po empiričnih podatkih John Jay fakultete, otroci oz. mladostniki med enajstim in štirinajstim letom. Medtem ko je žrtev spolnega nasilja duhovnika, starih pod 14 let, kar 72,9%, jih je starih nad 14 let le 27,3%. Med duhovniki je torej več spolnih zlorab nad mlajšimi otroki kot v splošni populaciji.

Glede na starostno razmejitev Blanchetta in Colemana, ki za pedofilijo označujeta spolno nagnjenje do otrok od enega do trinajstega leta (pri čemer je žrtev vsaj 5 let mlajša od storilca), za efebofilijo pa spolno nagnjenje do adolescentov med 14. in 17. letom (s tem da je žrtev vsaj 5 let mlajša od storilca) bi to pomenilo, da je med duhovniki, ki spolno zlorabljujejo otroke, mnogo več pedofilov kot efebofilov oz. mnogo več spolnih zlorab nad otroki kot nad mladostniki (Blanchett in Coleman, 2002).

Spol žrtve

Za spolno zlorabo v otroštvu s strani storilca splošne populacije so bolj ogrožene deklice, in sicer je po mnenju Douglasove in Finkelhora od 78% do 89% otroških žrtev spolne zlorabe ženskega spola (Douglas in Finkelhor, 2005: 5). Ravno obratno pa je bilo v večini odkritih primerov spolne zlorabe duhovščine nad otroki več žrtev med dečki kot med deklicami (Berlin, 1997). Raziskava fakultete John Jay slednjo trditev podkrepljuje s podatki, da so bile v ZDA kar štiri od petih oz. 81% otroških žrtev duhovniške spolne zlorabe moškega spola (John Jay College of Criminal Justice, 2004: 68). Enako oceno podaja tudi Goodstein (v Terry in Tallon: 11). Prav tako je po mnenju Sipa med duhovniki, ki spolno zlorabljujejo otroke, višja preferenca istega spola, sploh pri omenjenih dveh odstotkih pedofilov, ti po Sipu spolno

⁶² Pri čemer ne vemo, kakšno starost žrtev je Sipe pri svoji oceni upošteval za določitev pedo- oz. efebofilije. Niti ne omenja konkretnih podatkov, ki bi izhajali iz kake raziskave. Tako so bolj zanesljive ocene John Jay fakultete.

zlorablajo dečke v razmerju tri proti ena, medtem ko je med štirimi odstotki efebofilov preferenca spola porazdeljena bolj enakomerno (Sipe, 1995: 27).

5.3 Teorije o vzrokih za pojav pedofilije, efebofilije in spolnih zlorab otrok

Nekatere od teorij pojasnjujejo izvor spolnega nagnjenja do otrok, pedofilijo in efebofilijo, ter delno tudi dejanja spolnih zlorab otrok, medtem ko druge opisujejo vzroke, zaradi katerih posameznik izvaja spolno nasilje nad otroki, spet tretje pa načine, kako z vedenjem nadaljuje. Za popolno razumevanje spolnega nagnjenja do otrok in izvajanja spolnega nasilja nad njimi je tako potrebna strnitev vseh idej posameznih teorij, zato si bomo pogledali tudi Finkelhorjevo integrirano teorijo.

5.3.1 Genska in biološka teorija

Po genski teoriji je tako kot spolna orientacija (hetero-, homo- ali biseksualnost) in stopnja spolnega poželenja (libido), gensko lahko določen tudi objekt spolnega poželenja oz. preferenca erotične starosti (spolno nagnjenje do ljudi približno enake starosti, efebo- ali pedofilija). Nekateri ljudje imajo torej gensko predispozicijo, da jih spolno privlači določena starostna skupina. (Sipe, 1995: 13-16) Frederick Berlin tako dopušča možnost, da je pedofilija, spolno nagnjenje do otrok, v človeka vrojena, kajti sam spolni nagon je biološko usidran v človeka. Po njegovem ima lahko tudi pedofilija korenine v hormonih, kromosomih ipd., torej je možno, da je tako kot vsako drugo spolno nagnjenje (ki je odvisno od spola in starosti osebe), za primer vzemimo homoseksualnost, spolno nagnjenje do oseb istega spola, gensko zasnovana lastnost. Po Berlinu so tako lahko tudi biološki faktorji tisti, ki določajo, kakšna vrsta vedenja ali kakšna vrsta partnerja bo pri določeni osebi povzročila spolno vznburjenje. (Berlin, 1997)

Z gensko pa se deloma prekriva biološka teorija, ki človeško vedenje razlaga organsko, in sicer nanj vplivajo fiziološki dejavniki, kot sta npr. kromosomski ustroj (kar je skladno z idejo genske teorije) ter raven hormonov (o čemer govori tudi že Berlin). Moški spolni hormoni, androgeni (primarni so testosteroni), namreč vplivajo na spolno vedenje, saj poleg tega da uravnavajo osebnost, kognicijo, čustva, spolnost in agresivnost, pospešujejo tudi spolno vznburjenje, orgazem in ejakulacijo. Spolno nagnjenje do otrok (pedo- in efebofilija) je tako

posledica abnormalne hormonske ravni (androgenov) v možganih, kar je primarni biološki faktor normalnega oz. abnormalnega spolnega vedenja. (Berlin, 1997; Marshall in Barbaree v Terry in Tallon: 13)

5.3.2 Psihodinamična teorija

Psihodinamična teorija spolno vedenje razlaga po Freudovi psihoanalitični teoriji petih razvojnih faz (oralna, analna, falična, latentna in genitalna), deviantna seksualnost pa je odraz nerazrešenih problemov tekom omenjenih faz psihoseksualnega razvoja, saj ti predstavljajo ovire, ki povzročajo frustracije in komplekse, le-ti pa rezultirajo v popačenju spolnega objekta ali cilja. Najbolj znan primer je v latentni fazi razvoja nerazrešen ojdipov kompleks, ki izvira iz strahu pred kastracijo oz. elektrin kompleks v primeru deklice; le-te imajo občutek, da so že kastrirane in dečkom zavidajo penis.

Po tem, ko se v falični fazi otrok naveže na starša nasprotnega spola (dečki na mati in deklice na očeta), istospolni starš v fazi latence postane rival za naklonjenost starša nasprotnega spola, hkrati pa se otrok zave fizičnih razlik med spoloma in deček na tej stopnji misli, da so deklice v resnici dečki, ki so jim ljubosumni očetje odrezali spolni ud. Ko otrok sprevidi, da je oče oz. mama močnejši/a (saj imata starša globok ljubeč medsebojni odnos), potlači seksualne težnje do starša nasprotnega spola ter sovražne impulze do istospolnega starša, s katerim se prične istovetiti. S procesom identifikacije otrok usvaja vedenjske vzorce, značilne za svoj spol. Otrok ustvarja spolno identiteto, v naslednji, tj. genitalni, fazi tako razvije zdravo spolno naravnost, ki mu omogoča sposobnost intimnih spolnih odnosov z osebo nasprotnega spola. V primeru, da deček ojdipovega kompleksa ne uspe razrešiti, se lahko pri njem razvije permanenten odpor do odraslih žensk, saj se ob njih v odraslem moškem zopet pojavi občutek strahu pred kastracijo. (Schwartz v Terry in Tallon: 14)

Frustracije zaradi ovir v psihoseksualnem razvoju, ki imajo za posledico spolno nagnjenje odrasle osebe do otrok ali mladostnikov, lahko predstavljajo tudi zgodnje spolne izkušnje, navadno travmatične. To pomeni, da se je ta oseba zaradi psihičnih dejavnikov ustavila na določeni stopnji psihoseksualnega razvoja ali pa je zaradi njih postala izjemno nagnjena k nazadovanju vse do mere, da jo privlačijo mladoletniki. (Sipe, 1995: 15-18)

Po mnenju Blanchetta in Colemana pa travma iz zgodnjega otroštva konkretnije izvira iz obdobja od dveh do petih let starosti (tj. v falični fazi po Freudu), ko spolna ali fizična zloraba otroka pusti v stanju prevelike stimulacije, zmedenosti, strahu in besa. Zaradi občutka

nebogljenosti in nemoči, ki jo žrtev občuti, obstaja možnost, da takšna žrtev ponovi spolno zlorabo. Nezaveden nagon posameznika vodi v ponovitev dejanja, z namenom da bi poustvarila prvotno travmo in tako lahko obvladovala strah, ki je z njo povezan ter jo končno prebolela (ko bi iz nezavednega prešla v zavest). (Blanchett in Coleman, 2002; Frei, 1996: 23) Žrtev se lahko tudi identificira z odraslim storilcem in tako tudi ona spolno zlorablja otroke, kar ji daje občutek živosti, vitalnosti, ponovno pa vzpostavi še občutek nadzora in moči. Vendar pa občutek nadvlade kaj hitro mine, tako mora posameznik dejanje ponoviti vedno znova, kar ga vodi v ponavljajoče spolno nasilje nad otrokom. Iz vloge pasivno trpeče žrtve na tak način žrtev-storilec najde pot do aktivnega, vzvišenega odraslega. (Frei, 1996: 23)

5.3.3 Vedenjska (behavioristična) teorija

Po tej teoriji je deviantno enako kot običajno spolno vedenje priučeno, je torej posledica otrokove interakcije z okoljem, pri čemer so ključnega pomena dražljaji iz okolja in reakcije nanje. V procesih pogojevanja, učenja in posnemanja se namreč izoblikuje posameznikova osebnost, ki jo sestavljajo relativno stabilni vzorci obnašanj.⁶³ Posledica neustreznega pogojevanja in učenja pa je osebnostna motnja. (Terry in Tallon: 14)

Laws in Marshall tako opozarjata, da se po načelu socialnega učenja lahko prek enakih procesov učenja, s pomočjo katerih se večina ljudi nauči normalnih oblik spolnega vedenja, nek otrok nauči deviantnih oblik spolnega vedenja, med katerimi je lahko tudi spolno zlorabljanje otrok (v Terry in Tallon: 14-15). V takšnem primeru npr. otrok, ki ga je nekdo užalil, občuti krivdo, le-to pa v procesu pogojevanja poveže s spolnim užitkom. Gre za povezovanje dražljajev z neustreznimi reakcijami, zaradi česar pride do motnje. V odraslosti takšen človek tako izkuša notranji konflikt med obema čustvoma (krivdo in spolnim užitkom) ter njuno ambivalenco, kar se kasneje izraža v obliki spolnega zlorabljanja otrok. (Blanchett in Coleman, 2002) Ker človek namreč občuti krivdo zaradi spolnega užitka, si želi ta konflikt razrešiti tako, da ustvari situacijo, ko bi bil pri spolnem aktu zasačen in zanj kaznovan. To najlažje doseže tako, da se zaplete v deviantno obliko spolnega vedenja, kot je npr. spolna zloraba otroka, oz. da navezuje spolne stike s prepovedanimi osebami, npr. z otroki. (Gillette, 1980: 211-212)

⁶³ Oblike vedenj krepijo t.i. pozitivna ojačenja (nagrade, pohvale), medtem ko jih t.i. negativna ojačenja (kazni, graje) zavirajo (Musek in Pečjak, 1997: 230).

Podobno se lahko v procesu modelnega ali observacijskega učenja npr. človek, ki ga je nekdo kot otroka spolno zlorabljal ali pa je bil priča posilstvu matere ali sestre, preko te izkušnje s posnemanjem nauči določenih vedenjskih vzorcev, ki ga vodijo k prepričanju, da s silo lahko pri otroku ali ženski kadarkoli poteši svojo spolno slo (Frei, 1996: 23; Musek in Pečjak, 1997: 230). V odraslosti ima zato večje možnosti, da bo tudi sam izvajal spolno nasilje bodisi nad ženskami bodisi nad otroki.

5.3.4 Teorija navezanosti

Ljudje imamo glede na teorijo navezanosti močno nagnjenje k ustvarjanju močnih čustvenih vezi z drugimi in ko posamezniki doživijo kakšno izgubo ali čustveno škodo, zaradi samote in osamljenosti, ki ju izkušajo, izvajajo spolno nasilje. Po mnenju Marshalla in Barbaree je to še posebej nevarno v obdobju spolnega dozorevanja in zgodnje adolescence, pri čemer imajo glavno vlogo starši otroka, da mu privzgojijo tako družbene kot seksualne sposobnosti, npr. kontrolne inhibicije spolnega in nasilnega vedenja, družbene omejitve nasilnosti ter spretnosti, potrebne za razvoj učinkovitih odnosov s starostno primernimi partnerji, seveda pa tudi občutek zaupanja vase. (Marshall in Barbaree v Terry in Tallon: 15) Te sposobnosti so pomembne predvsem zato, ker gre za določen stres ali frustracijo, ki storilca zaradi njihovega morebitnega manka vodi v spolno nasilje nad otrokom.

Marshall ugotavlja (kakor tudi že omenjeni avtorji Bogaerts in drugi; Blanchette in Coleman; Weiss in Gallé), da moški, ki spolno zlorablajo otroke, pogosto nimajo razvitih socialnih spretnosti niti zaupanja vase, zaradi česar niso sposobni ustvarjati intimnih odnosov s sovrstniki (Marshall v Terry in Tallon: 15). Ta neuspeh ustvarjanja socialnih vezi pri njih povzroča občutek spolne nezadostnosti ali manjvrednosti, kar ustvarja frustracijo, posledično pa lahko ti ljudje iščejo intimnost v razmerju z mlajšimi partnerji (ki so po njihovem mnenju manj zahtevni) (Gillette, 1980: 211). Pri tem torej ne gre nujno za spolno nagnjenost do otrok, pač pa je posameznik zaradi tega, ker ni sposoben ustvarjati emocionalnih in intimnih vezi z ljudmi enake starosti, spolno aktiven z otroki oz. mladostniki, za katere čuti, da so njemu primernejši partnerji za vzpostavljanje tako spolnega kot emocionalnega odnosa. To nakazuje tudi dejstvo, da storilec spolno aktivnost z mladostnikom čuti kot izraz njune čustvene navezanosti (kakor omenjeno pri poglavju o opravičevalnih strategijah storilcev). Seveda pa storilci v spolnih stikih z od sebe neprimerno mlajšimi in šibkejšimi osebami (z otroki oz.

mladostniki) zadovoljujejo tudi potrebo po občutku moči in nadzora, kar jim razmerje s sebi starostno in tako tudi zrelostno enakovredno osebo ne omogoča (Bain in Sanders, 1996: 28).

5.3.5 Kognitivno-behavioristična teorija

Kognicija pomeni spoznavanje, preko kognitivnih procesov pa se razvija posameznikova osebnost in njegov odnos do sveta; gre namreč za razlaganje stvari in dogodkov ter uravnavanje vedenja na podlagi pridobivanja in predelovanja informacij (Musek in Pečjak, 1997: 236). Medtem ko behaviorizem razlaga le dražljaje in reakcije, kognitivizem pojasnjuje, kaj se med njimi dogaja. Posameznik si na podlagi lastnih kognitivnih oz. mentalnih shem⁶⁴ oblikuje podobo o sebi in o svetu, med temi shemami in realnostjo pa poskuša držati ravnovesje. Gre torej za nenehno iskanje razlag dogajanj in pripisovanje vzrokov tem dogajanjem, od česar je odvisno tudi naše delovanje. V primeru, da mentalna shema ne ustreza stvarnosti oz. obratno, posameznik predela novo informacijo tako, da zopet pride do ravnovesja. Pri tem je najpomembneje, da si ljudje (največkrat nezavedno) prizadevamo, da bi v procesu doživljanja sveta in samega sebe vzdrževali pozitivno podobo, ki jo imamo o samem sebi – tako informacije, ki so za nas neugodne, poskušamo razložiti na način, da bi lahko obdržali pozitivno samopodobo, sicer bi se morali spopadati z neugodnimi in motečimi občutki (občutek sramu, krivde, nesposobnosti). (Musek in Pečjak, 1997: 234)

Kognitivno-behavioristična teorija tako razlaga način, na katerega ljudje, ki spolno zlorabijo otroka, racionalizirajo svoje vedenje, in sicer to delajo z nevtralizacijami, navadno so to izgovori in opravičila. To so kognitivna popačenja (popačeni vzorci mišljenja), ki storilcem omogočajo, da se znebijo občutka krivde, odgovornosti ali sramu za storjena dejanja. S pomočjo kognitivne obrambe tako legitimirajo svoje vedenje in čeprav storilci ne tvorijo homogene skupine, so njihova kognitivna popačenja – glede njihovih žrtev, napadov in odgovornosti za napad – presenetljivo podobna. Najpogosteje uporabljajo (zavedajoč se ali nezavedno) minimizacijo in/ali zanikanje ter opravičevanje napada, in sicer minimizirajo oz. (delno ali v celoti) zanikajo žrtvi povzročeno škodo, uporabo nasilja, odgovornost za napad, njegovo načrtovanje in dolgotrajne posledice napada. Pogosta opravičila za njihova dejanja, kot smo podrobneje že pojasnili v poglavju strategij storilca, pa so izjave kot npr. da je napad poučevanje otroka o spolnosti, da otrok uživa, da otrok zaradi napada ne trpi nobene škode, da

⁶⁴ Tj. skupek organiziranih in v celoto povezanih predstav in pojmovanj, ki si jih človek ustvarja o predmetih, pojavih, osebah in dogodkih (Musek in Pečjak, 1997: 233).

je otrok spodbudil spolni stik ali pa da se otrok vede, kot da je starejši. (Terry in Tallon: 15-17)

5.3.6 Moralna teorija

Po moralni teoriji se nekateri ljudje, ki spolno zlorablajo otroke, za to preprosto odločijo in nato povsem zavestno, načrtno ter preračunljivo grešijo. To so ljudje brez morale, ki se v spolne odnose z mladoletniki zapletejo preprosto zato, ker tako želijo in tu gre za moralno izbiro ter zavestno odločitev, zato pa za zlobo in ne za bolezen. Z njihovim načinom življenja so zadovoljni, so na odgovornih položajih, ki jim zlorabo omogočajo, svoje žrtve pa izbirajo previdno in načrtno, da njihova dejanja ne bi bila razkrita. (Sipe, 1995: 21-23) To lahko povežemo s Freudovo, sicer psihoanalitično, teorijo, po kateri človeška psiha sestoji iz treh delov: id (libido, nezavedno, vir instinktivnih človekovih nagonov), ego (zavest, posrednik med idom in zunanjim okoljem) ter superego (vest, ponotranjeno vedenje o pravilnem in nepravilnem delovanju, ki se izraža v sistemu morale). Človeška psiha se tako stalno bori med prvinskimi željami ida in moralno avtoriteto superega. Ljudem, ki spolno zlorablajo otroke, pa primanjkuje ravno močan superego, so torej brez morale, kakor trdi tudi Sipe, in jih je premagal prvinski id, ki mu vlada princip užitka. (Terry in Tallon: 14)

5.3.7 Integrirana teorija

Sipe trdi, da človekovo vedenje določa tako narava kot vzgoja, tako dediščina kot njegovo okolje. (Sipe, 1995: 16) Osebnostne lastnosti, poteze in sposobnosti posameznika so sicer precej odvisne od dednosti in predispozicijskih potencialov, ki jih le-ta ima, in tako so genska zasnova in biološki faktorji morda res pomembni (lahko namreč določajo spolno nagnjenje do otrok), a vendar ne sprožijo vedno določenega vedenja (v tem primeru spolnih zlorab otrok) – pomemben dejavnik namreč predstavljajo tudi človekove izkušnje in okolje, v katerem živi (Musek in Pečjak, 1997: 230). Za popolno razumevanje vzrokov spolnih zlorab otrok torej ni dovolj poznavanje ene teorije, pač pa je za popolnejšo sliko nujno potrebna njihova povezanost. Finkelhor je tako sestavil model štirih dejavnikov predpogojev za spolno nasilje nad otroki, ki pojasnjuje, zakaj storilec zlorablja ter zakaj z nasiljem nadaljuje. Ti dejavniki so čustvena skladnost, spolno vznburjenje, blokada in disinhibicija, in sicer:

- a) *čustvena skladnost* izraža zvezo med emocionalnimi potrebami storilca (odraslega) in značilnostmi žrtve (otroka). Storilec ima lahko emocionalne potrebe na ravni otroka ter ima zato željo povezovanja z otroki; lahko pa ima storilec nizko samospoštovanje in občutek nesposobnosti ustvarjanja odnosov z ljudmi enake starosti, tako raje in lažje navezuje stike z otroki, s tem pa pridobi tudi občutek moči in nadzora (gre za povezavo psihodinamične teorije in teorije navezanosti).
- b) *spolno vzburljenje* pojasnjuje, zakaj odraslega človeka spolno privlačijo otroci. Behavioristična teorija oz. teorija socialnega učenja ponuja dve razlagi, po prvi je bil storilec v otroštvu sam žrtev spolne zlorabe in zaradi pogojevanja kasneje v odraslosti tudi njega spolno privlačijo otroci; po drugi pa njegovo spolno nagnjenje do otrok ni pogojeno, pač pa izoblikovano v procesu modelnega učenja.
- c) *blokada* na podlagi psihodinamične teorije in teorije navezanosti govori o (ne)sposobnosti storilca, da bi zadovoljitev za svoje emocionalne in seksualne potrebe našel v razmerju z odraslo osebo. Storilca glede na prvo teorijo pri vzpostavljanju odnosa z odraslo žensko omejuje nerazrešen ojdipov kompleks oz. strah pred kastracijo, razvojna blokada mu tako onemogoča, da bi presegel razvojno stopnjo otroka. Po teoriji navezanosti pa storilec nima osvojenih primernih socialnih spretnosti ter zaupanja vase, kar bi sicer potreboval za oblikovanje intimnega razmerja z odraslo osebo. Posameznik se zaradi situacijske blokade, ki jo povzroči nek dogodek, lahko tudi v odraslosti (npr. propadlo razmerje), ni sposoben normalno spolno izražati.
- d) *disinhibicija* pa je faktor, ki storilcu pomaga premagati njegove zadržke ter si tako dovoli, da otroke spolno zlorablja. Poleg kognitivnih popačenj (po kognitivno-behavioristični teoriji), ki vplivajo na olajševanje spolnega nasilja nad otroki, inhibicije spolnega zlorabljanja znižujejo tudi osebnostni faktorji, npr. prisotnost spolne zlorabe ali stresa.

Pri ocenjevanju, kdo bi lahko bil potencialni storilec, je tako pomembna kombinacija omenjenih faktorjev – možno je namreč, da je bil posameznik, ki spolno zlorablja otroke, v določenih obdobjih sicer sposoben razrešiti večino problemov (npr. razvojno blokado) in ni podlegel priložnostim, ko bi lahko zlorabljal (npr., ko je imel dostop do otrok), a so v določenem obdobju, ko je bil izpostavljen več problemom, njegove sposobnosti normalne inhibicije spolnega nasilja nad otroki popustile ter si je tako dal dovoljenje za spolno zlorabo otrok. Takšno vedenje pa mu daje občutek nadzora in moči, česar ne občuti na drugih področjih svojega življenja, tako storilec s spolnimi zlorabami otrok nadaljuje. (Finkelhor v Terry in Tallon: 17-18)

5.4 Teorije o vzrokih spolnih zlorab otrok v RKC

Po pregledu posameznih, a hkrati komplementarnih teorij o možnih vzrokih tako spolnega nagnjenja odraslega do otrok oz. mladostnikov kot izvajanja spolnega nasilja nad njimi v navezavi z značilnostmi rimskokatoliških duhovnikov kot tudi duhovnikov-storilcev, seveda upoštevajoč odnos RKC do spolnosti, katerega posledica je zahteva po celibatu duhovnikov, lahko glede na štiri kategorije medsebojno povezanih in interaktivno delujočih faktorjev Richarda Sipa (genska, psihodinamična, družbena/situacijska in moralna zavora) sklepamo o teoretskih okvirih, ki pojasnjujejo, kje leži vzrok za tako visoko stopnjo izvajanja spolnega nasilja duhovnikov nad otroki v RKC, pri čemer nas zanima predvsem morebiten vpliv celibata duhovščine. Duhovniki namreč v družbi predstavljajo skupino z nadproporcionalo visokim deležem storilcev spolnega nasilja nad otroki, medtem ko so specifična skupina tudi zaradi obveznega celibata, inherentnega duhovščini RKC. Samo od sebe se tako postavlja vprašanje, če in kakšna je povezava med tema dvema lastnostima duhovščine RKC. Najprej bo tema raziskave vloga celibata kot vir generiranja duhovnikov-storilcev, nato pa v povezavi z moralno teorijo, skupaj s teorijo institucionalne hierarhije RKC, pojasnili še vpliv celibata na (dolga leta nemoteno) nadaljevanje spolnega nasilja nad otroki znotraj RKC, omogočeno s skrivnostnostjo sistema RKC. (Sipe, 1995; Krebs in Shupe v Terry in Tallon)

5.4.1 Genska teorija

Po Sipu ima določen delež duhovnikov spolno nagnjenje tako kot ostali pedofili oz. efebofilii pač gensko določeno, pri čemer dodaja, da se morajo genski, psihodinamični in kognitivni faktorji med seboj povezati na način, ki vpliva na to, da duhovnik otroka spolno zlorabi. V instituciji, kjer je spolnost prepovedana, ljudje, ki se zavedajo svoje spolne nagnjenosti do otrok oz. mladostnikov, morda vidijo odrešitev, saj bi jih lahko brzdala v uresničevanju njihovega gensko pogojenega spolnega nagona. Vendar pa se z deprivacijo spolnosti lahko njihov psihoseksualni razvoj zaustavi, kar prej pospešuje kot zavira pedofilijo oz. efebofilijo, po drugi strani pa se potlačitev spolnosti lahko sčasoma izrazi kot obsesija (natančneje o tem pri družbeni/situacijski teoriji). Hkrati pa je pomembno še podpiranje in odobravanje takšnega vedenja s strani cerkvenih avtoritet, sklepajoč iz njihove obrambne in neaktivne drže, kar prej spodbuja kot zavira dejansko izvajanje spolnega nasilja duhovnikov nad otroki.

5.4.2 Psihodinamična teorija

Sipe navaja podatek, da je bilo od 70 do 80 odstotkov ameriških duhovnikov, ki spolno zlorablajo otroke, v otroštvu ali mladosti tudi samih spolno zlorabljenih, od tega jih je bilo kar 10 odstotkov zlorabljenih med študijem, in sicer s strani duhovnika. (Sipe, 1995: 12) Balbonijeva takšno nadaljevanje spolnega nasilja nad otroki, ko žrtev postane storilec, imenuje krog zlorabe (Balboni, 1998: 63).

Pri tem je pomembna povezava med v otroštvu oz. mladostništvu doživeto travmo (zgodnjo spolno izkušnjo) ter odločitvijo za življenje v celibatu, ki pomeni zanikanje realnosti in zavrnitev vsakršne spolne dejavnosti. Posameznik, ki ima zaradi frustracijskih dejavnikov oviran ter na določeni stopnji zaustavljen psihoseksualni razvoj, zaradi infantilizma ni sposoben ustvariti ne čustvenega ne intimnega odnosa z odraslo osebo ter zato čuti spolno nagnjenje do otrok. (Sipe, 1995: 15-18) Zavedajoč se svojega problema se tak posameznik lahko odloči za poklic duhovnika, s tem pa za celibat, saj upa, da bo na tak način s pomočjo cerkvenega ne/spolnega oz. celibatnega sistema uspel brzdati svoja družbeno neustrezna seksualna nagnjenja oz. se mu z njimi kot celibaterju ne bo potrebno ukvarjati (Goodstein, 2003). Vendar pa so v preteklosti, kot smo videli, znotraj RKC pedofili in efebofilii zaradi specifičnih okoliščin (dostop do otrok in toleranca nadrejenih do spolnega nasilja duhovnikov nad otroki) mladoletnike še lažje spolno zlorabljali kot bi jih sicer. RKC namreč ni omejevala, temveč je z neukrepanjem in ščitenjem storilcev (sicer s primarnim namenom zaščite institucije) kvečjemu podpirala in spodbujala spolno aktivnost duhovnikov z otroki. (Balboni, 1998: 69; Sipe, 1995: 15-18)

Po drugi strani se posameznik, obremenjen s travmo zgodnje spolne izkušnje, lahko sooča s strahom pred spolnostjo z odraslo osebo ter se za duhovništvo in hkrati za celibat odloči predvsem v izogib spolnim odnosom. Po Sipu pa deprivacija zaradi celibata le še okrepi spomin na negativno spolno izkušnjo, kar povzroči, da ima posameznik vedno bolj popačeno predstavo o spolnosti z odraslo osebo ter jo kot tako vedno bolj zavrača, hkrati pa se nagiba k spolnosti z otroki. (Sipe, 1995: 18) Poleg tega svoj strah in travmo žrtev, ki postane storilec, poskuša obvladovati ter preseči (vsaj začasno) z izvajanjem moči in nadzora v situaciji seksualne aktivnosti, kar pa je največkrat verjetno le v odnosu z otroki, ki so vedno v šibkejšem položaju kot storilec (Frei, 1996: 23).

5.4.3 Družbena/situacijska teorija

Po družbeni/situacijski teoriji so duhovniki, ki spolno zlorablajo otrok, produkt celibatnega sistema RKC. Verska ustanova, kateri so popolnoma predani in živijo po njenih načelih, jim namreč postavlja družbene oz. situacijske omejitve, s katerimi se na neki točki niso sposobni soočiti in tako je spolno zlorabljanje otrok navadno prehodno obdobje njihove seksualne oz. celibatne rasti. »Kultura celibata/spolnosti, ki jo tako radi sprejmejo, /namreč, op. M.T./ oblikuje psihološko in moralno polje, ki ustvarja naraven videz afektivne izmenjave in ljubezni med odraslim moškim (pogosto junakom) in dečkom ali deklico, ki občuduje« (Sipe, 1995: 19). Psihoseksualni razvoj nekaterih duhovnikov je zaradi spolne deprivacije oviran in tako zaustavljen na stopnji predadolescenta ali adolescenta. Posledično ti duhovniki lažje kot z odraslimi osebami vzpostavljajo intimne odnose z otroki oz. z mladostniki, kar lahko privede tudi do spolnega stika z njimi, ta pa se duhovnikom zaradi njihove podrazvitosti zdi nekaj povsem normalnega in naravnega. Nekateri moški s tako oviranim psihoseksualnim razvojem sčasoma uspejo odrasti in razrešiti svojo identifikacijo na primernejšo starostno stopnjo, a to vsekakor ne pomeni, da njihovo vedenje ni škodljivo, še manj pa, da je opravičljivo. (Kennedy in Heckler v Doyle, 2003: 199; Sipe, 1995: 18-21)

Pri tem je problematično predvsem dejstvo, da RKC razen molitve in podobnih sredstev⁶⁵ duhovnikom ne nudi nikakršnih napotkov, opore ali pomoči za olajševanje ter boljše razumevanje poti celibatne vzdržnosti. ([Internet](#) 46) Po Sipu gre za nerazumevanje človeške seksualnosti ter arhaični pogled cerkve nanjo, kajti glede na Katekizem katoliške cerkve je po uradni doktrini cerkve o spolnosti vsak spolni užitek izven zakona, najsi bo to misel, beseda, želja⁶⁶ ali pa dejanje,⁶⁷ globoko grešen, vsako spolno dejanje znotraj zakona pa mora biti odprto za rodovitnost oz. porajanje življenja, kar je za razumne in dobro poučene vernike dejansko nekoliko nerazvita, zastarela ter preživeta zahteva. (Sipe, 1995: 49-51) Podobno ostaja arhaičen pogled na aseksualnost duhovnikov, o kateri se znotraj cerkve ne govori – celotna tema seksualnosti je v semeniških tabuirana⁶⁸ (Goodstein, 2003). Duhovniki so tako v veliki meri v spolnosti nevedni, saj nimajo ne seksualnih izkušenj ne potrebne izobrazbe o

⁶⁵ Katekizem katoliške cerkve za sredstva, ki pomagajo živeti čistost, namreč našteva: »božjo milost, pomoč zakramentov, molitev, poznavanje samega sebe, prakticiranje askeze, prilagojene različnim položajem, uresničevanje nrvnih kreposti, zlasti kreposti zmernosti, ki teži k temu, da bi z razumnostjo prežela strasti« (Kompndij Katekizma katoliške cerkve, 2005: člen 490).

⁶⁶ Deveta božja zapoved namreč veli: Ne želi svojega bližnjega žene (Kompndij Katekizma katoliške cerkve, 2005: člen 527-530).

⁶⁷ Šesta zapoved, ki pravi: Ne prešuštuj (Kompndij Katekizma katoliške cerkve, 2005: člen 487-502).

⁶⁸ Po letu 1992 je bila človeška spolnost le vključena v semeniščni učni načrt, ko je Papež Janez Pavel II. poklical cerkev k »človeškemu oblikovanju« duhovnikov (Goodstein, 2003).

njej, kar jim omejuje normalen psihoseksualni razvoj. (Berry in Renner, 2004: 38; Sipe, 1995: 18-21) Neki duhovnik npr. poroča, da je bil edinega pogovora o spolnosti deležen ob intervjuju za teološko šolo, in sicer ga je duhovnik povprašal po njegovih izkušnjah z zmenki, nakar o spolnosti in seksualnem razvoju duhovnikov ni bilo več govora (Schiavone, 2002: 5). Doyle pa opozarja, da mladi duhovniki niti nimajo nikakršnega ustreznega in učinkovitega vodstva in nadzora, ki bi jim ju lahko nudil npr. pomožen duhovnik. To po njegovem pospešuje pomanjkanje zdravega emocionalnega in duhovnega razvoja duhovnika ter mu je pogosto dopuščalo, da je nadaljeval s svojim neprimernim ali celo pogubnim vedenjem ali kar življenjskim stilom. (Doyle, 2003: 199)

V cerkvenem dokumentu Direktorij za službo in življenje duhovnikov je sicer omenjen nujno potreben vsestranski osebni razvoj⁶⁹ duhovnikov, pri čemer pa je izpuščen seksualni–kljub temu da Papeški svet za družino v cerkvenem dokumentu Človeška spolnost – resnica in pomen poudarja, da je »/s/polnost /.../ ena temeljnih sestavin osebnosti, svojski način bivanja, razodevanja, občevanja z drugimi, občutenja, izražanja in doživljanja človeške ljubezni« (Papeški svet za družino, 1996: 16) ter da je »/v/ luči krščanskega razodetja /.../ treba razumeti tudi medosebni pomen same spolnosti, /kajti/ spolnost daje značilnost moškemu in ženski ne samo na telesni, temveč tudi na psihološki in duhovni ravni; vsemu daje svoj izraz. Ta različnost v zvezi z dopolnjujočo se naravo obeh spolov popolnoma ustreza božjemu načrtu v skladu s poslanstvom, h kateremu je vsak poklican« (Papeški svet za družino, 1996: 17). (Kongregacija za duhovščino, 1994: 59; Papeški svet za družino, 1996: 16-17)

Duhovniki so tako v luči pomanjkljive teologije spolnosti brez potrebne pomoči poleg tega, da nimajo ustreznih pogojev za psihoseksualni razvoj, tudi neuspešni pri brzdanju svoje seksualnosti, kar lahko privede do iskanja lastne spolne identitete skozi spolno aktivnost z mladoletniki (poleg drugih oblik spolnega vedenja, npr. pornografija, transvestizem ali ekshibicionizem). (Sipe, 1995: 49-51, 102)

Glede na to, da cerkev med duhovniki spodbuja strah pred ženskami (ženska je izvir zla in smrti)⁷⁰ in homoseksualno spolno aktivnost označuje kot enega izmed glavnih grehov zoper čistost, zaradi česar med duhovniki skuša preprečiti tudi tesna prijateljstva, duhovnikom, ki svoje spolne sle v določenem obdobju niso sposobni brzdati, v njihovi seksualni radovednosti in razvojni stopnji nekje med 13 in 16 leti starosti, pravzaprav preostane le še spolna aktivnost z (enakovredno emocionalno zreli) mladoletniki (kljub temu da je na istem mestu

⁶⁹ Le-ta obsega humano, duhovno, umsko, pastoralno, sistematično in osebno oblikovanje (Kongregacija za duhovščino, 1994: 59).

⁷⁰ »Zlobne ženske obvladujejo trije grehi: nezvestoba, ambicija in slava, zaradi česar so bolj kot drugi nagnjene k čarovništvu /.../« (Kramer in Sprenger v Sipe, 1995: 108).

Katekizma katoliške cerkve zapisano tudi, da so spolni prekrški še hujša dejanja, če so zagrešena nad mladoletnimi).⁷¹ (Goodstein, 2003; Hands v Terry in Tallon: 19) Poleg tega gre pri povečevanju deviškosti (tako ženske, predvsem Marije, kot tudi duhovnikov) po mnenju Sipe za dodatno ohranjanje spolne nezrelosti ter privlačnosti otroškega vedenja, pogostokrat prav z namenom razrešitve nezrelosti, kar pa seveda pomeni, da je duhovnikov psihoseksualni razvoj zaustavljen in lahko rezultira v spolnem nasilju nad otroki in mladostniki. (Sipe, 1995: 105-108)

Sullivan in Hands pa dodajata še, da brzdane spolnih nagonov (kot to od duhovnikov zahteva celibat) ni nikoli uspešno, kajti potlačena spolnost se prej ali slej manifestira kot obsesija. Po Sullivanu je tako rezultat potlačene seksualnosti – občutkov, misli ali čustev – vedno razvoj »primarne genitalne fobije«. (Sullivan in Hands v Terry in Tallon: 19)

5.4.4 Moralna teorija in teorija institucionalne hierarhije RKC

Po tej razlagi se ljudje, ki se zavedajo svoje spolne nagnjenosti do mladoletnikov, zavestno in načrtno odločijo za vstop v duhovniški poklic, ker jim hierarhični sistem moči, oblasti in avtoritete RKC omogoča dostop do otrok, zaupanje in priljubljenost med verniki, cerkev pa jim iz strahu pred škandalom z zaščito in pasivnostjo ponuja varno zavetje. (Sipe, 1995: 21-23) »Morda je za nekatere duhovnike-storilce duhovništvo privlačno prav zato, ker (poleg absolutne avtoritete, op. M.T.) zagotavlja relativno neomejen dostop do otrok, podobno kot ga zagotavljajo učiteljstvo, trenerstvo in starševstvo« (Guido, 2002), hkrati pa ti duhovniki sistem namesto za prakticiranje celibata raje uporabljajo za prikrivanje spolne aktivnosti (Sipe, 1995: 96). Tako sistem institucionalne hierarhije RKC po Jenkinsu predstavlja skoraj popolno okolje za ustvarjanje kriminala – spolnega nasilja nad otroki, kot menita tudi Krebs in Shupe (Jenkins, 1996: 4; Krebs in Shupe v Terry in Tallon: 19). Hierarhije neenake moči, na katerih temelji institucionalna religija, se namreč po njunem mnenju raztezajo od duhovne do institucionalne dimenzije. Sistem moči pri tem po Sipu uporablja celibat za oblast in nadzor nad drugimi (Sipe, 1995: 162-163). Tako institucionalna elita, to so škofje in duhovniki, s pomočjo moralne avtoritete, ki jo ima nad množico, nadzoruje privilegije in

⁷¹ Grehi, ki vsak po naravi svojega predmeta hudo nasprotujejo čistosti, so: prešuštvo, masturbacija (samozadovoljevanje), nečistovanje, pornografija, prostitucija, posilstvo, homoseksualna dejanja. Ti grehi so izraz glavnega greha nečistosti. Če so zagrešeni nad mladoletnimi, so takšna dejanja še hujša, ker so napad na njihovo fizično in npravstveno integriteto (neokrnjenost) (Kompendij Katekizma katoliške cerkve, 2005: člen 492). Kljub temu da so ta dejanja grešna in nečista, pa vseeno v očeh semenišnikov po Goodsteinovi ne predstavljajo kršitve zaobljube celibatu (Goodstein, 2003).

preganja posameznike, poleg tega pa s taktikami nevtralizacije ščiti duhovnike-storilce, s tem pa podoba institucije, tj. cerkve. Na tak način nadrejeni znotraj sistema nadzora in skrivnostnosti podpirajo in tudi spodbujajo vedenje duhovnikov-storilcev, saj ustvarjajo okolje, v katerem se takšno vedenje lahko nadaljuje. (Krebs in Shupe v Terry in Tallon: 19; Ferder in Heagle, 2002, Balboni, 1998)

Hkrati pa duhovnikom-storilcem cerkev ponuja razne kognitivne razlage za opravičevanje njihovega delovanja, s tem pa ga seveda podpira. Tako npr. storilec ponuja možnost spovedi in pokore, s čimer je njihov greh izbrisan, vest pa čista. (Balboni, 1998: 65; Sipe, 1995: 13-15) »V vsakem primeru je bila zloraba v očeh duhovnika-storilca in duhovnika-spovednika prekršek, ki ga je moč odpustiti« (Balboni, 1998: 65).

Poleg tega nekateri duhovniki-storilci že cerkev samo in vlogo njihovega poklica vidijo kot racionalizacijo svojega početja: Bog jih je namreč po njihovem mnenju v duhovništvo poklical zaradi njihove šibkosti in kot duhovniki lahko naredijo veliko dobrega, to pa uravnovesi težo njihovih slabih dejanj – dejanj spolne zlorabe otroka –, ki so tako duhovniku opravičena in odpuščena. (Murphy, 2005: 19)

5.5 Povezava med celibatom oz. negativnim pojmovanjem spolnosti v RKC in vzroki spolnih zlorab otrok v RKC

Cerkve si je nedvomno prizadevala za ločitev celibata od krize spolnih zlorab otrok s strani duhovnikov. Škofji so v medijih neprestano zanikovali njuno povezavo, študijo o njuni povezavi pa so celo označili za brezsmiselno – za ogromno porabo časa in denarja. (Sipe, 1995: 56) »Po takšni logiki duhovniki otrok ne zlorablajo nič bolj kot katerakoli druga skupina in zatorej je razumno dajati napotke, naj se narave in vzrokov spolne zlorabe (s strani duhovnikov) ne izvajajo« (Fox in Berry v Sipe, 1995: 56).

Prav tako nekateri avtorji zanikajo povezavo med celibatom in spolnimi zlorabami otrok v RKC (npr. Greeley, 1993; Jenkins, 1996; Press in Friday, 1993; Renner v Sipe, 1995: 57), medtem ko drugi menijo, da obstaja in jo zato označujejo za problematično (npr. Goodman, 2002; Groome, 2002; Sipe, 1995; Wills, 2002; Winter v Sipe, 1995: 57).

Kot smo videli v drugem delu naloge, je odstotek duhovnikov, ki spolno zlorablajo otroke, višji od storilcev spolnih zlorab nad otroki v splošni populaciji (4 odstotki storilcev med duhovniki nasproti 0,05 oz. 0,4 odstotkom storilcev v splošni populaciji). Duhovniki pa se od

ostale populacije razlikujejo prav po obvezi celibatu, le-ta jih v družbi tako dela za skupino s specifično lastnostjo.

Glede na dosedanje ugotovitve torej lahko sklepamo o več vzrokih vpliva celibata na nadproporcionalen delež duhovnikov, ki spolno zlorablajo otroke oz. mladostnike. Sipe meni, da se je nemogoče pretvarjati, da osnovna doktrina o spolnosti cerkve ne vpliva na vedenjsko krizo duhovnikov (Sipe, 1995: 47). Tako lahko najprej izkušnjo celibata povežemo z družbeno/situacijsko teorijo, po kateri zaradi deprivacije spolnosti duhovniki ne zmorejo uresničevati svojega psihološkega in emocionalnega razvoja. Na obeh ravneh so torej zaustavljeni na stopnji razvoja otroka ali mladostnika in tako se bolj kot z odraslimi osebami čutijo povezane prav z otroki ali mladostniki. Tudi sami so vstopili v semenišče v starosti od 13 do 16 let, torej v dobi adolescence, in duhovniki so v ZDA po poročilu John Jay fakultete spolno zlorabljali največ dečkov, starih med 11 in 14 let, sledijo jim zlorabe dečkov med 15. in 17. letom starosti. Nekateri avtorji tudi trdijo, da je le 6 do 7 odstotkov duhovnikov čustveno in psihološko normalno razvitih, od 60 do 70 odstotkov pa jih je podrazvitih in njihove lastnosti močno sovpadajo z lastnostmi duhovnika-storilca, kar le še potrjuje povezavo (Balboni, 1998:40).

Glede na podatek Sipa, da je bilo od 70 do 80 odstotkov duhovnikov-storilcev tudi samih kot otrok zlorabljenih, od tega 10 odstotkov s strani duhovnika v času študija, lahko v okviru psihodinamične teorije trdimo, da se določeni moški v duhovniški poklic zatečejo zaradi strahu pred soočanjem z lastno seksualnostjo⁷² – bodisi da razlog za strah pred njo leži v pretekli travmatični spolni izkušnji bodisi v zavedanju neprimernosti lastne spolne orientacije, npr. pedo- oz. efebofilije. (Goodstein, 2003; Sipe, 1995)

Po moralni teoriji pa se nekdo, ki se zaveda svojega spolnega nagnjenja do otrok, za poklic duhovnika odloči ravno zaradi lahkega dostopa do otrok, ki ga bo kot duhovnik imel (Guido, 2002; Murphy, 2005: 18; Sipe, 1995). Od drugih poklicev, ki prav tako omogočajo lahek dostop do otrok (npr. učiteljsvo, trenerstvo, ipd.), se duhovništvo razlikuje prav po lahkem dostopu na podlagi zaupanja, ki ga duhovnik v družbi s svojim statusom uživa (Wills, 2002). Poleg zaupanja duhovnik uživa tudi posebno imuniteto, ki mu jo ta poklic prinaša. Verniki se namreč upirajo sumu in obtožbam duhovnika, še bolj pa oklevajo pri zahtevi odprtega soočenja z njegovimi zagovorniki – cerkvenimi, terapevtskimi in pravnimi (Wills, 2002). Laurie Goodstein tako govori o nekem primeru, kjer se mame žrtev, predane katoličanke, niso

⁷² Podobno se tudi moški s homoseksualnimi nagnjenji zatekajo v duhovništvo, da se izognejo soočanju s svojo seksualnostjo (Cozzens, 2002).

želele soočiti z duhovnikom. »V štiridesetih in petdesetih je bilo, ko si govoril z duhovnikom, kot da si govoril z Jezusom Kristusom osebno« (O'Connor v Goodstein, 2003).

Cerkev je v preteklosti zanikovala in na vsak način poskušala prikriti spolne zlorabe otrok v svojih vrstah, in sicer ravno zaradi dejstva prepovedi spolnosti v RKC (Doyle v Berry in Renner, 2004: 109). Zahteva po neprekinjenem devištvu in tako celibatu za vse duhovnike je svojska katoliškemu duhovništvu – celibat je torej eden izmed faktorjev znotraj sistema moči cerkve in je po mnenju Sipe tesno povezan z zlorabami tega sistema (Sipe, 1995: 46). Duhovniki se od drugih delov družbe razlikujejo ravno po celibatu, kar jim v družbi prinaša poseben ugled. Kot celibaterji namreč lahko zaradi višjih ciljev nadzirajo svojo seksualnost in zaradi tega so za vernike duhovniki ljudje, ki se lahko popolnoma obvladujejo. Vendar pa se noben klerik niti v primeru, da je odpoved spolnosti duhovnikov le deklarativne narave, ne želi odreči skozi stoletja uveljavljanemu prestižu. (Wills, 2002) Celibat kot neporočenost ali kot zanikanje lastne seksualnosti z namenom služenja skupnosti torej nikakor ne predstavlja današnje krize znotraj RKC. Nasprotno, problematično je zahtevanje privilegijev in avtoritete, ki jih prinaša celibat, medtem ko le-ta ni osnovan na resničnosti, pač pa na zakonu, idealu in nadzoru, ter je v službi ekonomske, družbene, politične ali spolne prevlade. Problem torej predstavlja moč, zakrinkana v versko preobleko (Sipe, 1995: 162-163).

6. SKLEP

Skozi njen zgodovinski razvoj pa vse do današnjih dni ima RKC do spolnosti zavračujoč odnos. Danes sicer cerkev ne uči neposredno, da sta spolnost in še bolj spolna sla grešni, a njeni nauki še vedno vsebujejo idejo, da se s spolno slo skozi spolni akt prenaša izvorni greh. Zaradi prenosa izvirnega greha s spolno slo je le-ta grešna, z njo je grešna tudi spolnost sama. Uta Ranke Heineman govori o sovraštvu tako do spolne sle kot tudi do spolnosti, to pa po njenem posledično vodi v sovraštvo do zakonske zveze. Vrednostno je višje od nje postavljeno deviško življenje, življenje v celibatu. Čistost Katekizem katoliške cerkve – poleg tega, da sicer kasneje kot primere čistosti za ostale ljudi navaja tudi zakonsko čistost in čistost v vzdržnosti – izenačuje s posvečenim celibatom. Duhovnikom je tako zapovedan obvezen celibat, s katerim se osvobodijo telesnega, ki je na vrednostni lestvici nižje od duhovnega, slednjemu se lahko zaradi odpovedi prvemu v celoti posvetijo. S tem se duhovniki ločijo od navadnih ljudi, ki svoje spolnosti na takšen način niso sposobni obvladovati, ostajajo sužnji svoje telesnosti, ki jo lahko opravičujejo le z željo po spočetju, idejo, ki RKC in njeno teologijo spolnosti spremlja že vse od 5. stoletja n.št.. Duhovniki kot celibaterji, in v tem referenčnem ideološkem okviru zato vrednostno na višjem položaju od ostalih ljudi, v družbi uživajo poseben status zaupanja, ugleda in spoštovanja, predstavljajo pa tudi duhovno in moralno avtoriteto.

Po podatkih Richarda Sipa, pridobljenih na populaciji duhovnikov v ZDA, deset odstotkov duhovnikov resnično živi v celibatu, saj so se spolnosti popolnoma odrekli. In ti duhovniki bi bili v okviru ideologije RKC lahko upravičeni do njihovega posebnega statusa v družbi. A v pričujoči nalogi ni bilo govora o teh desetih odstotkih duhovnikov, zvestih zaobljubi celibatu, niti o preostalih duhovnikih, ki so bolj ali manj spolno aktivni. Govora je bilo o tistih problematičnih štirih odstotkih duhovnikov, ki so spolno aktivni z otroki. O duhovnikih, ki spolno zlorablajo otroke.

Prva dimenzija spolnega nasilja duhovnikov nad otroki je duhovnega značaja. S spolnimi zlorabami otrok duhovniki namreč v osnovi kršijo naravo vsega, kar naj bi kot celibaterji ter moralne in duhovne avtoritete bili. Kot prvo kršijo moralno postavbo cerkve, ki od njih zahteva spolno vzdržnost, nadalje pa zlorablajo svoj položaj in privilegije, ki jim jih status celibata prinaša. V družbi uživajo ugled, spoštovanje, odgovornost, zaupanje; verniki se jim prepustijo v moralnem in duhovnem vodstvu, še bolj pa jim v moralni in duhovni razvoj zaupajo svoje otroke. In duhovniki, ki spolno zlorabijo otroka, ta svoj položaj zagotovo zlorabijo na vseh omenjenih ravneh.

Druga dimenzija problema spolnega nasilja duhovnikov nad otroki pa je vedenjskega značaja. Najprej je pomemben v raziskavi pridobljen rezultat, da je med duhovniki večji delež storilcev spolnega nasilja nad otroki (4%) kot v splošni populaciji (0,05-0,4%).⁷³ Duhovniki so tako z nadproporcionalnim deležem storilcev spolnega nasilja nad otroki v družbi skupina s specifično lastnostjo, ki se od preostalih družbenih skupin razlikuje tudi po življenju v obveznem celibatu. Skozi nalogo me je tako vodilo vprašanje, kako celibat duhovščine, kot posledica zavračajočega odnosa RKC do spolnosti, vpliva na pojav spolnega nasilja duhovnikov nad otroki. Zaključim lahko, da celibat duhovščine pomembno vpliva na nadproporcionalno visok delež duhovnikov, ki spolno zlorablajo otroke, in sicer v dveh vidikih: prvič kot vzrok zanj, drugič pa kot vzrok zanikovanja in prikrivanja problema pred javnostjo in civilnimi avtoritetami.

V nalogi smo si najprej ogledali slednjega – RKC je v preteklosti po Doyleu v primeru razkritih spolnih zlorab otrok s strani duhovščine sodelovala s civilnimi avtoritetami, zadnjih 50 let pa je ta problem obravnavala na interni način. Ustvarila je sistem skrivnostnosti in molka, ki je večinoma deloval na način zanikanja dejanj, neustreznega (ne)ukrepanja zoper storilce (premeščanja, psihiatrično zdravljenje z vrnitvijo na isto ali drugo delovno mesto), prikrivanja dejanj pred javnostjo in nejavljanje le-teh civilnim avtoritetam. S takšnim delovanjem se je RKC izogibala možnosti škandala, ki bi zamajal njen ugled, med drugim tudi kot duhovno in moralno avtoriteto, slednjo predvsem na področju spolnosti.

Vendar pa je na račun ohranjanja lepega videza in trdnosti avtoritete škodovala žrtvam, tako dejanskim kot potencialnim. Prvim preboleti, ko jih je, namesto da bi jim ponudila pomoč pri okrevanju, prisilila v molk, seveda »za dobro cerkve«, drugim pa v smislu, da jih ni zaščitila pred storilcem (ko je premeščala duhovnike in spolni zlorabi izpostavljala vedno nove otroke). Danes RKC za ta dejanja plačuje davek – posledice razkritja spolnih zlorab so razsežne in morda v prihodnosti lahko pričakujemo celo vedno večjo sekularizacijo družbe, če ukrepi RKC zoper spolno nasilje duhovnikov nad otroki ne bodo obrodili sadov. Poleg tega je z izogibanjem škandalu – ščitenjem duhovnikov-storilcev in spodbujanjem njihovega vedenja – bistveno prispevala k veliki razsežnosti problema, kot se kaže danes. Namesto da bi zavirala kazniva nemoralna dejanja duhovnikov, jih je zanikovala, ščitila storilce in na tak način njihovo vedenje odobraval in ga celo spodbujala. Lahko sklepamo, da se je problem sčasoma razrašal prav iz tega razloga. Poleg tega se je cerkev izogibala škandalu zaradi zaščite njene duhovne in moralne avtoritete v družbi, katera je ob končnem izbruhu problema spolnih zlorab

⁷³ Oba deleža se nanašata na področje ZDA.

otrok v RKC in skrivnostnosti RKC v povezavi z njim ironično prva postavljena pod vprašaj kredibilnosti.

S pregledom teorij o vzrokih pedo-, efebofilije in spolnega nasilja nad otroki, najprej na splošno, nato pa konkretnije med duhovniki, se je počasi odpiral pogled na celibat kot vzrok obsežnosti spolnih zlorab otrok v RKC. Po družbeno/situacijski teoriji so duhovniki-storilci proizvod celibatnega sistema RKC, kajti deprivacija spolnosti zavira psihoseksualni in emocionalni razvoj duhovnikov vse do stopnje mladostnika ali otroka, s katerim se tako duhovnik lažje poveže, emocionalna navezanost na otroka pa lahko vodi v spolno nasilje nad njim. Podobno lahko pretekla travmatična izkušnja po psihodinamični teoriji povzroči strah pred spolnostjo, povezan z zavrtim psihoseksualnim razvojem, kar ima za posledico spolno nagnjenje do otrok ali mladostnikov. Duhovščina z zahtevo po obveznem celibatu tako lahko za ljudi, ki se bojijo soočanja z lastno seksualnostjo (bodisi zaradi strahu pred spolnostjo bodisi zaradi zavedanja spolnega nagnjenja do otrok oz. mladostnikov) predstavlja idealno zatočišče, kjer bi se temu lahko izognili. Duhovščina z obveznim celibatom pa lahko nekaterim ljudem s pedo- oz. efebofilnimi nagnjenji predstavljajo tudi vir priložnosti za spolne zlorabe otrok. Prva ugodnost, ki jo nudi, je namreč neomejen in preprost dostop do otrok (zaupani so jim v moralni in duhovni rasti), status celibaterja pa jim v družbi prinaša poleg posebnega statusa še možnost krinke. Poleg ugleda, spoštovanja in zaupanja uživajo tudi posebno imuniteto, saj so se kot celibaterji odpovedali spolnosti, kot moralna in duhovna avtoriteta pa takega dejanja sploh niso sposobni zagrešiti. O ljudeh, ki so sposobni vse te privilegije zavestno in preračunljivo zlorabljati, Sipe govori v okviru moralne teorije. Teorija institucionalne hierarhije RKC pa govori o celibatu kot vzroku za zanikovanje in prikrivanje kaznivega deviantnega vedenja duhovščine v okviru skrivnostnosti in cinizma RKC. Celibat je namreč faktor sistema hierarhije moči RKC, je tisti element razlikovanja med duhovščino in laiki, ki prvim omogoča položaj moralne in duhovne avtoritete nad slednjimi, in prav zato se mu cerkev ne želi odreči in ga tako vztrajno ščiti, nekdam z zanikovanjem in prikrivanjem problema spolnih zlorab otrok v RKC, danes pa tudi z zanikovanjem njegove povezanosti s tem problemom. Celibat namreč za RKC predstavlja tisti oporni steber katolicizma, ki se mu ne želi odpovedati, saj je po mnenju Sipa prav celibatni oz. spolni sistem RKC tisti, ki ji s pomočjo nauka spolne etike omogoča popolno oblast in avtoriteto na področju spolne morale, s tem pa ohranja moč – »Nadzoruj človekovo spolnost in nadzoroval boš človeka« (Sipe, 1995: 99).

Celibat je torej glavni vzrok tako za nadproporcionalen delež storilcev spolne zlorabe otroka v duhovščini kot za ovijanje tega problema v skrivnostnost znotraj RKC. Še več, je tudi

temeljni vzrok za problematičnost zlorabe položaja, ki jo duhovnik s spolno zlorabo otroka zakrivi.

Glede na to, da torej prav celibat botruje razsežnosti problema spolnih zlorab otrok v RKC, kakršni smo priča danes, in da ideja celibata izvira iz pesimističnega odnosa RKC do spolnosti, bi bila rešitev prej kot valjenje krivde na homoseksualno usmerjene duhovnike mogoča prav s spremembo cerkvene teologije spolnosti. RKC spolnost laikov sicer priznava kot eno temeljnih sestavin osebnosti, predružačenje njene ideje bi se moralo zgoditi še v smeri njene enakovrednosti z devištvom, kar bi izenačilo tudi zakonsko zvezo s celibatom in celibat duhovščine bi posledično lahko bil odpravljen. Možnost izbirnega celibata bi v RKC na mah rešila več vidikov problema spolnih zlorab otrok s strani duhovščine – od vzrokov za njegov pojav do vzrokov za njegovo zanikovanje in prikrievanje, hkrati pa bi vsaj do neke mere omilila tudi problem zlorabe položaja. Duhovniki namreč ne bi več veljali za nesporna bitja, s tem bi vsaj obstajala možnost, da se jih dojema kot potencialne storilce spolne zlorabe otrok in tako bi bil odpravljen celibat kot sredstvo za možnost krinke.

V luči izvolitve papeža Benedikta XVI. v letu 2005, ki kaže na vztrajno nadaljevanje konservativne tradicije RKC, pa je ta reformna ideja o novi telogiji spolnosti in odpravi celibata, kaj šele o ordinaciji žensk, videti domala nemogoča. Koncem leta izvolitve novega papeža je RKC namreč izdala cerkveni dokument o prepovedi posvetitve spolno aktivnih homoseksualcev v duhovniški poklic, misleč, da s tem odpravlja vzroke za pojav spolnega nasilja duhovščine nad otroki, v resnici pa je s tem celo storila korak nazaj. Ne le da si znova zatiska oči pred realno razsežnostjo problema, zanika spolno zlorabo otrok v predpubertetni dobi in mladostnic, poleg seveda drugih oblik spolnega vedenja duhovnikov (ki so nemoralna, ne pa kazniva), temveč tudi zamenjuje homoseksualnost, ki je spolno nagnjenje do **odrasle** osebe istega spola – niti ne z efebofilijo, pač pa – s spolno zlorabo mladostnikov. Še bolj pomembno pa je, da s homoseksualci kot grešnimi kozli zanika resnični vzrok problema in si pred njim zatiska oči, kar je seveda v veliki meri lahko razumljivo, če že ne upravičljivo, saj ji je celibatni sistem, v katerega odličnost je prepričana že dve tisočletji, omogočal, vsaj v tradicionalnih okoljih, tudi že prav toliko trajajočo duhovno in moralno avtoriteto, ki pa se ji cerkev seveda ne želi odpovedati.

7. VIRI

7.1 Knjige in članki

1. Bain, Ouainé in Sanders, Maureen (1996): Ko pride na plan: vodič za mlade, ki so bili spolno zlorabljeni. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše: Co Libri.
2. Bašič, Katja (1996): Spolni napad na otroka. V: Satler, J. Anka (ur.): Trpinčen otrok: kako prepoznavati in preprečevati fizično in duševno trpinčenje otrok. Ljubljana: Meridiana, str. 130-179.
3. Berry, Jason in Renner, Gerald (2004): Vows of Silence: The Abuse of Power in the Papacy of John Paul II. New York: Free Press.
4. Bogaerts, Stefan; Vervaeke, Geert; Goethals, Johan (2002): Research on Predictors for Sexual Delinquency. European Journal on Criminal Policy and Research, 8 (4), 2000, str. 503-515.
5. Dečman Dobrnjič, Olga; Rožman, Zdenko; Tramšek, Romana (2004): Nevidna drugačnost. Teorija in praksa pedagoških delavcev pri iskanju stika z zlorabljenimi otroki. Trbovlje: Dijaški dom.
6. Deisinger, Mitja (2002): Kazenski zakonik: s komentarjem: posebni del. Ljubljana: GV Založba.
7. Filipčič, Katja (2002): Nasilje v družini. Ljubljana: Bonex.
8. Foucault, Michel (2000, 1976): Zgodovina seksualnosti. 1, Volja do znanja. Ljubljana: Škuc.
9. Frei, Karin (1996): Spolna zloraba. Z odkrito besedo do varnosti. Ljubljana: Založba Kres.
10. Gillette, Paul J. (1980): Spolne variante. Neobičajno spolno vedenje in nenavadne praktike. Ljubljana: Cankarjeva založba.
11. Grah, Matija (2004): Katoliška cerkev v Avstriji. V nebesa da, v cerkev ne. Delo, 08.11.2004. št.259, letnik XLVI, str. 28.
12. Hanonina, Ksenija (2006): Prepričani smo, da je vsa zadeva naperjena proti Katoliški cerkvi na Slovenskem. Mladina, 30.01.2006, št. 5, str. 20-26.
13. Ivelja, Ranka (2006): Cerkev in spolne zlorabe. Duhovniki med strahom za ugled in skrbjo za žrtve. Dnevnik, 28.01.2006, št. 27, leto LVI, str. 2.
14. Ipavec, David (1999): Celostna spolna vzgoja: 0 – 6 let. Ljubljana: Spes.
15. Jenkins, Philip (1996): Pedophiles and Priests: Anatomy of a Contemporary Crisis. New York: Oxford University Press.
16. Južnič, Stane (1998): Človekovo telo med naravo in kulturo. Ljubljana: FDV.

17. Kanduč, Zoran; Korošec, Damjan; Bošnjak, Marko (1998): Spolnost, nasilje in pravo. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti: Urad za žensko politiko.
18. Katekizem katoliške cerkve (1993). Ljubljana: Slovenska škofovska konferenca.
19. Kongregacija za duhovščino (1994): Direktorij za službo in življenje duhovnikov. Cerkevni dokumenti 56. Ljubljana: Družina.
20. Kongregacija za duhovščino (2000): Duhovnik, učitelj besede, služabnik zakramentov in voditelj občestva na pragu tretjega tisočletja krščanstva. Cerkevni dokumenti 86. Ljubljana: Družina.
21. Košiček, Marijan (1986): Leksikoni Cankarjeve založbe: Spolnost. Ljubljana: Cankarjeva založba.
22. Košir, Matej (2006a): Večina meni: zmaga naj pravica, ki je na strani otrok. Afera z župnikom razdelila krajanje. Delo, 26.01.2006, št. letnik str.3.
23. Košir, Matej (2006b): Župnik iz Artič je menda desetletja zlorabljal otroke. Delo, 21.01.2006, št. letnik str.7.
24. Madžarevič, Branko (1997): Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ). Ljubljana: Mladinska knjiga.
25. Mikuš Kos, Anica (1995): Psihosocialni vidiki trpinčenja otrok. V: Satler, J. Anka (ur.): Trpinčen otrok: kako prepoznavati in preprečevati fizično in duševno trpinčenje otrok. Ljubljana: Meridiana, str. 52-90.
26. Modic, Max (2006): Vatikanska kultura sprenevedanja. Mladina, 23.01.2006, št. 4, str. 52-55.
27. Musek, Janek in Pečjak, Vid (1997): Psihologija. Ljubljana: Educy.
28. Musek, Janek; Tušak, Maks; Zalokar-Divjak, Zdenka (1998): Človek kot celostno bitje. Ljubljana: Educy.
29. Papeški svet za družino (1996): Človeška spolnost – resnica in pomen: vzgojni napotki v družini. Cerkevni dokumenti 66. Ljubljana: Družina.
30. Parrinder, Geoffrey (1982): Sexual Morality in the World's Religions. Oxford: Oneworld Publications.
31. Petrič, Franci (2006): Svojo službo dobro opravljaj! Družina, 29.01.2006, št. 5, letnik 55, str. 3.
32. Ranke Heinemann, Uta (1992): Katoliška cerkev in spolnost. Ljubljana: DZS.
33. Rocca, Gino (2001): Vest, svoboda, morala - odgovori mladim in vzgojiteljem. Ljubljana: Novi svet.

34. Sipe, A. W. Richard (1995): Sex, Priests, and Power: Anatomy of a Crisis. London: Cassell.
35. Strle, Anton (1973): Didache: nauk dvanajsterih apostolov. Ljubljana : Beseda Evangelija.
36. Sveto pismo stare in nove zaveze (1989). Ljubljana: ČGP Delo.
37. Tomori, Martina in Zihel, Slavko (ur.) (1999): Psihijatrija. Ljubljana: Litteracipta: Medicinska fakulteta.
38. Veliki slovar tujk (2002). Ljubljana: Cankarjeva založba.
39. Waiss, Mathias in Gallé, Ingrid (2000): V labirintu spolnih zlorab; delo z žrtvami, storilci in starši. Ljubljana: Forma 7.
40. Zakonik cerkvenega prava = Codex iuris canonici: razglašen z oblastjo papeža Janeza Pavla II. (1999). Ljubljana: Družina.

7.2 Internetni viri

1. Accused Priests Who Worked in the Archdiocese of Chicago. Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/il_chicago/ (25.05.2006).
2. Ad Hoc Committee for Sexual Abuse of the United States Conference of Catholic Bishops USCCB) (2005): Charter for the Protection of Children and Young People. Dostopno preko <http://www.nccbuscc.org/ocyp/charter.shtml> (23.06.2006).
3. Allen, John L. Jr. (2005): Sex abuse in Brazil: Abuser priest provides checklist for selecting victims. 21.11.2005. Dostopno preko <http://www.nationalcatholicreporter.org/update/bn112105.htm> (10.12.2005).
4. Allen, John L. Jr. in Schaeffer, Pamela (2001): Reports of abuse. AIDS exacerbates sexual exploitation of nuns, reports allege. National Catholic Reporter, 16.03.2001. Dostopno preko http://natcath.org/NCR_Online/archives2/2001a/031601/031601a.htm#TOP (11.05.2006).
5. Austrian Catholic Church declines. Members are leaving in record numbers after porn scandal. The Associated Press, 23.01.2005. Dostopno preko http://www.timedispatch.com/servlet/Satellite?pagename=RTD%2FMGArticle%2FRTD_BasicArticle&c=MGArticle&cid=1031780400551 (21.01.2006).
6. Balboni, Barbara Susan (1998): Through the »Lens« of the Organizational Culture Perspective: A Descriptive Study of American Catholic Bishops' Understanding of Clergy Sexual Molestation and Abuse of Children and Adolescents. Boston,

- Massachusetts: Northeastern University. Dostopno preko <http://www.bishop-accountability.org/resources/resource-files/reports/BalboniLensMain.html> (30.04.2006).
7. Berry, Jason (1986): Anatomy of a Cover-Up. The Diocese of Lafayette and its moral responsibility for the pedophilia scandal. The Times of Acadiana, 30.01.1986. Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/news/1986_01_30_Berry_AnatomyOf.htm (05.05.2006).
 8. Berry, Jason (2005): Vatican to reopen case against Maciel. National Catholic Reporter, 07.01.2005. Dostopno preko http://ncronline.org/NCR_Online/archives2/2005a/010705/010705i.php (21.01.2006).
 9. Blanchette, Melvin C. in Coleman, Gerald D. (2002): Priest Pedophiles. American Magazine, 22.04.2002. Vol. 186, št. 13. Dostopno preko <http://www.americamagazine.org/gettext.cfm?articleTypeID=1&textID=1730&issueID=369> (15.01.2006).
 10. Browne, Angela in Finkelhor, David (1986): Impact of child sexual abuse: A review of the research. Psychological Bulletin, vol. 99 (1), str. 66-77. Dostopno preko <http://content.apa.org/psycarticles/index.cfm?action=browse&UseCanonicalURLs=1&pg=66&iss=1&vol=99&jrn=bul&Printable=1> (11.01.2006).
 11. Chronology of Church Sex Abuse Crisis. Here Are Some Key Dates in the Abuse Crisis in the U.S. Roman Catholic Church. Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/news2003_07_12/2003_07_01_BostonChannel_ChronologyOf.htm (05.05.2006).
 12. Cipriano, Ralph (2005): Grand jury findings. Philadelphia: National Catholic Reporter, 07.10.2005. Dostopno preko http://natcath.org/NCR_Online/archives2/2005d/100705/100705a.php (22.05.2006).
 13. Cobain, Ian (2005): Silence and Secrecy at School Where Child Sex Abuse Went on for Decades. Yesterday's Revelations Cast a Cloud over the Late Cardinal Hume's Former Role at a Top Catholic College. United Kingdom: The Guardian, 18.11.2005. Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/news2005_07_12/2005_11_18_Cobain_SilenceAnd.htm (05.05.2006).
 14. Collit, Raymond (2005): Brazil priest sentece fuels pedophilia scandal. 23.11.2005. Dostopno preko <http://www.signonsandiego.com/news/world/20051123-1038-crime-brazil-church.html> (10.12.2005).

15. Cozzens, Donald (2002): The Clergy's Buried Truths. Prevalence of Male Teenage Victims in Scandal Points to Other Issues. 28.04.2002. Dostopno preko http://www.boston.com/globe/spotlight/abuse/stories/042802_focus.htm (09.11.2004).
16. Daleč daleč od boga (2004). Slovenske novice, 28.02.2004. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=f06581b5c1c5439a1cb754f7eb66eeda04&source=Slovenske+novice (21.03.2006).
17. DiGiulio; Katherine (2002): Church in Crisis: Interview of Dr. Leslie Lothstein. National Catholic Reporter, 09.08.2002. Dostopno preko http://natcath.org/NCR_Online/archives2/2002c/081602/lothstein.htm (31.05.2006).
18. Douglas, Emily M. in Finkelhor, David (2005): Childhood Sexual Abuse Fact Sheet. Dostopno preko <http://www.unh.edu/ccrc/factsheet/pdf/CSA-FS20.pdf> (01.05.2006).
19. Doyle, Thomas P. (2002): Reaction to the *Charter for the Protection of Children and Young People*. Dostopno preko <http://www.bishop-accountability.org/resources/resource-files/timeline/2002-06-16-Doyle-Reaction.htm> (31.05.2006).
20. Doyle, Thomas P. (2003): Roman Catholic Clericalism, Religious Duress, and Clergy Sexual Abuse. *Pastoral Psychology*, Januar 2003. Vol. 51, Št. 3. Dostopno preko [http://springerlink.com/\(xhy4ucik1yhlum55ye1vj145\)/app/home/journal.asp?referrer=parent&backto=browsepublicationsresults,1203,1571](http://springerlink.com/(xhy4ucik1yhlum55ye1vj145)/app/home/journal.asp?referrer=parent&backto=browsepublicationsresults,1203,1571); (10.05.2006).
21. Dublinska škofija prepolna pedofilov (2006). Slovenske novice, 11.03.2006. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=16a85c455aa24499097b66e4f0cd5ea404&source=Slovenske+novice (24.04.2006).
22. Editorial: Sexual Abuse by Priests (2002). *America, The National Catholic Weekly*, 18.02.2002. Vol. 186, št. 5. Dostopno preko <http://www.americamagazine.org/editorial.cfm?articletypeid=3&textID=1582&issueID=361> (24.02.2006).
23. Feierman, Jay R. (2000): Pedophiles and Priests: Anatomy of a Contemporary Crisis. *Archives of Sexual Behavior*. New York. Vol. 29, št. 4, str. 401. Dostopno preko <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=28&did=57940674&SrchMode=1&sid=11&Fmt=3&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1147260387&clientId=16601> (10.05.2006).
24. Ferder, Fran in Heagle, John (2002): Clerical sexual abuse: exploring deeper issues. *National Catholic Reporter*, 10.05.2002. Dostopno preko http://natcath.org/NCR_Online/archives2/2002b/051002/051002f.htm (16.02.2006).

25. Gibb, Frances in Gledhill, Ruth (2005): Church faces cost of child abuse. The Times, 18.04.2005. Dostopno preko <http://www.timesonline.co.uk/article/0,,2-1574195,00.html> (24.02.2006).
26. Goodman, Ellen (2002): What celibacy's got to do with it. 25.04.2002. Dostopno preko http://www.boston.com/globe/spotlight/abuse/stories/042502_goodman.htm (09.11.2004).
27. Goodstein, Laurie (2003): Trail of Pain in Church Crisis Leads to Nearly Every Diocese. NY Times, 12.01.2003. Dostopno preko <http://www.bishop-accountability.org/resources/resource-files/timeline/2003-01-12-Goodstein-TrailOfPain.htm> (15.06.2006).
28. Grah, Matija (2004a): Še en škandal v avstrijski katoliški cerkvi. Poltenost v St. Pöltnu. Delo, 16.07.2004. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=b61ef8bcc2ec452170c16bf323fef9df04&source=Delo (21.03.2006).
29. Grah, Matija (2004b): Škof, ki ga je povozil čas. Nedelo, 10.10.2004. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=aab4feeb8fb53f7c496876a20b596aa004&source=Nedelo (21.03.2006).
30. Grah, Matija (2006): Naraščajoča sekularizacija v Avstriji. Notranje vrenje v avstrijski cerkvi. Delo, 18.04.2006. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=c17e7e2c882752d589736a4bf9f07db04&source=Delo (06.05.2006).
31. Greeley, Andrew (1993): A view from the priesthood. Cover story. Newsweek, 16.08.1993. Vol. 122, št. 7, str. 45. Dostopno preko <http://proquest.umi.com/pqdweb?did=5607347&sid=1&Fmt=7&clientId=16601&RQT=309&VName=PQD> (22.06.2006).
32. Greenfeld, Lawrence A. (1996): Child Victimizors: Violent Offenders and their Victims. U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics. Jointly published with the Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention. Dostopno preko <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/cvvoatv.pdf> (28.04.2006).
33. Groome, Thomas H. (2002): The free flow of fresh air. As the Catholic Church opens windows, a theologian says celibacy and women's ordination should be central to the debate. 19.05.2002. Dostopno preko http://www.boston.com/globe/spotlight/abuse/stories/051902_focus.htm (09.11.2004).
34. Guido, J. Joseph (2002): Understanding the Sexual Abuse of Children by Priests: The Importance of Perspective. American Magazine, 01.04.2002. Vol. 186, št. 11. Dostopno

- <http://www.americamagazine.org/gettext.cfm?articleTypeID=1&textID=1673&issueID=367> (15.01.2006).
35. Hladnik Milharčič, Ervin (2002a): Posledice pedofilskih škandalov v ZDA. Najvplivnejši ameriški kardinal je odstopil. Delo, 14.12.2002. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=5e475470bfe5fbe7d90a48c916d1380204&source=Delo (24.04.2006).
36. Hladnik Milharčič, Ervin (2002b): Huda kriza ameriške katoliške cerkve. Sveta ljubezen do otrok. Delo, 17.04.2002. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=e70e218fff99bcfb566a23ca1b19c66104&source=Delo (10.03.2006).
37. Hladnik Milharčič, Ervin (2002c): Ameriški katoliški vrh o pedofiliji. Seks, duhovniki in otroci. Delo, 17.06.2002. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=198b0b381846d36bed51717e5968f30f04&source=Delo (10.03.2006).
38. Hladnik Milharčič, Ervin (2002č): Velikonočni teden v Združenih državah. Maše, pridige, konference. Delo, 28.03.2002. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=c7e79800dc4696fd4f3d173e16d106fb04&source=Delo (24.04.2006).
39. Hočevar, Tone (2002): Praznična razpotja tudi za zidovi. Delo, 24.12.2002. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=587ed085d0ddba891f3b6b518972761604&source=Delo (24.04.2006).
40. Hopper, Jim (2006): Child Abuse: Statistics, Research, And Resources. Dostopno preko <http://www.jimhopper.com/abstats/> (02.05.2006).
41. <http://caselaw.lp.findlaw.com/cascode/uscodes/18/parts/i/chapters/109a/toc.html> (04.03.2006).
42. <http://en.wikipedia.org/wiki/Adolescence> (21.06.2006).
43. http://en.wikipedia.org/wiki/Child_sexual_abuse (21.06.2006).
44. <http://en.wikipedia.org/wiki/Ephebophilia> (21.06.2006).
45. <http://en.wikipedia.org/wiki/Pedophilia> (21.06.2006).
46. http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_Catholic_sex_abuse_cases (21.06.2006).
47. <http://www.bishop-accountability.org/priestdb/> (29.12.2005).
48. <http://www.bishop-accountability.org/ia-davenport/archives/jnw-ex-38-R.pdf> (15.07.2006).

49. <http://www.bishop-accountability.org/ia-davenport/archives/jnw-ex-39-R.pdf> (15.07.2006).
50. <http://www.bishop-accountability.org/ia-davenport/archives/jnw-ex-41-R.pdf> (15.07.2006).
51. <http://www.bishop-accountability.org/ia-davenport/archives/jnw-ex-43.pdf> (15.07.2006).
52. <http://www.bishop-accountability.org/ia-davenport/archives/jnw-ex-44.pdf> (15.07.2006).
53. <http://www.bishop-accountability.org/ia-davenport/documents.htm> (15.07.2006).
54. <http://www.census.gov/prod/2003pubs/02statab/pop.pdf> (28.04.2006).
55. <http://www.leginfo.ca.gov/cgi-bin/displaycode?section=pen&group=00001-01000&file=261-269> (04.03.2006).
56. <http://www.mass.gov/legis/laws/mgl/index.htm> (04.03.2006).
57. http://www.natcath.com/NCR_Online/documents/VOTFresolutions.htm (20.07.2006).
58. <http://www.nccbuscc.org/ocyp/norms.shtml> (23.06.2006).
59. <http://www.spolnonasilje.over.net/zgibanke/zdruzenje.htm> (29.12.2005).
60. <http://www.spolnonasilje.over.net/zgibanke/spolnost.htm> (29.12.2005).
61. <http://www.spolnonasilje.over.net/zgibanke/spolnost.htm> (29.12.2005).
62. http://www.yellodyno.com/html/child_molester_stats.html (01.05.2006).
63. <http://www.yellodyno.com/html/childabusestatistics.html> (01.05.2006).
64. Jenkins, Philip (2002): The Catholic Church's Culture Clash. New York: Wall Street Journal (Eastern edition), 26.03.2002, str. 22. Dostopno preko <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=3&did=111479915&SrchMode=1&sid=12&Fmt=2&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1147260739&clientId=16601> (10.05.2006).
65. Impact of sex scandals felt worldwide. Dostopno preko http://www.boston.com/globe/spotlight/abuse/extras/bishops_map2.htm (09.11.2004).
66. Interview with Frederick S. Berlin, M.D., Ph.D (1997). Dostopno preko <http://www.usccb.org/comm/kit6htm> (09.11.2004).
67. Italijanski duhovnik pedofil v priporu. Delo, 07.04.2006. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=8fcb593e4b94fb20e79ed2c3ccbdeac504&source=Delo (24.04.2006).
68. John Jay College of Criminal Justice (2004): The Nature and Scope of the Problem of Sexual Abuse of Minors by Catholic Priests and Deacons in the united States: A Research Study Conducted by the John Jay College of Criminal Justice. Washington, D.C.: United

- States Conference of Catholic Bishops. Dostopno preko <http://www.usccb.org/nrb/johnjaystudy/index033104.htm> (06.02.2006).
69. Kompendij Katekizma katoliške cerkve (2005). Dostopno preko http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_sl.html (01.06.2006).
70. Kavelj 22. Roka mu je zdrsnila. Delo, 10.09.2004. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=7258de17ec286e92fbb8e4c8071e623304&source=Ve%C4%8D (21.3.2006).
71. Kole, William J. (2004): Porn Scandal Could Cost Cleric: Ouster Is Sought over Seminary Sex Photos. Associated Press, 15.07.2004. Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/news2004_07_12/2004_07_15_Kole_PornScandal.htm (05.05.2006).
72. Kramžar, Barbara (2005a): Spolne zlorabe v ameriški katoliški cerkvi. Pedofili stali cerkev že milijardo dolarjev. Delo, 11.06.2005. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=1249656bb8505c1528a3c40adf0c88f604&source=Delo (10.03.2006).
73. Kramžar, Barbara (2005b): Spolne zlorabe v ameriški katoliški cerkvi. Odpiranje starih ran. Delo, 15.10.2005. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=aa7cf5393878634bae4fe8368a867e4704&source=Delo (10.03.2006).
74. Lavery, Michael (2005): 140 More Priests Are Accused of Sex Abuse. Scandal-Hit Church Faces More Claims. Ireland: Belfast Telegraph, 01.11.2005. Dostopno preko <http://www.bishop-accountability.org> (17.01.2006).
75. Linden, Martha (2003): Archbishop 'Torn' over Child Abuse Statistics. Britain: The Scotsman, 12.07.2003. Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/news2003_07_12/2003_10_27_Linden_ArchbishopTorn.htm (05.05.2006).
76. Marinković, Ilija (2002): Poljaki in vera. Mladi se oddaljujejo od cerkve. Delo, 27.12.2002. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=40ebe64794896a2d8304c5fa8852feb004&source=Delo (24.04.2006).
77. McNamara, Eileen (2002): For church, a false issue. Globe Columnist, 24.04.2002. Dostopno preko http://www.boston.com/globe/spotlight/abuse/stories/042402_mcnamara.htm (09.11.2004).

78. Modic, Max (2003): Grešne sestre. Spolno nasilne redovnice in njihove žrtve. Mladina, 28.07.2003. Dostopno preko <http://www.mladina.si/tebnik/200330/clanek/nune/> (16.12.2005).
79. Murphy, Justice Francis D. (2005): The Ferns Report. Dostopno preko <http://www.bishop-accountability.org/ferns/> (10.12.2005).
80. Nemški škofi proti spolni zlorabi mladoletnikov. Delo, 01.10.2002. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=3b36aed5d858aedd6a629851a0e25f4804&source=Delo (10.03.2006).
81. Ottaviani, Alfredo (1962): Instruction on the manner of proceeding in cases of solicitation. Rim: The Vatican Press. Dostopno preko <http://www.cbsnews.com/htdocs/pdf/Criminales.pdf> (07.02.2006).
82. Partlič, Slava (2001): Vse več pedofilskih afer. Nedelo, 15.07.2001. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=c92161d09e2e26f3cd430c56e800bc1b04&source=Nedelo (24.04.2006).
83. Petre, Jonathan (2004): Catholic Church Receives 62 Claims of Child Abuse. Britain: Telegraph, 13. 07. 2004. Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/news2004_07_12/2004_07_13_Petre_CatholicChurch.htm (05.05.2006).
84. Plante, Thomas G. in Daniels, Courtney (2004): The Sexual Abuse Crisis in the Roman Catholic Church: What Psychologists and Counselors Should Know. Pastoral Psychology, maj 2004. Vol. 52, št. 5. Dostopno preko [http://springerlink.com/\(xhy4ucik1yh1um55yelvj145\)/app/home/journal.asp?referrer=parent&backto=browsepublicationsresults,1203,1571](http://springerlink.com/(xhy4ucik1yh1um55yelvj145)/app/home/journal.asp?referrer=parent&backto=browsepublicationsresults,1203,1571); (10.05.2006).
85. Phillips, Tom and Hooper, John (2005): Priest Sex Scandal Shocks Brazil. Brazil: Sydney Morning Herald, 29.11.2005. Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/news2005_07_12/2005_11_29_Phillips_PriestSex.htm (17.01.2006).
86. Postelj ne nadziramo. Delo, 28.02.2004. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=71e26207198300b4c55e783fc621850104&source=Delo (24.04.2006).
87. Press, Aric in Friday, Carolyn (1993): Priests and abuse. Cover story. Newsweek, 16.08.1993. Vol. 122, št. 7, str. 42. Dostopno preko <http://search.epnet.com/login.aspx?direct=true&db=aph&an=9308110135> (22.06.2006).

88. Priest Admits Sexually Abusing a Minor. Canada: Associated Press, carried in The Gazette, 19.09.2005. Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/news2005_07_12/2005_09_19_AP_PriestAdmits.htm (05.05.2006).
89. Priest on trial in march. Italy: AGI, 10.11.2005. Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/news2005_07_12/2005_11_10_AGI_PaedophiliaPriest.htm (05.05.2006).
90. Priest Sex Abuse. Dostopno preko http://www.cbsnews.com/htdocs/catholic_crisis/timeline.html (21.01.2006).
91. Report of Philadelphia Grand Jury (2005). Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/pa_philadelphia/Philly_GJ_report.htm (30.04.2006).
92. 50% Rise in Child Abuse Alarms Catholic Church in England. Britain: Christian Today, 29.06.2005. Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/news2005_01_06/2005_06_29_ChristianToday_50Rise.htm (05.05.2006).
93. Robinson, B.A. (2002): What Percentage of Priests Abuse and Whom Do They Victimize? Dostopno preko http://www.religioustolerance.org/clergy_sex8.htm (04.03.2006).
94. Rossetti, J. Stephen (2002): The Catholic Church and Child Sexual Abuse. America, 25.04.2002. Dostopno preko <http://www.usccb.org/comm/rossetti.htm> (09.11.2004).
95. Schiavone, Christopher s Page, Janice (2002): Broken Vows. A Former Priest Speaks Out about Secrecy, Scandal, and Being Gay in the Church. 08.12.2002. Dostopno preko http://www.boston.com/globe/spotlight/abuse/stories3/120802_schiavone.htm (09.11.2004).
96. Sex-Abuse Scandal Shocks Brazil's Catholics (2005). Mail & Guardian, Brazil, 26.11.2005. Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/news2005_07_12/2005_11_26_MailGuardian_SexAbuse.htm (30.04.2006).
97. Sexual scandals strike at highest level of US Catholic Church. Dostopno preko http://www.boston.com/globe/spotlight/abuse/extras/bishops_map.htm (09.11.2004).
98. So večja svetinja otroci ali duhovniki? Slovenske novice, 28.11.2005. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=2035bb0d0172c5e8d511f8e818541fc504&source=Slovenske+novice (10.12.2005).

99. Spolni škandali pretresajo RKC. Nedelo, 07.04.2002. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=be4be4d3e8bc2bd9f5a0dcadf6bd07f704&source=Nedelo (10.03.2006).
100. Terry, J. Karen in Tallon, Jennifer (The John Jay College Research Team): Child Sexual Abuse: A Review of the Literature. Dostopno preko <http://www.usccb.org/nrb/johnjaystudy/litreview.pdf> (02.05.2006).
101. The bishops balk (2002). London: Economist.com/Global Agenda, 17.06.2002. Dostopno preko <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=18&did=126503641&SrchMode=1&sid=2&Fmt=3&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1136982417&clientId=16601> (11.01.2006).
102. The Sexual Abuse of Children in the Roman Catholic Archdiocese of Boston. A Report of the Attorney General. Julij, 2003. Dostopno preko <http://www.bishop-accountability.org/resources/resource-files/reports/ReillyReport.pdf> (30.04.2006).
103. Timeline: In an Era of Change, a Persistent Crisis (2003). New York Times, 12.01.2003. Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/news/2003_01_12_NYTimes_InAn.htm (15.06.2006).
104. USCCB: United States Conference of Catholic Bishops (2004): A Report on the Crisis in the Catholic Church in the United States. The National Review Board for the Protection of Children and Young People. Dostopno preko <http://www.usccb.org/nrb/nrbstudy/nrbreport.pdf> (06.02.2006).
105. Wills, Garry (2002): The Scourge of Celibacy. By Endowing Priests with an Aura of Discipline and Trust, Celibacy Fosters Pedophilia and Facilitates Coverups. 24.03.2002. Dostopno preko http://www.boston.com/globe/spotlight/abuse/print/032402_magazine.htm (09.11.2004).
106. Yee, Sonya (2004): Sex Scandal Stuns Austria's Catholics: Reported Discovery of Child Pornography at Seminary Has Prompted Calls for Bishop to Quit. Times, 14.07.2004. Dostopno preko http://www.bishop-accountability.org/news2004_07_12/2004_07_14_Yee_SexScandal.htm (05.05.2006).
107. Zeleni otok pretresajo spolni škandali. Delo, 08.03.2006. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,396,124009 (10.03.2006).
108. Župnik zlorabil več kot 100 otrok. Slovenske novice, 07.04.2006. Dostopno preko http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=08292ad0366eab84da569d758489b8c504&source=Slovenske+novice (24.04.2006).

8. PRILOGE

Priloga A: Pismena izjava pod prisego

AFFIDAVIT

STATE OF Nebraska,
COUNTY OF Douglas ss:

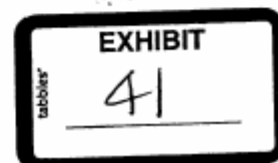
I met Father James Janssen during the early summer of 1961. I had my 14th birthday in May, graduated from Saint Joseph Grade School, and met him in June when he was transferred to the Parish.

I was an altar boy at the time. One morning I went to church to serve mass and Janssen was the celebrant. After mass, he talked to several boys and other people as well as me. He told me later that I was the first person he ever met in Fort Madison other than Father Leonard Boyle, the Pastor.

The first time Janssen had touched me inappropriately was within the next few days after serving one of the morning weekday masses. We were talking after mass on the concrete steps leading up to the front of the church when the conversation turned to how strong of a boy I was (we had already had some discussion about whether I liked sports, which sports, did I play any sports at the grade school etc., etc., etc.). He asked to feel my biceps and we ended up somewhat wrestling. I ended up on his lap. As I was being wrestled around, his arm and hand brushed my crouch and genitalia area and I knew he had felt me. I had no reason to believe that it was done on purpose or that Janssen was even aware that it had happened for that matter. This happened after several masses, and it soon became apparent he was aware of his touching when he made comments about what he felt under my clothes.

Over the course of the next several weeks Janssen had invited several boys to come to the gym at the grade school to lift weights. Sometimes we would work out in the gym and sometimes in front of the school in the yard, so we could work on our sun tans as well. He often would wear nothing but a pair of street shorts and encouraged all of the boys to do the same. Many times he would "test our strength" by wrestling with us.

He started taking several boys to the YMCA in Burlington, IA on Friday nights so we could go swimming. The pool at the Y could be locked from the inside and after it was obvious that there was no one else around but Janssen and the boys he brought with him, he would tell all the boys we had to remove our suits. We were told nude swimming was better for us and that is why the Y had segregated swimming. He often had himself in a position where he could touch us while in the pool and he could be touched.

There were times I would react to the physical stimulation and he would say something like "that is perfectly normal", then he would guide my hand to his penis so I could obviously see just how normal my reaction was. These Friday night sessions almost always ended up with a stop at a restaurant (I can not remember the name of it) in Burlington that specialized in serving shrimp (at that time Catholics were not supposed to eat meat on Fridays). He was always certain to remind the boys that they should abstain from eating meat on Fridays.

After several times of swimming at the YMCA, Janssen added a routine of stopping at a book store in Burlington before we got to the Y. He showed the boys nudist books such as "Sun and Health" and "Sunshine". It never occurred to me until many years later that probably the reason these were among his favorite magazines was because there were always pictures of naked boys and young family members. Many of the boys would gravitate towards magazines such as Playboy, Sir, Gent, Cavalier, or other similar ones but Janssen would always be interested in the nudist magazines.

There was a place along the Mississippi River North of Fort Madison called Green Bay Bottoms. It was very isolated and it was a place we went to often because we could all "skinny dip" without concern of being caught. He sometimes would take as many as 4 or 5 boys at a time to go swimming.

One theme that developed over the summer was that boys could be trusted and that girls could not. Girls talked too much and told each other everything. The boys that Janssen developed a friendship with and that he felt he could trust were called "rod knockers". It was like a club and Janssen was the leader. It was all built on secrecy and trust. As we did things together, Janssen encouraged the boys to call him FJ instead of Father Janssen.

He also loved movies. During that summer he would take several other boys and me to either one of the two movie theaters in Fort Madison or the drive-in. One night, he took me to see Elmer Gantry. There was one scene in which Elmer Gantry was apparently going to have sex with one of the other women in the movie. Of course in the early sixties, more was left to the imagination than is the case now so when the scene faded, Janssen grabbed my penis and asked me what I thought they were going to do now. I felt sheepish when I reacted but replied I wasn't sure (or something to that effect). He unzipped his shorts and exposed his erect penis and immediately started stroking it. He said it was a perfectly normal reaction and said there was nothing to be embarrassed about. He then guided my hand to his penis and asked if I would "finish me off" and he showed me that he wanted me to stroke him. He soon ejaculated at which time he asked me to reach around to the back seat of his car to get a box of Puffs. I realized after that I had never seen his car without a box of Kleenex in it.

There were times during the summer when Janssen took me to Davenport, IA when he would go to visit his mother on Wednesdays. On the way back from the second or third trip (while driving down the highway) he grabbed my penis and started manipulating it. He asked if I was every going to "make it come". I started stroking until I did reach an orgasm and ejaculated. It was my first time. Janssen made a comment that he was glad I was entering into manhood.

There were other trips to Davenport after that and during those trips, I met several boys he knew when he was assigned to a parish in Davenport. They were introduced as rod knockers. He later told me that "rod knockers" was the code word he used that meant they masturbated. One of the boys I met was Jimmy Wells, a nephew of Janssen's.

He also took me to a cabin along the Mississippi River near Blue Grass, IA. Several of the boys he had introduced me to were the rod knockers I had met before but there were others. There was a lot of skinny dipping and card playing as well as a game called spoons at the cabin. That was where I met Father Francis E Bass.

Bass was short and small in stature but he was very surprising in that he was incredibly strong. He often referred to himself as "Iron man" Bass which was in reference to his strength and his initials F. E. which was the chemical symbol Fe -- for iron. The day I met him he took a shower with me and asked that I "finish him off" in the shower.

I do not remember exactly when, but at some point I met Father Tony Geerts who was stationed as Saint Boniface Church in Farmington, IA. Janssen liked to take boys to Geerts' because he had a large sitting room adjacent to his bedroom with a nice card table and he had a pool table in the basement of the rectory. Cards and pool became a popular past time for Janssen, Geerts, and the boys or "Rod Knockers".

Geerts had 8 and 16 MM movie projectors and movies (Pornographic in case there is any doubt), hundreds of magazines and pictures, as well as a well-stocked alcohol supply (beer, wine, and many hard liquors). He would often have boys over and they stayed all night. On top of everything else, there did not have to be any concern if one of the boys drank too much. They could sleep it off before they had to go back home the next day.

Janssen had access to a cabin just south of Montrose, IA that was owned by Kenneth Lampe a Pharmacist from Fort Madison. This cabin was located along the Mississippi River and Mr. Lampe gave Janssen use of the cabin when he wanted to take the boys somewhere where they could play cards and watch TV and cook out along the river. The cabin was also equipped with an exercise bicycle and dumb bells so the boys could workout. I remember going to the cabin once and one of the boys that went along ended up playing with an air gun. When I asked to see it he started running to the door (I was chasing him) and when he got outside the door he turned and shot the gun. A BB shattered the glass in the front door of the cabin and I was hit near my eye with fragments of glass. I have never before or since seen Janssen get as angry as he did over that incident.

There were at least two occasions when I met a priest by the name of Father Murphy (I think). He was from Murfreesboro, TN. One of the occasions I met him was at the cabin in Blue Grass, IA the other in Fort Madison, IA and Farmington, IA. On both occasions, I was with Janssen and several other boys and on the occasion in Farmington Geerts was also present. Both times resulted in several of the boys and priests masturbating and ejaculating.

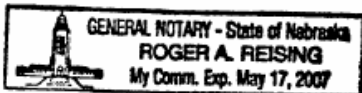
Over the next several years I saw Janssen interact with many boys between 13 and 18 years of age. I witnessed boys in sexual situations with Janssen, Bass, Geerts and Murphy. I also observed Janssen shoplifting either directly or creating a diversion while someone else did the shoplifting (many coins at coin shows and auctions but there were other things as well). All of this was to build a bond between Janssen and the boys because at that impressionable age they all thought it (he) was cool. It took me many years to figure out that in reality Janssen was a pedophile and all of his actions were only to gain the trust of the boys for his own perverted pleasures.

In Fort Madison alone between 1961 and 1965, I was aware of Janssen having a sexual relationship with at least 9 different boys (one of which was me). Three of those boys are now deceased. I will not use their names because I do not believe it is up to me to decide if they want to come forward at this time or not. They will decide and I could verify their story. Although I did not witness more than the eight that I can remember for sure, I am certain there were more based upon the behavioral pattern that was going on at the time but I did not actually see myself.

(107)

Subscribed and sworn to before me this
15 day of December 2003.

Notary Public in and for the
State of Nebraska

AFFIDAVIT

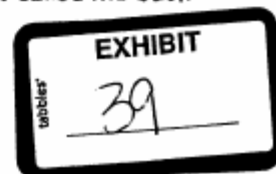
STATE OF _____)
) ss:
 COUNTY OF _____)

I, (105), being first duly sworn under oath, states as follows:

1. My name is (105) and I was born on 1946 in Davenport, Iowa. My family lived in Davenport until 1950 when we moved to Houston, Texas.

2. In 1960 when I was 14 years old, my father was doing a great deal of business and travel to the midwest and my parents decided to rent a house in Bettendorf, Iowa, for the summer. After living at the house for a few weeks, a neighbor boy who I worked with as a caddy at the Davenport Country Club mentioned that his family was friends with a Catholic priest and the priest had asked him to go on a vacation with him to Florida at the end of the summer. The boy asked if I would like to join him and the priest on the trip and that the priest would put me on the train from Florida back to Houston at the end of the trip. I was naturally excited about the trip and thought that my parents might approve since we would be going with a "priest".

3. A few weeks later, the boy told me that he had talked to the priest and that he had no problem with me going to Florida with them. He also told me the priest was taking some boys on a camping trip to a cabin on the Mississippi River that weekend and asked me to come along. He told me that we could go fishing and swimming in the river and have a campfire. My parents quickly approved of the camping trip since we would be with a "priest". On that Friday afternoon, the boy's parents took us to a cabin near the river, where we met the priest and 4-5 other boys who had been dropped off by their parents. Late that afternoon, after the last boy had been dropped off, someone said it was time to go swimming. I began looking for my swimsuit in my bag when I noticed everyone else, including the priest, were naked and heading toward the river. I remember the priest yelling back and telling me that I did not need a swimsuit. I was extremely surprised, but since everyone else was doing it, I joined the group in the river naked. When everyone was in the water, the priest began flipping boys into the air while standing waist deep in the water. This looked like fun, so everyone lined up to be flipped. The priest would cup his hands together and have each boy in turn stand in front of him with his back to him and then step into his hands under the water and he would raise up and flip them into the air. When my turn came, I stepped in front of him and he put his arms around me and vigorously fondled my genitals under the water. I was totally shocked and scared. He ultimately put his hands together and flipped me into the air. I was totally confused by what had just happened and did not want to get in line again and started to swim away. Several of the boys and the priest called me back

into line. The second time through the line, he fondled me again and rubbed himself against me. I then swam a good distance away and avoided getting in line again. Later, the priest suggested that everyone float on their backs and while floating, arch their backs and expose their genitals out of the water. When this happened, the priest would laugh and say "weenie on a plate". He then had each boy "show the moon" by tucking our knees, curling up in the water and exposing our rear ends out of the water.

4. After we got out of the water, we got dressed and ate dinner. When bedtime came that night, there were cots set up close together in a large room in the cabin. Just before the lights were turned out, the priest came and laid down in the cot next to mine. Sometime after the lights went out, I felt the priest's hand come under my blanket and touch my genitals. I pretended to be asleep and started to squirm. He persisted and put his hand inside my underwear and started to stroke my penis. I was terrified after what happened in the river and I could not believe what was happening to me. I rolled on my side away from him, but he persisted. I finally rolled onto my stomach which caused him to withdraw his hand from my underwear. He then began to massage my buttocks and continued to try to touch my genitals and anus. I thought about yelling out for help, but I thought that none of the other boys would believe me because he was a "priest" and I was just a young boy. Ultimately, one of the other boys got up to use the bathroom and the noise and movement caused him to stop. I remember laying there awake on my stomach trying to comprehend what had just happened to me.

5. When everyone got up the next morning, I told my friend I was feeling sick and wanted to go home. I was terrified of what might happen if I'd stay another night in that cabin. I remember the priest telling me that I would feel better and now wanting to call my parents. I continued to tell everyone that I was sick and ultimately my parents were called to pick me up. When my parents picked me up, I told them I had a stomach ache and I thought I was going to vomit. On the way home, my mind was racing about whether I should tell my parents what happened to me. By that time, I had gone to 8 years of Catholic School and my parents were devout Catholics. I was afraid that they would not believe me because it would be my word against the word of a priest. I decided to remain silent. Shortly thereafter, I told the boy next door that my parents would not allow me to go on the trip to Florida.

6. At the time of the camp-out at the cabin on the river, the priest was the only adult at the cabin and there was no other adult supervision.

7. In 2002, I decided it was time to report this incident to the local Catholic authorities. I called the Diocese of Davenport and told the operator that I wanted to report sexual abuse by a priest. The operator told me that I would have to speak to the Chancellor (Irene Prior Loftus), but that she was unavailable at that time. I left my name and number and asked her to have Ms. Loftus call me. I never received a call back and called back 2-3 times before I finally spoke to Ms. Loftus. I introduced myself and told her the story that I have detailed above. I told her that I realized that this had happened many years ago, but I just wanted to make sure that the priest could not still be around

molesting children. I also told her that I could not remember the priest's name, but that he was probably from the Catholic Church that was near the house in Bettendorf. She told me that she would do an investigation and get back to me. Two or three weeks went by without a response from her, so I called back and she told me that she had mentioned my story to Bishop Franklin and that his response was "it was not unusual for boys to go swimming in the nude back in those days." I was shocked and disgusted by this comment because it was unusual for this to happen on a "church outing" and for molestation to occur. She told me that she was continuing to investigate. I got the impression from this conversation that there was not a lot of enthusiasm for this discussion and that she hoped that I would let the issue drop and "just go away". Several weeks went by without a response from her and I decided I had done all I could do by finally reporting the incident.

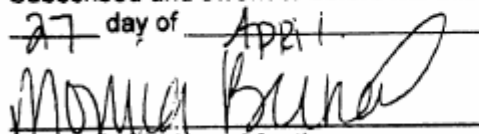
8. In November of 2003, my mother called me and told me that there had been a lawsuit filed by a boy who had been molested by a local Catholic priest at about the same time my incident occurred. I was shocked when I read the article because I realized that I may not have been alone in my terror after all of these years. I now remember that the priest's name was Father James Janssen and I have viewed photographs of him and know this is the priest who sexually abused me. I also believe that James Wells, his nephew, was along on this trip. James Wells, in his Affidavit, remembered a boy being at the cabin and being sick and going home after the first night. I have not spoken with James Wells, but this is what happened to me and I believe I am the same boy that James Wells knew left after the first night of the camping trip.

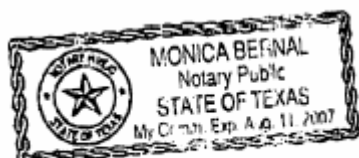
9. My adolescence was ended that night in the cabin by the river. Not only was I robbed of my youthful innocence that night, I was robbed of something more precious, my faith. Although I was raised and educated as a Catholic, the Diocese of Davenport did nothing to provide me with any information regarding the abusive priest, Father James Janssen. In fact, they hid and concealed this information from me.

Further, Affiant sayeth not

(105)

Subscribed and sworn to before me this
27 day of April, 2004

Notary Public in and for the
State of TEXAS

VIR:
15.07.2006.

<http://www.bishop-accountability.org/ia-davenport/archives/jnw-ex-39-R.pdf>

Priloga C: Zahteva organizacije Glas vernih po odstopu kardinala Lawa s položaja škofa zaradi prikrivanja spolnega nasilja duhovnikov nad otroki

Voices of the Faithful

Preamble and four motions

Following is the full text of the preamble and the four motions adopted Dec. 11 by Voice of the Faithful, a reform group that developed in the wake of the sex abuse scandal in the Boston archdiocese:

- Whereas sexual abuse by some clergy has inflicted immeasurable pain and prolonged suffering on untold numbers of innocent girls, boys, women and men;
- Whereas the archbishop has engaged in a pervasive pattern of behavior to conceal and cover up their evil actions;
- Whereas faith-filled Catholics of the Archdiocese of Boston are suffering and in a state of spiritual pain and distress;
- Whereas the spiritual suffering has continued unabated for nearly one year, since Jan. 6, 2002;
- Whereas many faith-filled Catholics in the Archdiocese of Boston have lost confidence in the ability of their Archbishop to effectively minister to them;
- Whereas, the loss of confidence constitutes a crisis of religious and moral leadership in the Archdiocese of Boston;
- Whereas the crisis of moral and religious leadership has brought great scandal to the Catholic Church and to the people of the Archdiocese of Boston; and
- Whereas, this great scandal cannot be corrected without the appointment of a person of moral character and pastoral demeanor that inspires confidence among the priests and people of the Archdiocese of Boston;
- Whereas, the Vatican authorities, who have jurisdiction over these matters, are the actual overseers of the historic and pandemic sexual abuse problem in the Church;
- Whereas we as laity will pursue with undiminished commitment the exercise of our baptismal right and obligation to participate actively alongside our pastoral and ecclesiastical leadership in the governance and guidance of the Roman Catholic Church

Motion 1

- We call on Cardinal Bernard F. Law to immediately resign as Archbishop of Boston.

Motion 2

- We petition the Holy Father to acknowledge the need for holy, pastoral leadership in the Archdiocese of Boston; to acknowledge the urgency of this need; and to appoint, *only after meaningful consultation with the Church of Boston, including the laity, the priests and religious, and the hierarchy*, a suitable person to this position which, de facto, is not functioning at this time.

Motion 3

- That VOTF communicate with Bishop Wilton Gregory, President of the USCCB, and request that the bishops, individually and collectively, and in the spirit of their publicly stated commitments, recognize and respond to the moral and pastoral crisis in the Archdiocese of Boston.

Motion 4

- That VOTF communicate with Bishop Wilton Gregory, President of the USCCB, and request that the bishops open to the public the hidden records of known sexual abusers in their own dioceses.

National Catholic Reporter, Posted December 12, 2002

VIR: http://www.natcath.com/NCR_Online/documents/VOTFresolutions.htm, 20.07.2006.